

**TURUN
YLIOPISTO**

Vuoroasumisen diskurssit sanomalehtien mielipidekirjoituksissa vuosina 2004–2024

Sosiaalityön oppiaineen
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Kaisa Leppälahti

2.4.2025
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Kaisa Leppälahti

Otsikko: Vuoroasumisen diskurssit sanomalehtien mielipidekirjoituksissa vuosina 2004–2024

Ohjaajat: Yliopistonlehtori Marja Katisko ja professori Mia Hakovirta

Sivumäärä: 72 sivua

Päivämäärä: 2.4.2025

Tutkielman tavoitteena on tarkastella suomalaisissa sanomalehdissä julkaistujen mielipidekirjoitusten julkista keskustelua vuoroasumisesta diskurssianalyysin avulla. Vuoroasumista ei Suomessa ole tarkasteltu julkisen keskustelun näkökulmasta, joten ei ole tietoa, minkälaista kuvaa julkisessa keskustelussa rakennetaan vuoroasumisesta. Suomalaisissa pro gradu -tutkielmissa on kuitenkin tarkasteltu diskursiivisesti eronjälkeistä vanhemmuutta, joka on käsitteenä lähellä vuoroasumista.

Vuoroasumisella tarkoitetaan vanhempien eron jälkeistä asumisjärjestelyä, jossa lapsi asuu vuorotellen vanhempiensa luona, asuen vähintään 40 % kalenterivuodesta toisen vanhempansa kanssa. Lapsi voi vaihtaa kotia vuoroasumisessa erilaisin aikatauluin, esimerkiksi muutaman päivän välein, viikoittain tai kuukausittain. Vuoroasuminen voidaan myös järjestää niin, että lapsi pysyy yhdessä kodissa vanhempien vaihtaessa kotia vuorotellen. Vuoroasuminen on yleistynyt asumisjärjestelynä 1990-luvulta alkaen yhteishuollon ihanteen syntymisen jälkeen. Kuitenkin muutos siitä, että lapsi jää eron jälkeen äitinsä luokse asumaan, on ollut hidasta. Äidin luona asumisen on yhä yleisin lapsen asumisjärjestely eron jälkeen. Vuonna 2019 lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta lisättiin mahdollisuus virallistaa vuoroasuminen sekä tehdä väestörekisteriin merkintä lapsen kahdesta kodista, vaikka virallisesti lapsella voi yhä olla vain yksi osoite. Vuoroasumisen virallistamisen toivottiin tuovan myös muutoksia etuuskien ja palveluiden myöntämiseen kummallekin vuoroasuvalla vanhemmalle, eikä vain vanhemmalle, jonka luona lapsen virallinen asuinpaikka on. Tätä muutosta ei kuitenkaan ole vielä tapahtunut. Vuoroasumisen tutkijat usein korostavat sitä, että tehdessä päätöstä vuoroasumisesta täytyy pohtia niin lapsen kuin vanhemman yksilöllistä tilannetta. Esimerkiksi toinen lapsi voi kokea vuoroasumisen kodin vaihdot kuormittavana, kun toiselle lapselle kodinvaihto on mukavaa vaihtelua.

Tutkielman aineisto koostuu suomenkielisten sanomalehtien vuoroasumista käsittelevistä mielipidekirjoituksesta, jotka on julkaistu vuosina 2004–2024. Vuoroasumista käsitteleviä mielipidekirjoituksia löytyy tarkastelujaksolta 59, mutta koska osa kirjoituksista on julkaistu useassa lehdessä, uniikkeja kirjoituksia on 52. Aineisto on analysoitu hyödyntäen diskurssianalyysia. Diskurssianalyysissa keskitytään tarkastelemaan sitä, miten ilmiöstä rakennetaan kuvaa kielenkäytön avulla. Kiinnostuksena on myös se, mitkä yhteiskunnalliset rakenteet vaikuttavat ilmiöstä rakennettavaan kuvaan ja miten diskurssi itsessään pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan rakenteisiin. Saatu tieto on siis sosiaalisesti konstruointia.

Aineistosta on havaittavissa diskurssianalyysin keinoin kolme diskurssia: lapsen etu, yhteiskunnallinen muutos ja isän asema, jotka kuvaavat mielipidekirjoituksissa käytyä julkista keskustelua vuoroasumisesta. Lapsen etu -diskurssissa vuoroasuminen rakentuu niin lapsen edun mukaiseksi kuin lapsen edun vastaiseksi asumisjärjestelyksi. Diskurssi esiintyy myös aineiston kohdissa, joissa asetetaan ehtoja lapsen edun toteutumiselle vuoroasumisessa. Yhteiskunnallinen muutos -diskurssi kuvaa vuoroasumisen olevan niin yhteiskunnallisen muutoksen tulos kuin vaativan yhteiskunnallista muutosta lainsäädäntöön, viranomaisten toimintaan sekä etuus- ja palvelujärjestelmään. Isän asema -diskurssi kuvaa vuoroasumisen olevan ratkaisu isien kohtaamaan sukupuolittuneeseen epätasa-arvoon vanhemmuudessa. Vuoroasumista vastustavat voimat, lainsäätäjät, äidit sekä viranomaiset näyttäytyvät diskurssissa toimivan niin isien ja lasten oikeuksien vastaisesti, isien oikeuksien toteutumisen kietoutuvan yhteen lasten oikeuksien toteutumisen kanssa. Sosiaalityöntekijät näyttäytyvät aineistossa epäonnistuvan viranomaisina huomioimaan vuoroasuvien perheiden tarpeet, puutteita olevan etenkin vuoroasuvien isien kohtaamisessa. Aineiston diskurssit ovat samansuuntaisia verrattuina eron jälkeistä vanhemmuutta diskursiivisesti tutkineisiin pro gradu -tutkielmiin.

Avainsanat: vuoroasuminen, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, tasa-arvoinen vanhemmuus, lapsen etu, etävanhempi, lähivanhempi, diskurssianalyysi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Vuoroasuminen ilmiönä	6
2.1	Vuoroasumisen määritelmä	6
2.2	Vuoroasuminen ja lainsäädäntö	7
2.3	Isän asema ja vuoroasuminen	12
2.4	Vuoroasumisen yleisyys	15
3	Vuoroasumisen kokemus ja vaikutus hyvinvointiin	18
3.1	Vuoroasuminen kokemuksena	18
3.1.1	Lasten kokemus vuoroasumisesta	18
3.1.2	Vanhempien kokemus vuoroasumisesta	21
3.2	Vuoroasuminen ja hyvinvointi	22
3.2.1	Vuoroasuminen ja vanhemman hyvinvointi	22
3.2.2	Vuoroasuminen ja lapsen hyvinvointi	24
4	Tutkimusasetelma	28
4.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys	28
4.2	Diskurssianalyysi tutkielman analyysimenetelmänä	29
4.3	Aineiston kuvaus ja keruu	31
4.4	Diskurssianalyysin vaiheet	34
4.5	Tutkielman eettisyys ja luotettavuus	36
5	Tulokset	38
5.1	Lapsen etu -diskurssi	38
5.2	Yhteiskunnallinen muutos -diskurssi	45
5.3	Isän asema -diskurssi	53
6	Tulosten yhteenveto ja johtopäätökset	58
7	Pohdinta	61
	Lähteet	63
	Liitteet	69
	Liite 1. Aineistolistaus	69

1 Johdanto

Lasten vuoroasuminen vanhempien eron jälkeen kahdessa kodissa on yleistymässä. Suomessa noin 30 prosenttia eronneiden perheiden lapsista vuoroasuu kummankin vanhempansa luona. (Miettinen, Saarikallio-Torp & Hakovirta 2023, 281.) Ilmiön taustalla ajatellaan olevan sukupuolten aseman muuttuminen. Tämä muutos on heijastunut lasten asumisratkaisuihin vanhempien erojen jälkeen. Isät eivät enää aina tyydy viikonloppuvanhemmuuteen eron sattuessa. Yhteishuoltajuuden on tultua tavalliseksi ratkaisuksi eroavat vanhemmat saattavatkin käyttää lasten asumisjärjestelyä tasa-arvon mittarina, rakkautensa osoituksen keinona sekä riidanaiheena. (Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015, 447.) Vuoroasumisen on yleistymisensä takia ajankohtainen aihe.

Vuoroasumista on tutkittu jonkin verran niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Vuoroasumista on tarkasteltu muun muassa lasten kokemusten (esim. Linnavuori 2007), lasten päätöksenteon (esim. Linnavuori & Stenvall 2020), lasten akateemisen menestymisen (esim. Nilsen, Askeland, Bøe, Sivertsen, Heradstveit & Hysing 2022), vanhempien sosioekonomisen aseman (esim. Miettinen, Saarikallio-Torp & Hakovirta 2023) kuin vanhempien antaman tuen (esim. Turunen & Hagquist 2023) näkökulmasta. Vuoroasumista on myös tarkasteltu sosiaalityön oppiaineen pro gradu -tutkielmissa monista eri näkökulmista. Esimerkiksi Pulliainen (2017) on tarkastellut tutkielmassaan vanhempien ajatuksia vuoroasumisesta. Hemminki (2010) käsitteli väitöskirjassaan eropuhetta naistenlehdissä ja pohjalaisten kirjoituksissa, mutta tarkastelussa vuoroasuminen ei ollut keskiössä. Vuoroasumista ei siis ole tarkasteltu mediakirjoitusten näkökulmasta pro gradu -tutkielmissa tai tutkimuksissa. Sosiaalityön oppiaineen pro gradu -tutkielmissa on kuitenkin tarkastelu sanomalehtikirjoituksia eri näkökulmista (esim. Rämö 2020; Mero 2020; Fast 2021).

Tutkielman tarkoituksena on tarkastella sitä, miten vuoroasumisesta on kirjoitettu sanomalehtimediasa kyseisten lehtien mielipideosastoilla. Vuoroasumista käsitteleviä mielipidetekstejä ei ole tutkimuksissa vielä tarkasteltu. Ei siis ole tietoa minkälaista kuvaa vuoroasumisesta rakennetaan mielipidekirjoituksissa, jotka ovat osa julkista keskustelua. Aineistoa on haettu suomenkielisistä sanomalehdistä, joita julkaistaan viikon jokaisena päivänä. Aineisto koostuu yhteensä 59 mielipidekirjoituksesta, mutta koska osa niistä on julkaistu useissa tarkastelluissa lehdissä, todellinen määrä kirjoituksia on 52. Aineistoa analysoin hyödyntäen diskurssianalyysia. Diskurssianalyysissa tutkimuksen kohteena ovat

tavat, joilla ilmiötä kuvataan. (Suoninen 2016, 186.) Näin on tarkoitus saada käsitys siitä, minkälaista kuvaa vuoroasumisen ilmiöstä rakennetaan sanomalehtien mielipidekirjoituksissa.

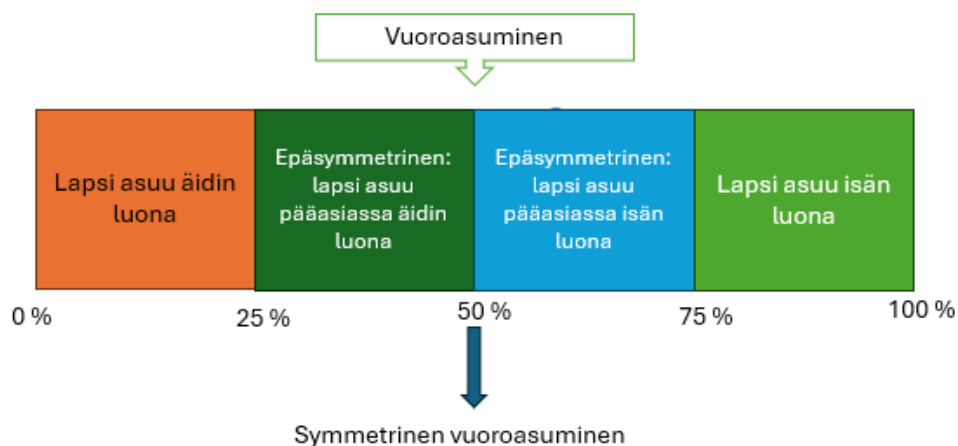
Oma kiinnostukseni vuoroasumisen ilmiöön on herännyt kokemuksistani sijaisena lapsiperhesosiaalityön yksikössä. Kohtasin sijaisuuteni aikana monia perheitä, jotka olivat päätyneet eron jälkeen vuoroasumisen järjestelyyn. Osalla perheistä vuoroasumisessa ei ollut suuria haasteita ja vanhempien välinen yhteistyö eron jälkeen oli ollut lähes mutkatonta. Kävin esimerkiksi kotikäynnillä perheessä, jossa eronneet vanhemmat asuivat samassa rakennuksessa mutta omissa asunnoissaan. Tämän vuoroasuvan lapsen vanhempien kommunikointi oli aktiivista ja lapsi pystyi helposti kulkemaan kahden kodin välillä. Kohtasin myös perheitä, joissa on ollut halua vuoroasumiseen, mutta taloudellinen tilanne vaikeutti vuoroasumisen käytännön järjestämistä. Tapasin myös vuoroasumisesta sopineita perheitä, joissa vanhempien välit olivat todella riitaisat. Vanhemmat tekivät toisistaan vakavia syytöksiä ja kommunikoinnissa oli haasteita suuren luottamuspuolan takia. Asiakkaina oli lisäksi vanhempia, jotka rikkoivat vuoroasumisesta tehtyä sopimusta eivätkä palauttaneet lasta aina sopimuksen mukaan. Näiden kokemusten kautta olen saanut pienen otannan siitä, miten vuoroasuminen toimii parhaimmillaan ja millaisia haasteita siinä voidaan kohdata.

Tutkielmani rakentuu niin, että ensin taustoitan vuoroasuminen ilmiötä käsittelemällä vuoroasumisen määritelmää, vuoroasumiseen liittyvää lainsäädäntöä ja lainsäädäntöön liittyvää keskustelua, isän asemaa liittyen eronjälkeisiin asumisjärjestelyihin ja vuoroasumisen yleisyyttä. Kuvaan myös vuoroasumisen suomalaista ja kansainvälistä tutkimusta hyvinvoinnin ja kokemusten näkökulmasta. Vuoroasumisen ilmiön ja sen tutkimuksen taustoituksen tarkoituksena on auttaa hahmottamaan, miksi ja miten mielipidekirjoituksissa vuoroasumisen eri diskurssit ovat muodostuneet. Tämän jälkeen kerron tutkimuskysymyksestäni ja -tavoitteestani sekä diskurssianalyysistä tutkielman analyysimenetelmänä. Seuraavaksi kuvaan tutkielman aineistoa, aineiston keruuta, tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta, sekä miten muodostin analyysin tulokset, eli diskurssit. Tulosluvussa kuvaan aineistosta tunnistamiani diskursseja: yhteiskunnallinen muutos, lapsen etu ja isän asema. Lopuksi pohdin vielä muun muassa tutkielmani tulosten yhteyttä aiheen aikaisempiin tutkimuksiin sekä mitä toivon tutkielman antavan sosiaalityölle.

2 Vuoroasuminen ilmiönä

2.1 Vuoroasumisen määritelmä

Lapsen asumisjärjestely voidaan määritellä tutkimuksissa vuoroasumiseksi eri prosenttiluvuilla. Eri tutkimuksissa rajaksi on asetettu 25 %:sta 35 %:iin. (Sinkkonen 2017a, 107.) Vuoroasuminen eroaa näin aikaisemmin yleisestä tapaamisoikeuden käytännöstä, jossa lapsi viettää etävanhempansa luona aikaa viikonloppuisin (Rissanen 2016, 248). Määritelmän selkeyttämiseksi käytän apuna alla olevaa kuviota (Kuvio 1). Alla olevassa kuviossa on kuvattu lapsen erilaisia eronjälkeisiä asumisjärjestelyitä. Kuviossa prosenttiosuudet kertovat siitä, kuinka paljon lapsi asuu isänsä luona. Kuvio myös erottaa vuoroasumisen epäsymmetriseksi ja symmetriseksi vuoroasumiseksi. Symmetrisessä vuoroasumisessa lapsen asuminen menee tasan vanhempien välillä. Epäsymmetrisessä vuoroasumisessa lapsi asuu toisen vanhempansa kanssa enemmän kuin toisen, mutta järjestely nähdään yhä vuoroasumisena. Erottelu tehdään, koska lapsen asuminen ei aina mene juuri tasan vanhempien välillä vuoroasumisessa. (Haapanen & Hakovirta 2020, 7.)

Kuvio 1. Lapsen eronjälkeiset asumisjärjestelyt. Lähde: Alkuperäinen Meyer, Cancian & Cook 2017. Suomennettu versio: Haapanen & Hakovirta 2020.

Suomessa virallinen määritelmä vuoroasumisesta on asumisen prosenttiosuudeltaan tarkempi. Terveystieteiden tutkimuskeskus määrittelee vuoroasumisen tilanteeksi, jossa eronneiden vanhempien lapsi asuu kalenterivuodesta vähintään 40 % kummankin vanhempansa kodissa. Laskutoimitukseen otetaan mukaan niin arkiviikot, lomakaudet kuin juhlapyhätkin. (THL 2023.) On havaittu, että loma-aikojen asumisjärjestelyt tasaavat lapsen viettämää aikaa kahden kodin välillä. Tämä voi olla seurausta niin koulujen ja vanhempien lomien aikataulujen yhteensovittamisesta kuin vanhempien välisestä etäisyydestä, joka tekee kotien vuorottelun

arjessa hankalaksi. (Miettinen, Hakovirta, Saarikallio-Torp, Haapanen, Kurki, Kalliomaa-Puha, Sihvonen, Heinonen & Kivistö 2020, 20–23.) Vuoroasumista toteutetaan käytännössä usein niin, että lapsi vuorottelee yhden tai kahden viikon välein vanhempiensa kodeissa. Vanhemmat voivat myös järjestellä asumisen niin, että lapsi asuu jatkuvasti samassa kodissa vanhempien vuorotellessa asumista. (Tolonen & Linnanmäki 2020, 121.) Tämä on kuitenkin harvinaista (Miettinen ym. 2020, 41).

Vuoroasumiselle on tutkimuksissa kuin arkikielessäkin useita eri termejä. Vuoroasumisesta voidaan puhua esimerkiksi vuoroviikkoasumisena. Yleinen tapa onkin järjestää vuoroasuminen niin, että lapset vaihtavat vuoroviikoin asumista vanhempien kotien välillä. (Linnavuori, Murtorinne-Lahtinen & Heikinheimo 2021, 56.) Vuoroasumisesta on myös käytetty tutkimuksessa termiä vuorotteluasuminen (kts. Panttila 2005). Sosiaali- ja terveysministeriön isätoimikunta on puhunut ”todellisesta yhteishuollosta” esittäessään vuoroasumista eron jälkeiseksi ihannemalliksi. Vuoroasumisesta puhutaan myös käytettäessä jaetun yhteishuollon, kahdessa kodissa asumisen, viikko ja viikko -asumisen, fyysisen yhteishuoltajuuden, jaetun yhteishuollon, kahden kodin asumisen ja laajojen tapaamisten käsitteitä. (Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015, 447–448.)

2.2 Vuoroasuminen ja lainsäädäntö

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta päivitettiin vuonna 2019 (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983). Tällöin lakiin tuli vuoroasumiseen liittyvä säädös sekä muitakin vuoroasumiseen vaikuttavia uudistuksia. Kaikki eivät kuitenkaan ole olleet tyytyväisiä tehtyjen uudistusten laajuuteen. Käsittelen tässä alaluvussa niin lakiin tehtyjä uudistuksia, sosiaalityön roolia lainsäädännön toteuttamisessa kuin myös laajempaa vuoroasumisen lainsäädäntöön liittyvää keskustelua.

Ensimmäinen versio lapsen huolto ja tapaamisoikeus -laista tuli voimaan vuonna 1984. Ennen viimeisimpiä muutoksia vuonna 2019 lakiin on myös tehty vuosikymmenien aikana uudistuksia, kuten säännös huoltajan velvollisuudesta tehdä ilmoitus lapsen asuinpaikan muutoksesta. Vasta kuitenkin vuoden 2019 uudistusten jälkeen vuoroasumisen järjestely tullut mahdolliseksi virallistaa. Vuoroasuminen voidaan sopia sosiaaliviranomaisen, usein lastenvalvojan, vahvistamalla sopimuksella tai tuomioistuimen tekemällä päätöksellä. Vuoroasumisesta tehdään merkintä väestötietojärjestelmään huollon sisältöä koskevana tietona. Ennen tätä uudistusta vahvistetuissa sopimuksissa ja tuomioistuimen määräyksissä vuoroasumisen tapainen järjestely on kuvautunut laajennetun tapaamisoikeuden järjestelyllä.

Tämän käytännön ei kuitenkaan nähty kuvaavan todenmukaisesti lapsen asumista. (Tolonen & Linnanmäki 2020.)

Yksi sosiaalityön tehtävistä on vahvistaa eronneiden vanhempien keskinäisiä sopimuksia lasten asumisesta sekä tehdä tuomioistuimen pyytäessä olosuhdeselvityksiä huolto- ja asumispäätösten tueksi. Selvityksen tarkoituksena on antaa tuomioistuimelle tietoa lapsen elinolosuhteista, perheen tilanteesta sekä muista mahdollisesti vaikuttavista tekijöistä. Selvityksen tarkoitus ei ole ratkaista asiaa tuomioistuimen puolesta vaan saada varmistus, että tuomioistuimella on tiedossa kaikki tilanteeseen vaikuttavat tekijät. Moni tuomari kuitenkin toivoo, että selvityksen tekijät esittävät perustellun ratkaisuehdotuksen. Tuomioistuin tekee olosuhdeselvityksestä pyynnön hyvinvointialueelle. (Hansson-Anttonen, Kaivosoja, Kemppainen, Malja, Nieminen, October, Pakkanen, Tammela, Tervo, Vaitomaa, Viholainen & Vilkkö 2024, 8–25.)

Olosuhdeselvityksessä on kyse sosiaalihuoltolain mukaisesta selvitystyöstä, jolloin selvitystä tehdessä sovelletaan lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Laki ei ole asettanut kelpoisuusedellytyksiä selvityksen tekijöille, mutta pääsääntöisesti selvityksestä vastaavat kuitenkin työparina toimivat laillistetut sosiaalityöntekijät. Selvitystyössä tehdään kotikäyntejä, kuullaan lasta sekä havainnoidaan vanhemman ja lapsen keskinäistä vuorovaikutusta. Hankitaan myös tietoa muilta lapsen elämässä olevilta tahoilta kuten koulusta tai päiväkodista. Jos selvityksessä tulee esille tuen tarpeita, ovat työntekijät velvollisia ohjaamaan perheen sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin. (Hansson-Anttonen ym. 2024, 8–25.)

Uudistetun lain lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta mukaan sosiaaliviranomaisen vahvistama sopimus tai tuomioistuimen määräys vuoroasumisesta tulee sisältää tieto siitä, kumman vanhemman koti on lapsen virallinen asuinpaikka sekä tarkempia tietoja vuoroasumisen järjestelyistä. Lapsi voi vuoroasua enintään kahdessa kodissa. Tarkempia tietoja ovat lomien ja juhlapyhien asumisen järjestelyt kuin lapsen kodinvaihdon rytmi. Kodin vaihto voi tapahtua vuoroviikoin, vuorokuukausin tai jopa muutaman päivän välein. Sopimukseen tai päätökseen voidaan myös sisällyttää tieto siitä, miten lapsi pitää yhteyttä toiseen vanhempaan tai miten hän voi tavata häntä ollessaan toisen vanhempansa luona. Vanhemmat voivat lisäksi sopia tai tuomioistuin voi määrätä, kuinka vuoroasumiseen liittyvät kustannukset jaetaan. Tällaisia kustannuksia ovat matkoista tai kuljetuista syntyvät kustannukset. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983; THL 2023; Tolonen & Linnanmäki 2020, 134–138.)

Vuoroasumisesta sopimista on myös tulkittu niin, ettei ole estettä sopia järjestelystä, jossa lapsi asuu vuorotellen vanhempansa luona, joka ei ole hänen huoltajansa. (Tolonen & Linnanmäki 2020, 121.) Vuoroasumisen järjestely ei siis velvoita yhteishuoltajuutta.

Uudistetussa laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta korostetaan vanhempien yhteistyötä (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983). Lapsen asuinpaikan tulkitaan olevan seikka, jossa velvoite yhteistyöhön on korostunut. Lapsen asuinpaikan muuttuessa huoltaja on velvollinen ilmoittamaan muutoksesta. Uudistetun lain esitöissä ei ole erikseen pohdittu sitä, mitä tämä merkitsee vuoroasumisen tilanteissa. On kuitenkin ajateltu, että vuoroasuminen asettaa edellytyksiä asuinpaikkojen läheisyydelle arjen sujuvuuden takaamiseksi, jolloin ilmoitusvelvollisuuden kynnyks on matala. (Tolonen & Linnanmäki 2020, 83–100.)

Lapsen huolto- ja tapaamisoikeuslaissa vuoroasuminen rinnastetaan tapaamisoikeuteen (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983). Tämä merkitsee sitä, että tuomioistuimella on valta muuttaa tai täsmentää vuoroasumisen ehtoja sekä määrätä lapsi noudettavaksi sakon uhalla vuoroasumismääräykseen nojaten. Jälkimmäinen on mahdollista vain, jos vaihto jäisi ilman tätä tapahtumatta ja tapaukseen liittyy lapseen etuun vaikuttavia painavia tekijöitä. Molemmilla vanhemmilla nähdään olevan velvollisuus myötävaikuttaa vaihtojen toteutumiseen. Jos tätä myötävaikutusta laiminlyödään ja toistuvasti jätetään noudattamatta sopimusta, on perusteita sopimuksen tai päätöksen muuttamiseen. (Tolonen & Linnanmäki 2020, 124–141.)

Vanhempien väliseen yhteistyöhön liittyen huoltolain esitöissä on ilmaistu halu ehkäistä tapaamisoikeuden ongelmatilanteita ja vieraannuttamista sekä kehittää niihin puuttumista (Tolonen & Linnanmäki 2020). Vieraannuttamisella tarkoitetaan ilmiötä, jossa toinen vanhempi kääntyy lapsen toista vanhempaa vastaan. Vieraannuttava vanhempi pyrkii erotilanteessa vaikeuttamaan lapsen ja toisen vanhemman vuorovaikutussuhdetta tai katkaisemaan sen kokonaan. (Sinkkonen 2017b, 50–65.) Laki ei kuitenkaan mene niin pitkälle, että se kriminalisoisi vieraannuttamisen tai tapaamisoikeuden toteutumisen estämisen. Tätä perustellaan muun muassa vieraannuttamisen epäselvällä määritelmällä sekä sillä ettei kriminalisoinnilla olisi merkittäviä ennaltaehkäiseviä vaikutuksia. Koettiin myös, että kriminalisointi ei olisi lapsen edun mukaista, koska rikosoikeudenkäynti pitkittäisi oikeudenkäyntiä liittyen lapsen huoltoon ja asumiseen. (Tolonen & Linnanmäki 2020, 65–183.)

Elatusvelvollisuus ei poistu vuoroasumisesta. Elatusvelvollisuus voidaan vahvistaa kummalle vanhemmalle tahansa riippumatta siitä, kenen vanhemman luona lapsen virallinen

asumispaikka on. Maksettava elatusapu on riippuvainen elatuksen tarpeesta ja molempien vanhempien elatuskyvystä. (Laki lapsen elatuksesta 704/1975; THL 2023.) Oikeusministeriö on myös päivittänyt suosituksensa elatusavun suuruuden laskemiseen huomioidakseen vuoroasumisen. Tämän myötä huomioidaan tietty osuus molempien vanhempien asumiskuluista ja lapsen elatuksen tarve jaetaan molemmille vanhemmille. (OM 2023.) Vuoroasuva vanhempi voi esimerkiksi olla elatusvelvollinen, kun hänen elatuskykynsä on toista vanhempaa parempi tai kun elatuksesta aiheutuvia kustannuksia pitää tasata. Tällainen tilanne voi tulla silloin kun toinen vanhempi yksin maksaa lapsen päivähoitomaksut. (Tolonen & Linnanmäki 2020, 127.)

Kuten aikaisemmin on jo mainittu, vuoroasuvalla lapsella voi olla vain yksi virallinen asuinpaikka väestötietojärjestelmässä. Tällä on vaikutusta koko perheeseen. Vanhempiin tämä vaikuttaa tekemällä toisesta vanhemmasta lähivanhemman ja toisesta etävanhemman. Vanhemmasta, jonka luona lapsi on virallisesti kirjoilla, käytetään nimitystä lähivanhempi. Vanhempi, jonka luona lapsella ei ole virallista osoitetta, kutsutaan etävanhemmaksi. (Aihinen, Koivula, Koski, Mayer & Wennberg 2024, 12.) Lapsen virallinen asuinpaikka vaikuttaa muun muassa vanhempien saamaan lapsilisään ja asumistukeen sekä lapsen koulukuljetuksiin ja terveydenhuoltopalveluihin. (THL 2023). Tämä on luonut haasteita vuoroasuville perheille. Kun uutta huoltolakia valmisteltiin, toivottiin, että vuoroasumisen muutokset voisivat kehittää lakia niin, että palveluissa ja etuuksissa otettaisiin huomioon vuoroasuvat perheet (Tolonen & Linnanmäki 2020, 137). Tätä kehitystä ei ainakaan vielä ole tapahtunut. Sosiaali- ja terveysministeriön (2021) työryhmän mukaan lainsäädäntö ei huomioi riittävästi vuoroasumista. Myös eri alueilla on havaittu olevan lainsäädännön toimeenpanoissa vaihtelua. Tämä vaihtelu on luonut epätasa-arvoa eri asuinpaikkakunnilla asuvien lapsien välille. (STM 2021, 33.)

Lapsiperheiden etuuksien ja palveluiden nähdään vaikuttavan siihen, kuinka sujuvaa vuoroasuvan lapsen arki on. On tärkeää uudelleen arvioida näiden myöntämisen ehtoja. On siis tarve pohtia sitä, kuinka vuoroasumista voidaan tukea tapauksissa, joissa se on lapsen edun mukaista. (Miettinen, Hakovirta ym. 2020, 10–13.) Monimuotoiset perheet -verkosto on julkaissut omat suosituksensa siihen, miten lainsäädäntöä tulisi muuttaa, jotta vuoroasuminen tulisi siinä riittävästi huomioon otetuksi. Näitä ovat muun muassa mahdollisuus maksaa asumistukea molempien vanhempien koteihin, oikeus koulukyyteihin molempien vanhempien kodeista sekä vammaispalvelulain ja -asetusten mukaisten muutostöiden korvaus molempiin

koteihin. Halutaan myös mahdollisuus jakaa etuudet, kuten lapsilisä molempien vanhempien tileille, jos vanhemmat näin sopivat. (Monimuotoiset perheet -verkosto 2024.)

Valtion selvityksissä on myös kartoitettu sosiaaliturvan muutoksien tarpeellisuutta vuoroasumisen huomioimiseksi. Nyt esimerkiksi kotihoidon tuessa ja vanhempainrahassa huomioidaan vuoroasumisen mahdollisuus eli etuutta voi saada etävanhempikin. Perustoimeentulotukea lukuun ottamatta ei kuitenkaan ole mahdollista jakaa toimeentuloon liittyviä etuuksia. Jos asumistuen määrän myöntämisperusteita muutettaisiin huomioimaan etävanhemman vuoroasuvat lapset, asumistuen saajien määrä lisääntyisi sekä etävanhempien saama asumistuki ja enimmäisasumismenot kasvaisivat. Toisaalta tämä voisi pienentää toimeentulotuen saajien määrää, koska asumiskustannuksia etävanhemmille tuettaisiin asumistuesta toimeentulotuen sijaan. Tällä hetkellä lainsäädännön ei siis nähdä kohtelevan vuoroasuvia lapsia tai vanhempia tasa-arvoisesti. (Miettinen ym. 2020) Tasa-arvovaltuutettu on myös kannattanut asumistuen ja sosiaaliturvan muutoksia, jotta mahdollisuus vuoroasumisen toteuttamiseen olisi tasa-arvoisempaa (TAS 2021).

Kuten aikaisemmassa kappaleessa on mainittu, vuoroasuminen on luonut tilanteita, missä lapsi tarvitsee koulukyydin kahdesta eri osoitteesta, joskus jopa kahden eri kunnan alueelta. Vuoroasuvalla varhaiskasvatusikäisellä lapsella voi myös olla kaksi eri päiväkotia. Koulukuljetuksen korvaaminen vuoroasuvan lapsen molempiin koteihin on harvinaista eikä kuljetuksia useinkaan korvata toisen kunnan alueille. Niissä kunnissa, missä kuljetuksia järjestettiin vuoroasuvan lapsen molemmista kodeista, nähtiin erityisen tärkeänä onnistunut tiedonkulku. Huoltajien täytyy ilmoittaa asumisen järjestelystä ajoissa sekä kodin vaihtopäivien pitää olla selkeitä. Kunnat ole eivät arvioissaan kannattaneet lainsäädäntöä, joka turvaisi tällaisten kuljetusten korvauksen. Perheille kuljetusten korvaamisen laajentamisella nähtiin kuitenkin olevan positiivisia vaikutuksia. (Aihinen ym. 2024.)

Kunnilla on myös eri käytäntöjä siitä, korvaavatko he lapsen varhaiskasvatuksen kahdessa eri paikassa. Tärkeintä olisi selventää ja yhdenmukaistaa alueiden välisiä eroja palveluiden jatkuvuuden takaamiseksi. Eroja voidaan vähentää päivittämällä kuntien välisiä korvauksia säätelevä lainsäädäntö vuoroasumisen tilanteet selkeämmin huomioivaksi. Lainsäädännön nähdään kuitenkin nostavan kuntien menoja korvauksien kasvaessa. Vaihtoehtoisesti valtio voisi tukea vuoroasuvien perheiden lasten koulumatkoja harkinnanvaraisella tuella. (Aihinen ym. 2024.) Nämä kuntien erilaiset käytännöt niin koulukyydeissä kuin kahdessa eri

päiväkotipaikassakin aiheuttavat epätasa-arvoa vuoroasuvien vanhempien välille riippuen heidän asuinkunnastaan.

Huoltolain valmisteluissa ja säädöksissä vuoroasumisesta on pyritty ottamaan huomioon lapsen oikeudet ja etu. Myös tuomioistuimen ratkaisussa keskeisin tekijä on lapsen etu. Huoltolain valmisteluissa on etenkin huomioitu yksilöllinen lapsen etu eli kiinnitetään huomiota siihen, mikä on tietyn lapsen näkökulmasta paras järjestely tai ratkaisu. Tuomioistuimen ratkaistaessa päätöstä vuoroasumista on otettava huomioon lapsen taipumukset ja luonne, lapsen ikä ja kehitystaso, vanhempien asumispaikkojen etäisyys, lapsen mahdolliset erityistarpeet sekä vanhempien kyky yhteistyöhön lapseen liittyvissä asioissa sekä suojeleu kaikentyypiseltä väkivallalta. Etenkin lapsen ikään on vuoroasumisessa kiinnitetty paljon huomiota. Uudistetun lain perusteluissa vuoroasumista ei suositella alle kolmevuotiaille. Nostetaan myös esille, että vanhemmillekin lapsille vuoroasuminen muutoksineen voi olla kuormittavaa, mikä voi vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Mitä perusteellisemmin eri tekijöitä päätöksessä otetaan huomioon ja avataan, sitä parempi ja aikaa kestävämpi kokonaisarvio lapsen edusta voidaan tehdä. (Tolonen & Linnanmäki 2020, 189–194.)

Päätettäessä lapsen asumisesta eron jälkeen määrävänä tekijänä laissa on siis lapsen etu, eikä vanhempien yhdenvertaisuus. Laissa kiinnitetään siis enemmänkin huomiota siihen, mitä päätös merkitsee lapselle. Lapsi voi esimerkiksi kokea merkittävänä sen, että vanhempien eron jälkeen hän voi asua molempien vanhempien luona eikä vaan tapaa toista vanhempaa. Laki ei kuitenkaan aseta eronjälkeisiä asumisratkaisuja paremmuusjärjestykseen. Vuoroasumista ei siis pidetä lain silmissä ensisijaisena vaihtoehtona muiden yli. (Tolonen & Linnanmäki 2020, 122.) Kuitenkin esimerkiksi Belgiassa on päädytty lainsäädännölliseen ratkaisuun, jossa vuoroasuminen on lähtökohtana lapsen asumiseen vanhempien erotessa (Sodermans, Matthijs & Swicegood 2013).

2.3 Isän asema ja vuoroasuminen

Vuoroasuminen on yleistynyt asumisen ratkaisuna vanhempien eron jälkeen. Tarkastellessa lasten asumisjärjestelyitä eron jälkeen voidaan kuitenkin huomata, että lapset ovat jääneet ja jäävät edelleen useinmiten äitiensä kanssa asumaan. (Miettinen, Saarikallio-Torp & Hakovirta 2023, 274.) Vuoroasumisen yleistymisen on kuitenkin vaatinut muutosta vanhemmuuden käsityksiin niin lainsäädännöllisesti kuin yhteiskunnallistenkin asenteiden muodossa. Pyrin tässä alaluvussa tarkastelemaan tätä muutosta Suomessa sekä pohtimaan eronjälkeistä vanhemmuuden tasa-arvoa isien näkökulmasta. Sisällytän tämän alaluvun tutkielmaani, koska

isän asema on yksi mielipidekirjoituksista havaittavissa olevissa diskursseista. Tämän luvun tehtävänä onkin antaa taustoitusta sille, mitkä tekijät voivat vaikuttaa diskurssin muodostumisen taustalla. Diskurssit eivät muodostu tyhjiössä, vaan niihin vaikuttavat ympäröivä yhteiskunta ja kulttuuri (Fairclough 1992).

Äidin hoivan nähtiin olevan ensisijainen ratkaisu vanhempien erotessa 1920-luvun Suomessa. Vuoden 1929 avioliittolaissa lapsen etu tuli keskeisimmäksi huollon määräämiseen vaikuttavaksi kriteeriksi vanhempien erotessa syyllisyysperiaatteen yli. Äidin hoivan nähtiin parhaiten toteuttavan lapsen etua. Lapsen huoltajan piti siis ensisijaisesti olla sopiva, vasta sen jälkeen tarkasteltiin syyllisyyttä avioeroon. Syylliseksi todettu äiti voitiinkin määrätä lapsen huoltajaksi, jos hänen äitiydessään ei nähty kritisointavaa. Tätä syyllisyysperustetta sovellettiin vielä 1980-luvulla. Avioeron nähtiin lakia säädettäessä myös katkaisevan lapsen ja ei-huoltaja vanhemman suhteen kokonaan ja lopullisesti. Laissa ei mainita mitenkään toisen vanhemman tapaamisoikeutta tai mahdollisuutta tehdä muutoksia ratkaisuun. (Kurki-Suonio 1999, 368–410.) Äidin hoivan ensisijaisuuden seurauksena lapset siis asuivat vanhempiensa eron jälkeen äitinsä luona harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta.

Laissa painotetun lapsen edun näkökulman taustalla nähdään vaikuttaneen valtion kasvanut kiinnostus lasten suojelemiseen sekä heidän hyvinvointiinsa. Toisaalta se, että äidin hoiva nähtiin lapsen edun toteutumisen edellytyksenä, oli seurausta näkemyksestä sukupuolten tehtävänjaosta kodissa ja sen ulkopuolella. Tätä äidin ensisijaista asemaa alettiin kritisoida Suomessa 1960-luvulla, koska sen nähtiin perustuvan sukupuoliroolien ennako-oletuksiin. Samaan aikaan avioerot alkoivat yleistyä Suomessa. Alettiin myös kiinnittämään kasvavissa määrin huomiota lapsen ja vanhemman tapaamisoikeuden merkitykseen. Tämä oli todistus eronneiden isien arvostuksen kasvamisesta. (Kurki-Suonio 1999, 368–416.)

Vuonna 1976 virallistettiin lakiin säädös vanhempien tapaamisoikeudesta, jolloin jo vakiintuneesta käytännöstä tuli osa lakia. Säädöksen mukaan vanhemmalla, joka ei ollut lapsen huoltaja, oli oikeus lapsen tapaamiseen ja luonapitoon, jos se oli lapsen edun mukaista. Useimmiten isät saivat tapaamisoikeuden ja lapset asuivat äidillä. Tämä äidin etusija huollon saamisessa nähtiin yhä ongelmallisena. Niillä isillä, jotka halusivat lapsen huollon, oli suuria vaikeuksia tämän saamisessa ja vain muutama prosentti eronneista isistä uskalsi vaatia lapsen huoltoa itselleen. Kritiikissä äidin etusijaa kohtaan alettiin korostamaan molempien vanhempien merkitystä lapselle niin hoidossa kuin kasvatuksessa. (Kurki-Suonio 1999, 416–

419.) Tämän myötä ajatus molempien vanhempien mahdollisuudesta pysyä lapsen huoltajina eron jälkeenkin vahvistui.

Vuonna 1984 voimaan tullut laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta oli lainsäädöllinen muutos, joka heijasti ideologista muutosta kohti jaettua vanhemmuutta ja isien merkityksen korostamista. Uusi laki teki mahdolliseksi sen, että molemmilla vanhemmilla on mahdollisuus pysyä lapsen huoltajana eronkin jälkeen. Lain myötä alettiin myös korostamaan etävanhemman ja lapsen yhteydenpidon sekä kyseisen suhteen tärkeyttä lapsen oikeutena. (Kuronen 2003, 110.) Suomeen alkoi siis syntyä yhteishuollon ihanne, jossa vanhempien yhteinen huolto lapsista laitetaan etusijalle kaikissa erotilanteissa. Isien oikeuksien tunnistamisen lisäksi taustalla vaikutti parisuhdekulttuurin muutos, jossa avoliitot yleistyivät. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta yhdessä uuden avioliittolain kanssa rakensivat oikeudellisen pohjan yhteishuollon ihanteen syntymiselle Suomeen. (Kurki-Suonio 1999, 444–481.)

Yhteishuoltajuus ei automaattisesti tarkoita, että käytännön vanhemmuus jakautuisi tasan vanhempien välillä eron jälkeen. (Kuronen 2003, 110.) Yhteishuoltajuus tarkoittaa vanhempien yhteistä päätöksentekoa lapsen asioissa. Lapsen asumisjärjestely ja huolto ovat toisistaan erillisiä asioita. (THL 2023.) Yhteishuollon ideaali on kuitenkin mahdollistanut vuoroasumisen muodostumisen yhdeksi vaihtoehdoksi. Vuoroasuminen onkin yleistynyt 1990-luvun jälkeen. (Autonen-Vaaraniemi & Forsberg 2015, 447). Ajatus vanhemmuuden jakamisesta on noussut osaksi isompaa keskustelua isyydestä, kun perhepolitiikka muuttui korostamaan vanhempainvapaan tasavertaista oikeutta isille (Hakovirta & Broberg 2014, 115).

Ovatko nyt erossa ilmenevät vanhemmuuden epätasa-arvon haasteet menneisyyttä yhteishuollon muututtua ideaaliksi ja vuoroasumisen tultua vaihtoehdoksi? Kuten alaluvussa 2.1 tuli esille, vuoroasuminen ei tarkoita sitä, että lapsen luona olo jakautuu täysin tasaisesti kahden vanhemman välille. Edellisessä alaluvussa tuli myös esiin keskustelua siitä, etteivät yhteiskunnan palvelu- ja etuusjärjestelmät vielä täysin tue vuoroasumista. Isät ovat useimmiten etävanhempia, joten etenkin he kokevat edellä mainitut vaikutukset. Etuudet maksetaan lähes aina vain sille vanhemmalle, jonka luona lapsi virallisesti asuu eli usein äidille. Tämä heikentää etenkin pienituloisten isien mahdollisuutta toteuttaa haluamaansa eron jälkeistä isyyttä. (Hakovirta & Broberg 2014, 126.)

Siirtyminen eronjälkeiseen isyyteen voi olla vaikeaa ja erojen yleistyessä perheasiantuntijat ovatkin huolestuneet isyyden heikentymisestä tai päättymisestä erotilanteissa (Hakovirta & Broberg 2014, 114). Eronneet isät kokevat usein epäreiluutta lasten asumisjärjestelyistä sekä

pelkoa mahdollisesta lasten menettämisestä. (Terävä 2024, 82.) Isät yleisesti haluavat säilyttää suhteensa lapseen eronkin jälkeen, mutta huono yhteistyö äidin kanssa tuo vaikeutta tapaamisten järjestämiseen (Hakovirta & Broberg 2014, 120). Toisaalta, jos vanhemmat mittaavat tasa-arvoaan vanhempina lapsen asumisen kautta, voi syntyä aiheeseen liittyvää riitaisuutta (Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015, 447).

Lehtosen (2007) mukaan Suomen keskustelukulttuurissa on vallinnut idea, jossa äitiys nähdään lapsuuden suojatekijänä ja isyys riskinä. Tätä on vahvistanut hänen mukaansa niin media kuin naisammattilaiset. Isyyttä ei hänen mukaansa nähty äitiyttä parempana, oli äitiys sitten millaista tahansa. Lehtosen (2007) mukaan tämä asenne vaikuttaa vahvasti oikeuslaitoksen ja sosiaalitoimen toimintaan, joten isien mahdollisuus saada lapsen huoltajuus erotilanteissa on vain heikentynyt. Sund (2007) väittääkin tuomioistuinten ja sosiaalipalvelujen työntekijöiden uskovan vain äitien kertomuksia ja suosivan heitä päätöksissään. Asenteiden taustalla vaikuttaa Lehtosen (2007) mielestä yhä käsitys äidin hoivan paremmuudesta, jossa isän määrittäminen vain äidin apuvälineeksi. Vanhemmaksi isän nähdään kelpaavan vain ydinperheissä (Lehtonen 2007).

Eron jälkeen isyyden merkitys usein vahvistuu isien puheissa. Isyys koetaan aiempaa tärkeänä osana omaa identiteettiä ja elämää. Tällöin myös isät pyrkivät määrittelemään omaa vanhemmuuttaan hyväksi isyydeksi. Tarkastelemalla eronneiden isien puhetta onkin havaittu, ettei tasa-arvon ihanne vanhemmuudessa toteudu täysin vielä meneillään olevana vuosikymmenenä. Isät joutuvat vieläkin eron jälkeen perustelevaan tarpeitaan, toiveitaan ja kykyjään vanhempina. Heidän vanhemmuuden taitojaan ei siis pidetä itsestään selvänä vaan niitä voidaan kyseenalaistaa. Yhteiskunnallisella tasolla tämän voidaan nähdä rakentavan moraalisia kelpoisuusvaatimuksia isyydelle. Onkin tehty havaintoja siitä, että etenkin riitaisissa eroissa isien asema on äitejä heikompi päätettäessä lasten luonapidosta ja vanhemmuuden vastuista. (Terävä 2024, 91.) Voidaankin siis sanoa, ettei vanhempien välinen sukupuolen tasa-arvo täysin toteudu erotilanteissa yhteishuollon ideaalin ja vuoroasumisen yleistymisestä huolimatta.

2.4 Vuoroasumisen yleisyys

Vuonna 2020 tehdyn selvityksen mukaan Suomessa melkein 30 % eronneiden vanhempien lapsista vuoroasuu. Muissa Pohjoismaissa vuoroasuminen on myös yleistynyt asumisratkaisuna ja vuoroasumisen yleisyys vaikuttaa olevan samaa luokkaa. Kuitenkin vain Suomen lisäksi Norjassa on virallista säätelyä vuoroasumisesta. (Tolonen & Linnanmäki 2020, 22.)

Vuoroasumisen yleistymisen taustalla vaikuttavat samankaltaiset ideologiset muutokset kuin yhteishuollon ja tapaamisoikeuden tapaustalla. Vanhemmuudessa sukupuolten roolien ei ajatella olevan enää ole niin selkeitä, vaan niin isiltä kuin äideiltä odotetaan samankaltaista vastuunottoa. Tästä huolimatta yleisin eronjälkeinen asumisjärjestely Suomessa on kuitenkin yhä lapsen asuminen äitinsä kanssa. Muutos on siis ollut hidasta. (Miettinen, Saarikallio-Torp & Hakovirta 2023, 274–275.)

Sosiaalitoimen vahvistamien asumiseen liittyvien sopimusten valossa vuoroasuvien perheiden määrä olisi ollut noin 19 prosenttia vuonna 2019. (Miettinen ym. 2020.) Vuoroasuvien perheiden määrä on sopimuksissa kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. (Miettinen ym. 2023, 274) Nämä tilastot huomioivat kuitenkin vain vanhemmat, jotka vahvistivat sopimuksensa. Kaikki vanhemmat eivät näin tee vaan sopivat järjestelystä keskenään ilman sosiaalitoimea. (Miettinen ym. 2020.)

Vuoroasumisen yleisyydessä on vaihtelevuutta eri ikäisten lasten välillä. Vuoroasuminen on yleisintä 3–12-vuotiaiden lasten asumista tarkastellessa, mutta lasten tultua teini-ikään vuoroasumisen yleisyys laskee. Jopa puolet toisen asteen opinnot aloittavista nuorista, eli 16–17-vuotiaat nuoret, siirtyvät asumaan yhteen kotiin. Kaikista harvinaisempaa vuoroasuminen on eroperheiden pienillä lapsilla, 1–2 vuoden ikäisillä. Tarkastelussa vain joka kymmenes heistä vuoroasui. Ikäryhmien erot yleisyydessä liittyvät myös siihen, ettei vuoroasuminen ole niin pitkäaikainen järjestely verratessa muihin asumisjärjestelyihin. Voi siis olla, että vuoroasuminen on suositumpi vaihtoehto juuri eron jälkeen, mutta ratkaisua muutetaan lapsen kasvaessa. Vuoroasumisen pitkäaikaisuuteen ei ole havaittu vaikuttavan vanhempien vuorotteleva asuminen lapsen pysyessä yhdessä kodissa. (Miettinen ym. 2020, 23–29.)

Lapsen kahden kodin välinen etäisyys vaikuttaa merkittävästi vuoroasumisen yleisyyteen. Vuoroasumista tulee sitä harvinaisempaa, mitä suurempi etäisyys vanhempien kodeilla on. Yli kahdenkymmenen kilometrin etäisyys kotien väleillä oli noin 10 % vuoroasuvista lapsista ja mittauksessa vain muutamilla etäisyys ylitti 100 kilometriä. Syyt kotien eri etäisyyksille riippuvat monista tekijöistä. Vanhemmat voivat olla tietoisia asuinpaikkansa valinnastaan ja pyrkivät pitämään etäisyyden lyhyenä tai alkujaankin kodin ovat voineet olla lähellä toisiaan. (Miettinen ym. 2020, 29–30.)

Vanhempien tulot ja koulutustausta vaikuttavat myös siihen, päätyvätkö vanhemmat vuoroasumisen ratkaisuun. Työssäkäyvät ja hyvin toimeentulevat eronneet vanhemmat päätyvät todennäköisemmin vuoroasumisen järjestelyyn. Etenkin isän työssäkäynnin on

havaittu lisäävän vuoroasumisen todennäköisyyttä. Vuoroasumisen on myös havaittu olevan yleisempää, jos lapsen vanhemmat ovat korkeasti koulutettuja. Sosioekonominen asema vaikuttaa siis siihen, valitaanko vuoroasuminen asumisjärjestelyksi. Rakenteelliset tekijät siis vaikuttavat päätöksentekoon, vaikka Suomessa on pohjoismaalaiseen hyvinvointimalliin kuuluen tarjolla paljon tukea perheille sekä sukupuolten tasa-arvoa tukeva ilmapiiri. Tämä eriarvoisuus asettaa perheet epätasa-arvoiseen asemaan päätöksenteossa. (Miettinen ym. 2023, 278–281.)

Vuoroasumisen yleisyyteen vaikuttaa lisäksi niin asumistilanne, sisarusten määrä kuin kumman vanhemman luona lapsen virallinen asuinpaikka on. Jos etävanhempi asuu yksin, vuoroasuminen on hieman yleisempää kuin tilanteissa, joissa hänen luonaan asuisi uusi puoliso tai muita lapsia. Mikäli lapsen virallinen asuinpaikka on isän luona, vuoroasuminen on yleisempää verrattuna äidin kodin ollessa virallinen asuinpaikka. Vuoroasuminen on myös yleisempää kaupunkimaisissa kunnissa, joissa eroperheiden lapsista 25 % vuoroasuu verrattuna muiden kuntien 16–17 %:iin. Myös lapsen ollessa vanhempiensa ainut yhteinen eli hänellä ei ole täysisisaruksia, vuoroasuminen on harvinaisempaa. Jos sisaruksia on kaksi tai kolme vuoroasuminen on yleisempää, mutta tätä suurempi määrä vähentää taas vuoroasumisen yleisyyttä. (Miettinen ym. 2020, 20–31.)

Vuoroasumisen valintaan ja niin sen yleisyyteen vaikuttavat siis monenlaiset tekijät vanhempien sosioekonomisesta asemasta lasten ikään. Mahdollisuuteen toteuttaa vuoroasumista voi vaikuttaa myös luvussa 2.2 tulleet byrokraattiset esteet kuten koulukuljetukset ja lasten varhaiskasvatuksen paikkojen sijainnit. Lain tai tilastojen tarkastelu ei siis anna yksinkertaista vastausta siihen, miksi vuoroasuminen ei ole muodostunut yhteishuollon ideaalin myötä suosituimmaksi eronjälkeiseksi asumisjärjestely vaihtoehdoksi.

3 Vuoroasumisen kokemus ja vaikutus hyvinvointiin

Kun vanhemmat eroavat, tulee selkeämmin näkyväksi vanhemmuuden eri roolit. Näitä ovat muun muassa taloudellinen vastuu, huolenpito, tunnesuhde ja kasvattaminen. (Kuronen 2003, 113–114.) Vuoroasumisessa vanhempien täytyy yhteistyössä jakaa näiden alueiden vastuut. Vuoroasumisessa pidetäänkin erityisen tärkeänä tekijänä vanhempien kykyä yhteistyöhön (esim. Tolonen & Linnanmäki 2020; Steinbach 2019, 357). Tulen tässä luvussa tarkastelemaan vuoroasumista eri näkökulmista sitä käsittelevien suomalaisten ja kansainvälisten tutkimusten avulla. Tarkastelen niin vuoroasumisen yhteyttä lapsen ja vanhemman hyvinvointiin kuin vuoroasumisen kokemuksen vaikuttavia tekijöitä.

3.1 Vuoroasuminen kokemuksena

Keskityn tässä alaluvussa kuvamaan tutkimustuloksia siitä näkökulmasta, millaisia kokemuksia perheillä on vuoroasumisesta. Kansainvälisten vuoroasumista koskevien tutkimusten vertailussa on tunnistettu tekijöitä, jotka edistävät vuoroasumisen onnistumista. Näitä ovat vanhempien kyky yhteistyöhön, kotien läheinen sijainti, perheystävälliset työtunnit, riittävät vanhemmuuden taidot, joustavuus, hyvä taloudellinen tilanne sekä kyky tunnistaa ja vastata vuoroasuvan lapsen tarpeisiin. (Steinbach 2019, 364.) Vuoroasumisen kokemukseen vaikuttavia tekijöitä on myös tunnistettu suomalaisessa tutkimuksessa. Linnavuori (2007) tulee väitöskirjassaan tulokseen, että lapsen kokemukseen vuoroasumisesta vaikuttavat lapsen läheiset ihmissuhteet, lapsen asema sosiaalisena toimijana, asumisen fyysiset olosuhteet, kuten oma huone sekä lapsen käsitys kodistaan ja perheestään. Tutkimusten valossa kokemukset vuoroasumisesta näyttäytyvät suurelta osin positiivisina.

3.1.1 Lasten kokemus vuoroasumisesta

Kun vuoroasumista kuvataan lapsille positiivisena kokemuksena, korostuu lapsen sopeutuminen tilanteeseen sekä vanhempien vuoroasumista edistävä toiminta (Autonen-Vaaraniemi & Forsberg 2015, 451–453). Tällaisessa tilanteessa lapsille muodostuu toimiva rutiini vuoroasumiseen, järjestely tuntuu reilulta ja lapsi tuntee itsensä halutuksi (Binbaum & Saini 2015, 125). Vanhempia vuoroasumiseen motivoi ajatus suhteen pysymisestä lapsiin. Lapset ja vanhemmat voivatkin pitää vuoroasumista itsestään selvänä vaihtoehtona eronjälkeiselle asumiselle. (Linnavuori & Stenvall 2020, 7.) Lapsien suhde molempiin vanhempiin pysyy, he saavat kaksi kotia, koteihin voidaan ottaa uusia lemmikkejä ja lapsilla on mahdollisuus saada kahdesta naapuristosta uusia ystäviä. Perheeseen ja kotiin liittyvät

tunteet, mielikuvat ja kokemukset ovat siis merkityksellistä. Hyvässä tilanteessa vuoroasuvat lapset voivatkin kahdesta kodista huolimatta kokea, että heillä on yksi perhe. Lapset eivät siis aina koe vuoroasumista niin hankalana kuin voisi ajatella. (Linnavuori 2007, 154–160.)

Kokemukset ihmissuhteista ovat myös tärkeitä vuoroasumisessa. Lapselle on merkityksellistä, että hän saa viettää aikaa molempien vanhempien kanssa ja että suhde kumpaankin säilyy erosta huolimatta (Birnbaum & Saini 2015, 126). Merkityksellistä myös on suhteiden säilyminen mahdollisiin sisaruksiin kuin uusien suhteiden rakentaminen puoli- tai uussisaruksiin. (Linnavuori 2007, 159–160.) Toisaalta vanhemman uusi kumppani tai uusi sisarpuoli voivat monimutkaistaa lapsen kokemusta asumisjärjestelystä (Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015, 452). Kaverisuhteiden säilyminen on myös tärkeää. Myös kokemus suhteesta vanhempiin sekä vanhempien välinen suhde on tärkeä. Vuoroasuvia lapsia harmittaa, jos vanhemmat ovat riitaisia ja eivät kykene yhteistyöhön. (Linnavuori 2007, 159–160.) Harmia aiheuttaa myös, jos lapsi haluaa viettää toisen vanhempansa kanssa enemmän aikaa kuin mitä nykyisessä järjestelyssä on sovittu (Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015, 452).

Vanhempien kotien läheisyys nähdään vuoroasumista edistävänä tekijänä. (Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015, 451–453.) Mahdollisuus kulkea itsenäisesti kodista toiseen lisäävät lapsen hallinnan tunnetta omasta elämästään (Linnavuori 2007, 157). Lapset suosivatkin vuoroasumisen järjestelyjä, jossa heillä on joustavuutta ja vapautta. Lapselle on mielekästä kokemus piipahtamisesta itsenäisesti toisen vanhemman luona niin halutessaan tai kun toisen vanhemman luona tulee tylsää. (Birnbaum & Saini 2015, 125.) Vuoroasuvat vanhemmat kiinnittävät puolestaan huomiota erityisesti siihen, ettei välimatka saa häiritä lapsen koulunkäyntiä. Tuomioistuimen olosuhdeselvityksissä pidetään myös tärkeänä kahden kodin lyhyttä välimatkaa, vaikka eri olosuhdeselvityksissä käsitykset sopivasta etäisyydestä vaihtelevat. (Rissanen ym. 2017, 48.) Lapsille on tärkeää, että kummassakin kodissa on oma tila, joka voi olla joko jaettu sisarusten kanssa tai täysin oma (Linnavuori 2007, 157).

Kuvatessa vuoroasumisen haasteita tutkimuksiin osallistuneet lapset kertovat usein käytännön organisoinnin ongelmista. Vuoroasuminen vaatii siirtymistä, arjen organisointia ja tavaroiden siirtelemistä kahden kodin välillä. Turhauttavana koetaan etenkin jatkuva tavaroiden purkaminen ja pakkaaminen. (Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015, 452.) Tavaroita myös häviää, kun niitä jatkuvasti siirrellään (Linnavuori 2007, 154). Vanhemmat tunnistavat myös tavaroiden edestakaisin siirtämisen olevan stressaavaa lapselle. Osa vanhemmista onkin päätenyt ostamaan lasten tavaroita, kuten vaatteita, molempiin koteihin. (Rissanen ym. 2017,

51.) Vaikka nämä haasteet koetaankin turhauttavana, vuoroasumisen kokeneet lapset näkevät sen olevan parempi vaihtoehto kuin vanhempien eroa edeltänyt riittäisyys. Lasten kokemus vuoroasumisesta ei usein myöskään ole pysyvä. Vanhemmat voivat myöhemmin muuttaa uudelleen ja sovittuja järjestelyjä voidaan muuttaa. Asumisjärjestelyinä vuoroasuminen koetaan siis muuttavana. (Autonen-Vaaraniemi & Forsberg 2015, 452–453.)

Kokemus siitä, että lapsi voi vaikuttaa päätökseen vuoroasumisesta on tärkeä. Jos lapsi tai nuori kokee, että hänen mielipiteensä on otettu huomioon, hän on yleensä tyytyväisempi asumisjärjestelyyn (Birnbaum & Saini 2015, 126). Vuoroasuvat nuoret ovat esimerkiksi voineet vaikuttaa vuorottelujaksojen pituuteen ja näin osallistua päätöksentekoon (Linnavuori 2007, 154; Linnavuori & Stenvall 2020, 8). Lapsen mielipide onkin kuultava tuomioistuimessa, jos lapsi haluaa ilmaista mielipiteensä asiaan. Lapselle pitää antaa vaihtoehto tulla kuulluksi sekä kertoa hänelle, ettei kuuleminen välttämättä vaikuta lopulliseen päätökseen. (Hansson-Anttonen ym. 2024, 10.)

Onkin merkittävää, että lapset kokevat heillä olevan mahdollisuus vaikuttaa omaan sekä perheensä elämään (Linnavuori 2007, 154). Lapsille voi kuitenkin tuntua hankalalta ilmaista suullisesti mielipidettään asumisjärjestelyn toimimattomuudesta. Tärkeää onkin kuunnella lapsen kokemuksia, jotta saadaan selville lapsen toiveita ja näkökulmia. Murrosikäiset nuoret saattavat puolestaan ilmaista mielipiteensä toiminnallaan, jos eivät koe järjestelyä toimivaksi. Tällöin nuoret voivat olla esimerkiksi menemättä toisen vanhemman luokse sovittuna aikana. (Linnavuori & Stenvall 2020, 10–12.)

Vuoroasumisessa voi myös ilmetä haasteita, jos lapset eivät koe vanhempien ottavan järjestelystä vastuuta tai järjestelyyn tulee jatkuvasti muutoksia. (Autonen-Vaaraniemi & Forsberg 2015, 452.) Lapsen on hyvä tietää ennalta, missä hän kulloinkin asuu, mutta samalla hän tarvitsee mahdollisuuden joustavuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että sovittuun vuorotteluajatauluun voidaan tehdä muutoksia ja lapsi voi halutessaan vieraila toisessa kodissaan. Merkittävänä pidetään kuitenkin sitä, että vanhemmat ottavat lopullisesta päätöksenteosta vastuun. Lapselle ei saisi antaa enemmän vastuuta, mihin hän on valmis. (Linnavuori 2007, 154–160.) Lasta ei saisi myöskään vastuuttaa valinnastaan vaan hänelle pitäisi antaa mahdollisuus ilmaista mielipiteensä (Linnavuori & Stenvall 2020, 15). Jos päätös jätetään yksin lapselle, lapsi voi päätyä valitsemaan asuinpaikkansa vanhempien tunnetilojen perusteella eikä välttämättä keskity omiin haluihinsa ja tarpeisiinsa (Autonne-Vaaraniemi & Forsberg 2015, 453).

Lasten kokemukseen vuoroasumisesta vaikuttavat siis moninaiset tekijät aina asuinolosuhteista vaikutusmahdollisuuksiin. Vuoroasumisesta puhuttaessa ja pohdittaessa vaihtoehdon sopivuutta, onkin tärkeää pitää mielessä lapsien ja perheiden yksilölliset tilanteet (Linnavuori & Stenvall 2020). Yhdelle lapselle kielteinen asia voi olla toiselle lapselle myönteinen. Toinen lapsi voi esimerkiksi kokea siirtymät kahden kodin välillä raskaana, kun taas toinen kokee sen kivana vaihteluna. (Linnavuori 2007, 154.) Eroja vuoroasumisen kokemisessa voi siis myös olla sisarusten kesken, vaikka järjestely olisi sama (Linnavuori & Stenvall 2020, 10). Vuoroasumisesta muodostuva kokemus on siis jokaisessa perheessä erilainen ja yksilöllinen. Onkin tärkeää pohtia vuoroasumisen kokemukseen vaikuttavia tekijöitä tehtäessä valintaa asumisjärjestelyistä, koska asumismuodolla on merkitystä niin lasten arkielämään kuin hyvinvointiin.

3.1.2 Vanhempien kokemus vuoroasumisesta

Eriytyisen tärkeää vuoroasumisen toteutumisessa ovat vanhempien yhteistyö, luottamus ja joustavuus. Jotta vanhemmat onnistuvat näissä vastuissaan, heidän pitää keskittyä välttelemään konflikteja lapsiin liittyvissä asioissa. Vanhempien yhteistyökykyä on laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta korostettu ja se on myös tuomioistuimen määräämissä olosuhdeselvityksissä vuoroasumisen määräämisen edellytys. Toisin sanoen vanhempien puutteellinen yhteistyökyky voi estää vuoroasumisen käytännön toteutumisen. Olosuhdeselvityksissä tärkeänä nähdään myös lapsen olosuhteiden pysyminen mahdollisimman samanlaisena kuin ne olivat ennen eroa. (Rissanen ym. 2017,44–53.) Olennaista on vanhempien vastuun ottaminen vuoroasumisesta ja aktiivinen toimiminen järjestelyn mahdollistamiseksi. (Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015, 451–453.)

Vuoroasumisen päätös voidaan toteuttaa vanhempien keskinäisellä sopimuksella, lastenvalvojan vahvistamalla sopimuksella tai tuomioistuimen määräyksenä. Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on säädetty lastenvalvojalla sopimisesta kuin tuomioistuimen määräyksistä (kts. luku 2.2). Vanhemmat, jotka eivät ole virallistaneet sopimusta kokevat oman autonomian säilymisensä tärkeänä. Lastenvalvojan koettiin olevan vaihtoehto vanhemmille, jotka eivät onnistu keskenään siitä sopimaan. Lastenvalvojalla sopineet vanhemmat kokivat neutraalin henkilön osallistumisen päätöksentekoon hyödyllisenä ja auttaneen heitä varmistamaan ratkaisun sopivuuden. Osa lastenvalvojan luona sopineista vanhemmista oli kuitenkin ymmärtänyt virheellisesti, että menettely olisi pakollinen erotilanteessa. (Rissanen ym. 2017, 50.)

Vanhempien taloudellinen tilanne on osa vuoroasumisen toteutumista. Raha nousee esille tarkasteltaessa sosiaalitoimen olosuhdeselvityksiä. Myös vanhemmat ottavat taloudelliset tekijät huomioon sopiessaan vuoroasumisesta. Vanhemmat kuvaavat välttelevänsä rahasta riitelyä eikä rahan nähdä olevan keskeisessä roolissa. Tutkimuksen vanhemmat pystyivät sopimaan taloudellisista asioista keskenään. (Rissanen ym. 2017, 48.) Vuoroasuminen on kuitenkin yleisempää perheissä, joiden vanhemmat ovat hyvässä sosioekonomisessa asemassa (Miettinen ym. 2023). Tämä saattaa selittää sen, miksi tutkimuksessa mukana olleet vanhemmat eivät kokeneet taloudellisia kysymyksiä suurena haasteena. Jos vanhempien taloudellinen tilanne on hyvä, ei konflikteja esimerkiksi elatusmaksuista tai lasten etuuksien jakamisesta niin helposti synny.

3.2 Vuoroasuminen ja hyvinvointi

Hyvinvointi on moninainen käsite, johon kuuluu niin elämänlaatu, terveys, materiaallinen hyvinvointi, onnellisuus kuin sosiaaliset suhteet (THL 2024). Vuoroasumisen ja hyvinvoinnin yhteyttä on tutkittu niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Hyvinvoinnin näkökulmasta vuoroasumisen tutkimuksesta on tehty myös kaksi kokoavaa kirjallisuuskatsausta (kts. Nielsen 2014; Steinbach 2019). Hyödynnän erityisesti näitä kahta tutkimusta tarkastellessani vuoroasumisen vaikutuksia lapsen ja vanhemman hyvinvointiin.

3.2.1 Vuoroasuminen ja vanhemman hyvinvointi

On havaittu, että ero voi heikentää vanhempien kokemusta omasta hyvinvoinnistaan. Koska lapset jäävät vieläkin yleisimmin asumaan äitinsä luokse erotilanteessa, isät kokevat vanhemmuuden roolinsa menetyksen ja samalla suhde lapseen heikkenee. Äitien työmäärä vanhempana taas kasvaa lapsen hoitamisen vastuuna samalla kun häneltä vaaditaan osallistumista työelämään. Onkin pohdittu, voiko vuoroasuminen vähentää erosta koituvia haittoja vanhemmille. Tätä on tärkeä tarkastella, koska vanhempien hyvinvoinnin tiedetään vaikuttavan lapsen hyvinvointiin. Aihetta ei kuitenkaan ole tutkittu laajasti verrattuna lapsen hyvinvoinnin näkökulmaan. (Steinbach 2019, 356.)

Vuoroasuminen eron jälkeen voi tuoda mukanaan etuja vanhemmille. Tutkimuksissa on todettu vanhemman työmäärän pienevän ja näin stressin määrä on pienentynyt sekä taloudelliset resurssit, terveys ja vapaus ovat kasvaneet. Näin äidit, joiden vastuulle yleensä suurin osa lastenhoidosta eron jälkeen on jäänyt, saavat enemmän vapaa-aikaa vanhemmuudestaan eivätkä ole niin kuormittuneita vanhemmuuteen liittyvistä vastuista. Heillä on myös aikaa sosiaalisten

suhteiden luomiselle, ylläpitämiselle sekä työntekoon. (Steincach 2019, 362–363.) Vanhempien alentunut stressitaso voi myös mahdollistaa korkeamman vanhemmuuden tason, millä on taas vaikutusta lasten hyvinvointiin ja käyttäytymiseen (Nielsen 2014, 624).

Vuoroasuminen voi siis vähentää vanhemman stressiä. Kuitenkin osa asiantuntijoista näkee jatkuvan koordinoinnin ja yhteistyön tarpeen lisäävän vanhempien stressiä. Tämä stressi voi merkittävästi heikentää lastenhoidon vastuun jakamisen tuomaa helpotusta. Lapsesta koituvat taloudelliset kulut voivat myös kasvaa, koska lapsi tarvitsee molempiin koteihin samat hankinnat. (Steinbach 2019, 362.) Kuitenkin yhdysvaltalaisien vuoroasuvien äitien hyvinvointiin on vaikuttanut positiivisesti lapsen kulujen jakaminen toisen vanhemman kanssa eron jälkeen. Vuoroasuvien lasten äitien havaittiin kokevan vähemmän taloudellisia vaikeuksia verrattuna yhden vanhemman luona asuvien lasten äiteihin. (Haapanen, Chanda, Miettinen, Riser, Bartfeld & Hakovirta 2024.)

Vuoroasumisen voidaan ajatella vaikuttavan isien hyvinvointiin positiivisesti. Heidän roolinsa vanhempana selkeytyy vuoroasumisessa, koska heillä on selkeämpi järjestelmä jatkaa vanhemmuutta. Näin heillä on myös paremmat mahdollisuudet ylläpitää läheistä suhdetta lapseensa. (Steinbach 2019, 362–363.) On kuitenkin havaittu, ettei vuoroasumisella ja isän stressitasoilla, masennuksella, terveydellä ja elämäntyytyväisyydellä ole merkittävää tilastollista yhteyttä. Voidaan siis nähdä, ettei isän eronjälkeisellä hyvinvoinnilla ole yhteyttä lapsen asumisjärjestelyyn, vaan se on riippuvainen muista tekijöistä. (Augustjin 2023.)

Vuoroasumisen asiantuntijoilla ja tutkijoilla ei ole yhteisymmärrystä siitä, minkälainen vaikutus vuoroasumisella on vanhempiin. Keskustelua on aiheuttanut etenkin vanhempien välinen riitaisuus. Voidaan nähdä, että vuoroasumisessa vanhempien välinen riitaisuus vähenee, koska vanhemmat ovat tilanteessa päätöksenteossa tasa-arvoisia ja viettävät lapsen kanssa yhtä paljon aikaa. Tällöin ei pitäisi olla enää syytä riidellä. Toisaalta nähdään, että riitaantuneet vanhemmat löytävät aina uusia asioita, mistä riidellä, kuten vanhemmuuden käytännöt tai vaihtovälit. Tällaisessa jatkuvassa konfliktissa oleminen on kuormittavaa vanhempien hyvinvoinnille. Tutkimusten perusteella kuitenkin isät ovat ilmaisseet tyytyväisyyttä vuoroasumiseen riitaisissakin tilanteissa. Äitien tyytyväisyys vuoroasumiseen taas laskee, jos ilmenee riitaisuutta. Vuoroasumisen tilanteessa ei voida myöskään välttyä toiselta vanhemmalta kokonaan, joten riitaisuutta ei pääse pakoon. (Steinbach 2019, 361–362.)

3.2.2 Vuoroasuminen ja lapsen hyvinvointi

Lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta merkityksellisenä pidetään lapsen tasapainoista suhdetta molempiin vanhempiinsa ja vanhempien tasapuolista osallistumista lapsen kasvatukseen (Rissanen, Kääriäinen, Rantala, Sarasoja & Aikio 2017, 39). Ydinperheiden lasten ja nuorten elämäntyytyväisyys on tutkimusten mukaan korkeampi verrattuna muihin perhemuotoihin. Tätä eroa on pyritty selittämään niin perheenjäsenten välisillä keskusteluyhteyksillä kuin erilaisilla tulotasoilla. (Toikka 2023, 26.) Hyvinvointia tarkastellessa on kuitenkin tärkeää muistaa, että lasten hyvinvointiin vaikuttaa myös perhemuodon ulkopuolisia asioita, joten pelkän perhemuodon perusteella ei voida tehdä lopullisia johtopäätöksiä. Tiedetään kuitenkin, että vanhempien erolla voi olla lapselle kielteisiä vaikutuksia. Nämä liittyvät heikentyneen taloudelliseen asemaan, toisen vanhemman vähentyneeseen läsnäoloon ja vanhempien riittäisyyteen niin ennen eroa kuin sen jälkeenkin. (Litsilä, Rönkä, Poikkeus & Vihreäkoski 2002, 63.)

Vanhempien erolla voi siis olla negatiivisia vaikutuksia lapsen hyvinvointiin. Voidaankin pohtia, heikentääkö vuoroasumisen ratkaisu vanhempien eron mahdollisia negatiivisia seurauksia tai luoko se itsessään myös negatiivisia vaikutuksia lapsen hyvinvointiin (Steinbach 2019, 356). Puhuttaessa vuoroasumisen vaikutuksista lapsen hyvinvointiin pyritään myös vastamaan siihen, onko vuoroasuminen lapsen edun mukaista.

Kun tarkastellaan vuoroasumisen vaikutuksia lapsen hyvinvointiin, vertailu kohdistuu usein ydinperheiden lasten sekä yhden vanhemman luona asuvien lasten hyvinvointiin. Vertailussa on tultu siihen tulokseen, että vuoroasuvat lapset kokevat hyvinvointinsa samaksi tai hieman paremmaksi kuin yhden vanhemman kanssa asuvat lapset. (Steinbach 2019, 358.) Tutkimuksissa on vertailtu lasten hyvinvointia eri näkökulmista tarkastelemalla muun muassa mielenterveyttä, lapsen ja vanhemman keskinäistä suhdetta sekä lapsien riskikäyttäytymistä.

Vuoroasuvien lasten mielenterveys on tutkimusten mukaan hieman parempi verrattaessa yhden vanhemman luona asuviin lapsiin (Steinbach 2019, 358). Vuoroasuvat lapset ovat terveempiä, harvemmin masentuneita ja heillä on vähemmän stressiin liitettäviä sairauksia verrattaessa yhden vanhemman perheisiin. Heillä on myös enemmän vertaissuhteita ja heidän sosiaalinen pärjäävyytensä on vertailuissa korkeampi. (Nielsen 2014, 619–621.) Kuitenkin verrattaessa ydinperheiden lapsiin vuoroasuvat lapset raportoivat yleisimmin psykosomaattista oireilua (Bergström, Fransson, Modin & Hjern 2015, 771).

Vuoroasuvat lapset eivät ajautuneet tarkasteluissa merkittävästi todennäköisemmin riskikäyttämiseen kuin ydinperheiden lapset. Kuitenkin yhden vanhemman luona asuvat lapset olivat vuoroasuvia lapsia merkittävästi alttiimpia riskikäyttäytymiseen. (Steinbach 2019, 358.) Suomalaisessa tutkimuksessa on havaittu samansuuntaisia tuloksia. Rissasen (2016, 254) tarkastelun mukaan vuoroasuvien lapsien todennäköisyys riskikäyttäytymiseen ei ole niin suuri kuin yhden vanhemman luona asuvien lapsien.

Isän ja lapsen välisen suhteen on tutkimuksissa havaittu olevan vahvempi vuoroasumisessa (Steinbach 2019, 359; Nielsen 2014, 620). Lasten elämäntyytyväisyyden on myös havaittu olevan yhteydessä lapsen ja isän kommunikaation tasoon. Koska vuoroasuvat lapset ovat tiiviissä kommunikaatiossa isiensä kanssa, heidän tyytyväisyytensä elämäänsä on myös korkea. (Nielsen 2014, 624.) Yleisesti lapsien suhde molempiin vanhempiin on vuoroasumisessa vahvempi verrattuna yhden vanhemman asumisjärjestelyihin. Vuoroasumisessa lapsi kokee saavansa tukea ja vanhemmuutta molemmilta vanhemmilta. Onkin tehty oletuksia siitä, että vuoroasuva lapsen kokemus vanhemmista on samankaltainen kuin ydinperheessä. (Turunen & Hagquist 2023, 155.)

Vuoroasumisen tutkimuksessa ei ole saavutettu täyttä yksimielisyyttä siitä, minkä ikäiselle lapselle vuoroasuminen parhaiten sopii. Pienille lapsille vuoroasumiseen liittyvän jatkuvan kodin vaihtaminen ajatellaan olevan liian stressaavaa ja häiritsevän turvallisen kiintymyssuhteen syntyä. Toisaalta nähdään, että vuoroasumisesta voidaan tehdä pienillekin lapsille sopivaa oikeilla kodinvaihtoväleillä, jolloin he eivät olisi erossa toisesta vanhemmistaan pitkään. Vuoroasuvan lapsen kasvaessa tärkeämmäksi tekijäksi muodostuu joustavuus kodin vaihtojen aikataulussa. (Steinbach 2019, 358.) Teini-ikäiset ovat tutkimuksissa kokeneet vuoroasumisen hieman hankalammaksi sosiaalisen elämänsä takia, mutta kokevat kahden kodin järjestelyn olevan kuitenkin vaikeuksien arvoinen, sillä suhde molempiin vanhempiin pysyy läheisenä (Nielsen 2014, 631).

Tutkijat ja asiantuntijat ovat yleisesti samanmielisiä siitä, että vuoroasuminen eron jälkeisenä asumisjärjestelynä on lapselle hyvä ratkaisu tilanteissa, jossa vanhemmat kykenevät yhteistyöhön ja konfliktien määrä on pieni. Lapsen edun mukaista on ylläpitää läheiset suhteet molempiin vanhempiin. Näin myös lapsi saa hyödynnettäväkseen molempien vanhempien sosiaalisia, taloudellisia ja psykologisia resursseja. (Steinbach 2019, 357.)

Yksimielisyyttä ei kuitenkaan ole siitä, onko vuoroasuminen oikea ratkaisu tilanteissa, joissa vanhempien välillä on riitaisuutta, eivätkä he kykene yhteistyöhön lapsen asioissa (Steinbach

2019, 357). Voidaan nähdä, että vuoroasumisen tuomat edut lapsen hyvinvoinnille erotilanteissa eivät katoa riitatilanteissa. (Nielsen 2014). Suhteen säilymisen molempiin vanhempiin eron jälkeen nähdäänkin tärkeämpänä kuin se, että lapsi altistuu vanhempien riitaisuudelle. Tärkeintä on lapsen suhteen säilyminen vanhempiin laadukkaana. (Steinbach 2019, 358–360.) Tutkimuksissa myös on havaittu, että vuoroasuvan lapsen sukupuolella on merkitystä vanhempien konfliktitilanteissa. Vuoroasuvat tyttölapset reagoivat konfliktiin vahvemmin kuin pojat. (Nielsen 2014, 630.)

Isän ja lapsen suhteen korostamisessa on joidenkin asiantuntijoiden mielestä negatiivisia seurauksia. Tämän käytännön nähdään vaarantavan lasten ja naisten turvallisuuden tilanteissa, joissa lähisuhdeväkivaltaa ei oteta riittävästi huomioon. Tällöin lapsen ja isän suhteen tukemisen nähdään toteutuvan äidin ja lapsen turvallisuuden kustannuksella. (Kuronen 2003, 112.) Lapsi myös altistuu viettämään paljon ajastaan väkivaltaa tehneen vanhempansa kanssa ja on hänen vaikutuspiirissään. Väkivaltainen vanhempi voi näin saada mahdollisuuden jatkaa vallan väärinkäyttöä. Tällaisissa tilanteissa nähdään tärkeänä viranomaisten kykyä arvioida väkivallan muotoja, pitkäkestoisuutta ja toistuvuutta sekä valtasuhdetta ja miten nämä vaikuttavat vanhempien kykyyn toimia yhteistyössä lasten asioissa. (Karhuvaara, Kaitue & Ruuhilahti 2013, 37–68.) Vuoroasumisen nähdäänkin olevan lapsen hyvinvoinnille haitallista, jos toinen vanhempi on ollut väkivaltainen (Nielsen 2014, 632).

Usein vanhemmat riitelevät eron jälkeen siitä, kuka saa lapsen asumaan luokseen. Vuoroasuminen ei saisi olla tällaisissa tilanteissa ratkaisu riitaan. (Karhuvaara, Kaitue & Ruuhilahti 2013, 37.) Vanhempien ollessa eron jälkeen riitaisia, lapsen asuminen yhden vanhemman luona voidaan nähdä olevan paras vaihtoehto. Vuoroasuminen luo lapselle jännitteitä, jos hän joutuu todistamaan vaihtotilanteissa vanhempiensa riitelyä tai toimimaan sanansaattajana vanhempien kommunikation epäonnistuessa. (Hokkanen 2002, 124; Steinbach 2019, 358.) Toisaalta vuoroasumisen nähdään suojelevan lapsia vanhempien riitaisuuden negatiivisilta vaikutuksilta paremmin kuin yhden vanhemman asumisjärjestelyt (Nielsen 2014, 630).

Tässä ja edellisessä alaluvussa käsiteltyjen tutkimustulosten valossa voitaisiin väittää, että vuoroasumisella voi olla niin vanhemman kuin lapsenkin hyvinvointiin positiivisia vaikutuksia verrattuna yhden vanhemman luona asumisen ratkaisuihin. Vuoroasumisen ja hyvinvoinnin yhteyttä tarkastelevien tutkimusten ajatellaan olevan kuitenkin kokonaisuudessaan puutteellisia. Suurin osa tehdyistä tutkimuksista on metodeiltaan, konteksteiltaan ja

konsepteiltaan hyvin samankaltaisia. Tutkimuksien vanhemmat ovat myös matalakonfliktisia ja sosioekonomisesti hyvässä asemassa. Vielä ei siis olla saavutettu täyttä selkeyttä vuoroasumisen riskeistä tai eduista. (Steinbach 2019.) Tutkimusten valossa ei siis voida todeta vuoroasumisen olevan aina lapsen edun mukainen järjestely vanhempien erotessa. Vuoroasuminen muodostuu monesta tekijästä, joten on tärkeää ottaa huomioon niin lapsen kuin vanhempien yksilölliset tekijät sekä elämäntilanteet (Rissanen ym. 2017, 53).

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tutkielman tarkoituksena on tarkastella vuoroasumisesta kirjoitettuja mielipidekirjoituksia. Vuoroasumista on tutkittu jo suomalaisessa kontekstissa eri näkökulmista, mutta sitä ei ole tarkasteltu sanomalehtimedian näkökulmasta. Mielipidekirjoituksissa käydään julkista keskustelua vuoroasumisesta. Koska vuoroasumista ei ole tarkasteltu mielipidekirjoitusten näkökulmasta, ei ole tietoa siitä, minkälaista kuvaa vuoroasumisesta rakennetaan tai millaisia eri näkemyksiä sen puolesta ja vastaan esitetään. Mielipidekirjoitukset ovat myös yksi julkisen keskustelun muoto eli ne ovat alusta, jossa julkisella keskustelulla rakennetaan vuoroasumisen kuvaa. Kiinnostuksen kohteena tutkielmassani onkin se, miten vuoroasumisesta on kirjoitettu mielipidekirjoituksissa. Tavoitteenani on tuoda julkista keskustelua näkyväksi ja analysoida aineistosta tunnistettavia diskursseja. Hyödynnän tutkimustavoitteen saavuttamisessa diskurssianalyysia.

Tutkielmassani pyrin siis vastaamaan tutkimuskysymykseen:

Millaista vuoroasumista koskevaa julkista keskustelua käydään sanomalehtien mielipidekirjoituksissa?

Tämän pro gradu -tutkielman teon aikana ei ole julkaistu suomalaisia tutkimuksia, jotka hyödyntäisivät diskurssianalyysia vuoroasumisen tarkastelussa. Vuoroasuminen liittyy kuitenkin läheisesti eronjälkeisen vanhemmuuden ja yleisesti hyvän vanhemmuuden tarkasteluun, joita on tutkittu diskursiivisesti Suomessa. Eronjälkeistä vanhemmuutta on tarkasteltu diskursiivisesta näkökulmasta muun muassa Tiivan (2022) pro gradu -tutkielmassa, jossa hän tarkasteli uuden huoltolain valmistelun eduskuntakeskustelua sekä Lanneen (2014) etäisyyttä ja sosiaalityön kohtaamista tarkastelevassa pro gradu -tutkielmassa. Käsitteitä vanhemmuudesta on myös tarkasteltu diskursiivisesti. Vuori (2001) tarkasteli väitöskirjassaan sitä, miten suomalaiset asiantuntijat ymmärtävät vanhemmuuden sukupuolittuneena toimintana eli äitiytenä ja isyytenä kirjallisuudessa sekä tutkimuksissa. Asiantuntijoiden puheesta hän havaitsi äidinhoivan ja jaetun vanhemmuuden -diskurssit (Vuori 2001). Tutkielmani tuo siis diskursiivista näkökulmaa vuoroasumisen tarkasteluun suomalaisessa kontekstissa kuin täydentää aikaisempia diskursiivisia tutkimuksia vanhemmuuden ympärillä käytävästä julkisesta keskustelusta.

4.2 Diskurssianalyysi tutkielman analyysimenetelmänä

Tutkielma on laadullinen tutkimus, jolloin pyritään tarkastelemaan aihetta erilaisista näkökulmista eikä keskity siihen, kuinka usein tai missä määrin ilmiö esiintyy. Laadullinen tutkielma pyrkii myös tuottamaan ilmiöstä yksityiskohtaista ja rikasta tietoa. (Juuti & Puusa 2020, 10–13.) Laadullisessa tutkimuksessa merkitykset ja niiden moninaiset ilmenimistavat ovat myös keskiössä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 5). Yksi laadullisen tutkimuksen menetelmistä on diskurssianalyysi, jota hyödynnän tutkielmassani aineiston analyysimenetelmänä.

Sosiaalisen konstruktionismin käsite liittyy vahvasti diskurssianalyysiin. Sosiaalisen konstruktionismin näkemyksen mukaan rakennamme ymmärrystä ja tietoa maailmasta vuorovaikutuksessa toistemme kanssa. Sosiaalisen konstruktionismin tieteenfilosofinen lähtökohta perustuu siihen, että ymmärrys ja tieto ympäröivästä todellisuudesta rakentuu vuorovaikutuksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että käsitykseen todellisuudesta vaikuttaa se yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti, jossa käsitys todellisuudesta luodaan ja muodostetaan. Tämän perustella selkeä käsitys faktasta on ongelmallinen. (Burr 2015, 4–9.) Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta kielenkäyttö myös heijastaa todellisuutta sen rakentamisen lisäksi (Fairclough 1992). Sosiaalisen konstruktionismin mukaan tutkimaamme todellisuutta pitää siis tarkastella jostakin näkökulmasta merkityksellistettynä. Diskurssianalyysin avulla tutkija kuvaa tuloksilla sosiaalista todellisuutta ja luo sitä. (Jokinen 2016, 204.) Tutkielman tuottama tieto on siis sosiaalisesti konstruoitu.

Diskurssianalyysin nähdään olevan enemmän lähestymistapa kuin yhtenäinen ja vakiintunut tutkimusmenetelmä. Diskurssianalyysissa tutkitaan siis kielen käyttöä ja eri painotuksilla kielenkäyttöön liittyviä toimintoja, funktioita, konteksteja ja merkitysten tuottamisten tapoja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 111.) Diskurssianalyysi voidaan jakaa myös kolmeen eri suuntaukseen: ranskalaiseen, brittiläiseen ja saksalaiseen diskurssianalyysiin. Ne eroavat toisistaan muun muassa käsityksissään siitä, miten diskurssien merkityksiä voidaan tulkita ja mitä merkitystä diskursseilla on. Koen tämän tutkielman edustavan ranskalaista traditiota. Ranskalaisessa suuntauksessa diskurssilla tarkoitetaan kulttuurin muotoutumisessa syntyneitä diskursseja. Kulttuurin nähdään sisältävän erilaisia diskursseja, jotka ovat alisteisia kulttuurille. Diskurssien näkyväksi tekemisen nähdään olevan diskurssianalyysin keskeinen tehtävä. (Pynnönen 2013, 24.)

Diskurssin käsite voidaan ymmärtää monella eri tavalla riippuen tutkimusalasta (Fairclough 1992). Tässä tutkielmassa diskursseilla tarkoitetaan eri merkityssysteemejä, jotka rakentuvat erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa ja samanaikaisesti rakentavat sosiaalista todellisuutta. Merkityssysteemit muodostuvat käytetyistä sanoista ja lauseista. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016a, 27.) Fairclough (1992, 63) ymmärtääkin diskurssin yhteiskunnallisena toimintana, jolloin diskurssi on yksi toiminnan muoto. Kieli on siis osa yhteiskuntaa eikä yhteiskunnasta erillinen asia. Tämä tarkoittaa myös sitä, että sosiaaliset rakenteet ja diskurssit keskustelevat keskenään. (Fairclough 1992, 64; Fairclough 2015, 55.) Diskurssin muodostumiseen vaikuttavat siis sosiaaliset rakenteet. Diskurssilla voi myös olla vaikutusta niiden muokkaantumiseen. Diskurssit vaikuttavat siis yhteiskunnalliseen muutokseen ja jatkuvuuteen. (Fairclough 2015, 51.) Diskurssit eivät siis ole analyysissä materiaalia kuten tekstejä, vaan tulkinnan tuloksia aineistosta (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016a, 27). Faircloughin (2015, 5) mukaan voidaksemme ymmärtää sitä realiteettia, jossa elämämme, meidän täytyy ymmärtää diskurssien ja eri yhteiskunnallisten elementtien suhdetta.

Diskurssianalyysi tarkastelee siis kieltä ja sen tuotoksia, joiden avulla rakennamme sosiaalista todellisuutta. (Jokinen 2016, 204.) Kiinnostus on siinä, millaisia selityksiä ja kuvauksia eri tilanteissa ja keskusteluissa käytetään sekä millaisia seurauksia nämä rakentavat. Tutkimuskohteena ovat siis tavat, joilla ilmiöitä kuvataan. (Suoninen 2016, 186.) Tämä on hyödyllistä vuoroasumisen tarkasteluun, koska kielenkäyttöä tarkastelemalla voidaan saada näkyväksi asenteita sekä vuoroasumisen kokemuksia. Diskurssianalyysi myös keskittyy tarkastelemaan sosiaalisia käytäntöjä yksilön sijaan. Ei siis keskitytä siihen, mitä mielensisäisiä prosesseja on yksilön kielenkäytön taustalla. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016a, 34.)

Diskurssianalyysissä puhutaan eri diskurssien kirjosta. Sosiaalinen todellisuus nähdään moninaisena useiden kilpailevien tai rinnakkaisten diskurssien kenttänä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016a, 26.) Tämän analyysissä voidaan hyödyntää erilaisia painotuksia. Tutkielmassani diskurssianalyysin painotus on merkityksissä. Tällä tarkoitetaan sitä, millaisia merkityksiä kirjoituksissa tuotetaan. (Jokinen & Juhila 2016a, 224.) Merkityksiä korostavassa analyysissä pyritään vastaamaan mitä-kysymykseen. Tällaisessa eri merkitysten tuottamisen tapojen tunnistamisessa on kyse sisällönanalyysistä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016b, 174.) Sisällönanalyysissä analysoidaan kirjoitettujen aineistojen sisältöä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103). Vuoroasuminen voidaan siis mielipidekirjoituksissa merkityksellistää eri tavoin ja näiden diskurssien tunnistaminen ja erittely ovat tutkimuksen tavoitteena.

Diskurssianalyysissa nähdään myös olevan erilaisia lähestymistapoja. Tutkielmani asettuu vahvimmin tulkitsevan diskurssianalyysin tyyppiin. Tavoitteena tulkitsevassa diskurssianalyysissa on kuvata diskurssin muotoutuminen sekä minkälaiseksi diskurssi ilmiön tuottaa. Konstruktiivinen ajattelu on siis etusijalla tarkasteltaessa, miten diskurssit ovat syntyneet ja kehittyneet sekä mitä ne mahdollistavat. Tutkija toimii tulkitsijana ja sijoittaa tekstin osaksi diskurssia, muita diskursseja ja muita tekstejä. (Pynnönen 2013, 27–28.)

Diskurssianalyysi on usein aineistolähtöistä (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016b, 174). Tällöin analyysissa johtopäätökset tehdään aineistosta käsin (Juuti & Puusa 2020, 10). Aineistolähtöisyys ei kuitenkaan tarkoita, etteikö tutkielman teoreettinen viitekehys vaikuttaisi analyysiin ollenkaan. Aineiston ja teorian vuoropuhelussa syntyy usein tärkeitä oivalluksia (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016c, 14). Teoria toimii siis analyysissa apuvälineenä, muttei analyysin lähtökohtana (Juuti & Puusa 2020, 10).

Diskurssianalyysin yksi osa on myös kielenkäytön seurauksien pohtiminen. Tällöin kiinnostus on siinä, mitä kielenkäyttäjät puheellaan tekee ja tuottaa. Tällaisten ideologisten seurausten tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen tuo yhteiskunnallista relevanssia diskurssianalyysiin. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016a.) Ideologisiin seurauksiin paneutumisessa ei noudeta täyttä aineistolähtöisyyttä, vaan pohditaan ja spekuloidaan niitä asioita, mitä diskurssi voi oikeuttaa (Jokinen & Juhila 2016b, 76). Ideologinen kritiikki taas kohdistuu diskurssin mahdollisiin vaikutuksiin sosiaalisissa valtarakenteissa (Pynnönen 2013, 30). Tällainen kriittinen tarkastelu on vuoroasumisen tutkimuksessa relevanttia. Näin voidaan saada parempi käsitys siitä, mitkä yhteiskunnalliset ja kulttuuriset taustatekijät rakentavat käsitystä vuoroasumisesta tai mitä seurauksia aineiston vuoroasumisesta rakentavilla kuvilla voi mahdollisesti olla. Tutkielmassani on siis kriittisen diskurssianalyysin piirteitä. Kriittisessä diskurssianalyysissa diskurssien kuvailun lisäksi pyritään näyttämään, miten diskurssien rakentumiseen ovat vaikuttaneet niin erilaiset ideologiat kuin valtasuhteet. Lisäksi pohditaan, mitä vaikutuksia diskurssilla on uskomuksiimme, identiteettiimme sekä sosiaalisiin suhteisiimme. (Fairclough 1992, 12.)

4.3 Aineiston kuvaus ja keruu

Tutkielman aineisto koostuu suomenkielisissä sanomalehdissä julkaistuista mielipidekirjoituksista, jotka käsittelevät vuoroasumista. Sanomalehdet on valittu sillä perusteella, että niitä julkaistaan viikon jokaisena päivänä. Tällä rajauksella on mahdollista saada lehtiaineisto, jonka kirjoitukset ovat tavoittaneet merkittävän lukijakunnan mediassa.

Sanomalehdet ovat siis osa mediaa. Media välittää keskeisiä kokemuksia, joten mediaa tarkastelemalla voidaan ymmärtää ihmisten elämää yhteiskunnassa. Media siis tuottaa representaatioita, joilla on vaikutusta siihen, miten ymmärrämme ympäröivän yhteiskunnan. Näiden representaatioiden avulla voidaan tarkastella merkittäviä ja ajankohtaisia ilmiöitä. (Sakki, Mäkinen, Hakoköngäs & Prittilä-Backman 2014.) Sanomalehdet kulttuurituotteina kertovat myös sosiaalisesta todellisuudesta, joten sanomalehtien kirjoituksia tarkastelemalla voidaan pyrkiä ymmärtämään todellisuutemme erilaisia versioita (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 69).

Median tekstit myös viittaavat eri tavoin joko avoimesti tai piilotetusti toisiin teksteihin eli ovat intertekstuaalisia (Vuori 2021). Käytän tutkielmassani aineistona vain alkuperäisiä tekstejä, eli en käsittele tekstejä, mihin aineiston mielipidekirjoitukset mahdollisesti viittaavat. Tekstilajina mielipidekirjoituksiin liittyy kuitenkin vastikkeet eli vastaukset toisen kirjoittajan esittämään mielipiteeseen. Aineistossani on siis mielipidekirjoituksia, jotka on kirjoitettu vastikkeena aineiston toiseen mielipidekirjoitukseen.

Mielipidekirjoitukset yrittävät vakuuttaa ja suostutella lukijat tekstinsä avulla kannattamaan omaa näkökulmaansa. Mielipidekirjoitusten kirjoittajien tekstit eivät ole linjassa sanomalehtien omien mielipiteiden kanssa, vaan asiantuntijat ovat usein niiden takana. (Sukma & Sujatna 2014, 16.) Tutkielman aineiston mielipidekirjoitusten kirjoittajat ovat taustaltaan moninaisia. Aineistossa on niin vanhempien (10), lasten tekemä, eri yhdistysten edustajien (9), yksityishenkilöiden (5), kansanedustajien (3), isovanhempien (3), maalarimestarin, Uudenmaan demarinaisten puheenjohtajan, sosiaalityöntekijöiden (2), lastenvalvojan, opettajien (2), päiväkodin työntekijän, psykologin, lasten edunvalvojan, Mannerheimin lastensuojeluliiton työntekijän, akatemiaturkijan, eri alojen maistereiden (4) ja professorien (2) sekä kasvatustieteen tohtorin tekemiä kirjoituksia. Aineistossa on myös anonyymejä ja nimimerkillä kirjoitettuja mielipidekirjoituksia, joiden kirjoittajat eivät antaneet tietoja taustastaan (6).

Aineisto on koottu käyttämällä sanomalehtien nettisivujen hakutoimintoja sekä hyödyntämällä kansalliskirjaston digitaalisia sanomalehtiaineistoja. Kansalliskirjaston aineistohaun avulla on mahdollista hyödyntää kirjoituksia, jotka ovat maksumuurin takana sanomalehtien omilla sivuilla sekä kirjoituksia, jotka eivät ole näkyvissä lehtien digiversioissa. Aineiston haussa hakusanoina käytin ”vuoroasuminen” ja ”vuoroviikko”. Käytin ”vuoroviikko” termiä vuoroasumisen lisäksi, koska arkikielessä sitä käytetään useasti vuoroasumisen rinnalla ja

vuoroviikot vanhempien luona ovat yleinen tapa järjestää vuoroasuminen. Aikarajauksena teksteille hakutoiminnoissa oli 2000-luvulta lähtien esiintyneet kirjoitukset. Päädyin tähän rajaukseen, koska vasta 1990-luvulla vuoroasuminen alkoi yleistyä yhteishuollon ihanteen syntymisen seurauksena (Autonen-Vaaraniemi & Forsberg 2015, 447). Kuitenkin ensimmäinen vuoroasumista käsittelevä mielipidekirjoitus, joka löytyy sanomalehdistä hakuehdoilla, on vuodelta 2004. Aineiston mielipidekirjoitukset ovat siis julkaistu vuosina 2004–2024. Näillä hakutavoilla kerättyä aineisto koostuu 59 mielipidekirjoituksesta. Kuitenkin kolme eri kirjoitusta oli julkaistu useassa lehdessä, joten uniikkeja kirjoituksia aineistossa on 52. Kaikista lehdistä, joista etsin aineistoa, ei löytynyt vuoroasumisia käsitteleviä mielipidekirjoituksia. Alla olevasta taulukosta (Taulukko 1.) voi havaita, kuinka monta aineistoon sopivaa kirjoitusta löytyi eri sanomalehdistä. Liitteenä tutkielman lopussa on myös aineistolistaus (Liite 1.).

Taulukko 1. Aineiston sanomalehdet

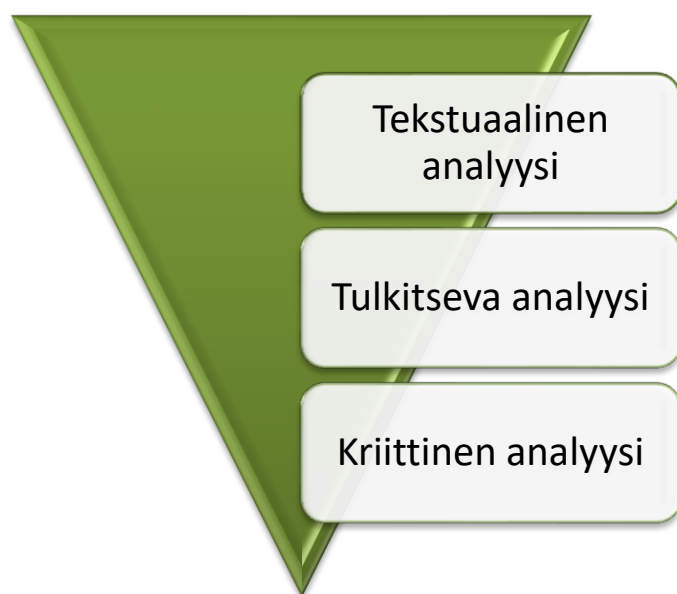
Sanomalehti	Aineiston lukumäärä
Turun Sanomat	6
Aamulehti	6
Aamuposti	0
Etelä-Suomen Sanomat	6
Helsingin Sanomat	30
Hämeen Sanomat	2
Kaleva	3
Keskisuomalainen	0
Keski-Uusimaa	3
Satakunnan Kansa	2
Salon Seudun sanomat	0
Savon Sanomat	1

Aineistosta on rajautunut pois mielipidekirjoituksia, joissa vuoroasuminen mainitaan, mutta sitä ei käsitellä laajemmin. Tällainen aineiston ulkopuolelle rajattu kirjoitus on esimerkiksi mielipidekirjoitus *Tulevien vanhempien olisi hyvä käydä avioliiton ajokoulu* (HS 2017), jossa vuoroasuminen mainitaan esimerkkinä uudistetun huolto ja tapaamislain muutoksista, mutta kirjoitus käsittelee kokonaisuudessaan vahvan parisuhteen rakentamista. Toinen esimerkki tällaisesta kirjoituksesta on mielipidekirjoitus *Sote-palvelut pitää jatkossa sovittaa*

monipaikkaiseen asumiseen (HS 2019), jossa vuoroasuminen mainitaan yhtenä esimerkkinä monipaikkaisesta asumisesta, mutta vuoroasumista ei laajemmin käsitellä.

4.4 Diskurssianalyysin vaiheet

Tarkoitukseni on tässä alaluvussa avata tutkielman analyysiprosessia ja sitä, miten olen päässyt seuraavassa luvussa esittelemiini tuloksiin. Laadullisessa tutkimuksessa on avattava sitä, miten tuloksiin on päästy ja miten analyysiprosessi eteni tutkimuksessa. Näin tutkimuksesta tulee läpinäkyvämpi, ja lukija voi tarkastella tutkimuksen prosessia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 23.) Hyödynnän tässä tutkielmassa Pynnösen (2013) esittelemiä vaihteita diskurssianalyysiin suorittamiseen. Pynnösen (2013) näkee diskurssianalyysissä olevan kolme vaihetta, jotka mahdollistavat systemaattisen ja syvän aineiston analyysin. Vaiheet ovat: tekstuaalinen, tulkitseva ja kriittinen analyysi (Pynnönen 2013, 32). Alla olevassa kuviossa (Kuvio 2.) on havainnollistettu diskurssianalyysin eri vaiheet.

Kuvio 2. Diskurssianalyysin eri vaiheet. Lähde: Pynnönen 2013.

Tekstuaaliossa vaiheessa hyödynnetään havainnoivaa otetta lukemalla aineistoa ja tehden huomioita sen sisällöstä (Pynnönen 2013, 32). Diskurssien muodostaminen alkaa siis aineiston lukemisesta. Jo aineiston keräämisen vaiheessa olin lukenut aineistoja läpi useaan kertaan, jotta osasin arvioida mielipidekirjoituksen sopivuutta aineistoon. Minulla oli siis jonkinlainen käsitys siitä, mitä eri diskursseja aineistosta oli mahdollista tunnistaa. Aineiston läpikäymisen helpottamiseksi olin kopioinut mielipidekirjoitukset yhteen Word-tiedostoon. Kun aloitin

tekstin analyysin, huomasin diskurssien muodostamisen olevan sujuvampaa NVivo-ohjelmalla, johon on saatavilla Turun yliopiston lisenssi.

Tekstuaalisen analyysin tuloksena syntyy tekstin teemojen ominaisuuksien luokittelu, jonka avulla voidaan tunnistaa eri diskurssit ja kuva niiden tunnusmerkkejä (Pynnönen 2013, 32). Kun aineisto oli rajautunut ja aloin käymään sitä kokonaisuutena läpi, esiin nousi viisi mahdollista diskurssia: yhteiskunnallinen muutos, tasa-arvoinen vanhemmuus, isän asema, lapsen etu ja lainsäädäntö. Käytin tässä apuna teemoittelua, jota voidaan hyödyntää aineiston jäsentämistapana ennen siirtymistä diskurssianalyysiin. Teemoittelemalla aineistosta voidaan nostaa tutkimuskysymysten näkökulmasta keskeisiä piirteitä ja kokonaisuuksia. (Juhila 2021.) Teemoittelun avulla pystyin tunnistamaan aineistosta vuoroasumisen keskeisimmät teemat, joista taas muodostin vuoroasumisen diskurssit.

Analyysin edetessä päädyin kuitenkin viidestä diskurssista kolmeen diskurssiin. Luettuani tekemääni jaottelua huomasin, että muodostamani lainsäädäntö sekä tasa-arvoinen vanhemmuus -diskurssit kuuluvat yhteiskunnallinen muutos -diskurssiin eivätkä ole erillisiä diskursseja. Tein samaan aikaan muistiinpanoja eri diskurssien sisällöstä, jotta saisin määritelmät diskurssien rakentamalle kuvalle. Saadakseni varmuuden, että nämä kolme diskurssia kuvaavat aineistossa käytävää keskustelua oikeutetusti, kävin aineiston läpi vielä kaksi kertaa uudelleen sijoittaen aineiston kohdat kolmen diskurssin alle. En näinä kertoina havainnut aineistostani kohtia, jotka eivät vastaisi aineistostani jo muodostamia kolmea diskurssia. Aineiston perusteella muodostamani diskurssit vuoroasumisen keskustelusta ovat siis: lapsen etu -diskurssi, yhteiskunnallinen muutos -diskurssi ja isän asema -diskurssi.

Tulkitsevassa analyysivaiheessa pyritään ymmärtämään diskurssia ja tekstiä laajemmin keskittymällä niihin merkityksiin, joita tekstillä ja diskurssilla on. Tämän vaiheen tuloksena syntyy representaatioita, jotka kuvaavat millaiseksi tarkasteltu ilmiö diskurssin ja tekstin kautta tehdään. (Pynnönen 2013, 33.) Tämä vaati luomieni diskurssin läpi lukemista ja muistiinpanojen tekoa. Analyysin tuloksena vuoroasuminen näyttäytyi rakentuvan aineistossa yhteiskunnallisen muutoksen kuin muutoksen tarpeellisuuden kautta sekä keskusteluna siitä, miten vuoroasuminen on lapsen edun mukaista tai vastaista. Vuoroasumisen nähdään myös mahdollistavan isien oikeuksien toteutumisen ja vuoroasumista vastaan olevat viranomaiset, lainsäätäjät ja äidit näyttävät tuottavan epätasa-arvoa toiminnallaan.

Viimeisessä diskurssianalyysin vaiheessa, kriittisessä analyysissä, kyseenalaistetaan representaatioita ja asetetaan ne erilaisiin vaikuttamisen ja vallan viitekehyksiin. Analyysin

kontekstina toimii tässä vaiheessa niin historia, yhteiskunta kuin politiikkakin. Nämä kontekstit nähdään kriittisessä analyysissä diskurssia ja tekstiä säätelevinä. (Pynnönen 2013, 33.) Viimeinen vaihe oli itselleni kaikista haastavin, onnistuin tässä mielestäni vaihtelevien tuloksin. Etenkin isän asema -diskurssi herätti itsessäni paljon ajatuksia asettaessani sen laajempaan historian, vallan ja vaikuttamisen kontekstiin. Isä asema -diskurssi näkyy aineistossa kirjoituksissa, jossa puhutaan äideistä ja naisviranomaisista todella negatiiviseen sävyyn. Olen siis itse naisviranomaisena, sosiaalityöntekijänä, suoraan diskurssin kritiikin kohteena. En tunnista omassa toiminnassani diskurssin kuvaamaa ilmiötä, mutta se ei tarkoita, etteikö ilmiö olisi todellinen.

On myös tärkeä huomioda, että muodostamani diskurssit ovat osittain päällekkäisiä. Esimerkiksi isän asema ja yhteiskunnallinen muutos -diskursseihin kuuluu molempiin puhetta yhteiskunnassa tarvittavasta muutoksesta. Vuoroasumisen nähdään olevan muutoksen tulos, mutta se vaatisi vielä lisää yhteiskunnallista muutosta. Isän asema -diskurssissa tämä puhe kytkeytyy isien näkökulmaan ja kokemukseen sukupuolittuneesta epätasa-arvosta. Yhteiskunnallinen muutos -diskurssissa puhuttaessa tasa-arvosta kuvataan taas etä- ja lähivanhemman välistä tasa-arvoa. Käyn analyysini tuloksia ja diskursseja tarkemmin läpi tulosluvussa.

4.5 Tutkielman eettisyys ja luotettavuus

Pyrin toteuttamaan tutkielman eettisesti hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Tämä tarkoittaa sitä, että sitoudun noudattamaan tutkielmani teossa tutkimuseettisen neuvottelukunnan opasta hyvästä tieteellisestä käytännöstä (kts. TENK 2023). Pyrin käyttämään täsmällisiä lähdeviitteitä muiden töihin viitattaessa sekä esittämään tutkimukseni johtopäätökset ilman vääristelyä. Diskurssianalyysi on myös yksi laadullisen tutkimuksen tapa, joten tutkijan rooli on analyysissä korostunut. Etenkin kriittistä diskurssianalyysia hyödyntäessään tutkijan on pohdittava jatkuvasti tekemiään johtopäätöksiään ja tulkintoja (Pynnönen 2013, 35). Luodakseni läpinäkyvyyttä analyysiprosessiin ja avatakseni, millä perusteilla olen päässyt analyysini tuloksiini, kerroin tarkemmin analyysin vaiheista edellisessä alaluvussa.

Tulen viittaamaan aineistoon analyysiluvuissa käyttämällä numeroita, mikä vastaa mielipidekirjoituksen listanumeroa aineistolistauksessa (Liite 1.). Näin lukija tietää, mistä aineiston mielipidekirjoituksesta viittaus on peräisin ja voi halutessaan lukea koko kirjoituksen. Olen alaluvussa 4.3 esitellyt perusteet, joiden mukaan aineiston mielipidekirjoitukset ovat

rajautuneet. Annoin myös esimerkkejä mielipidekirjoituksia, jotka on jätetty aineiston ulkopuolelle. Tämän on tarkoituksena auttaa lukijaa ymmärtämään, millä perusteella mielipidekirjoitukset on valittu aineistoon.

Tunnistan itsessäni tutkielman tekijänä heikkouksia. Tutkielma on ensimmäinen tekemäni diskurssianalyysi, olen siis tutkimusmenetelmän käytössä vasta-alkaja. Olen kuitenkin pyrkinyt parhaani mukaan tutustumaan diskurssianalyysiin tutkielman teon aikana. Kokeneempi diskurssianalyysin käyttäjä olisi voinut muodostaa ja nimetä diskurssit toisin sekä analysoida niitä syvällisemmin. Toisaalta diskurssianalyysin tuottama tieto on sosiaalisesti konstruointia, jolloin tutkija myös itse tuottaa tietoa sen näkyväksi tekemisen ohella.

Tutkielmani aineisto koostuu julkisista kirjoituksista ja julkisen keskustelun analyysistä, joten salassapito- tai tietosuojaa haasteita ei ole aineiston kirjoittajien tunnistettavuuden salaamisessa. Omalla nimellä mielipidekirjoituksen julkaisseet kirjoittajat ovat tietoisia tunnistettavuudestaan ottaessaan osaa julkiseen keskusteluun sanomalehtien mielipidepalstalla. En kuitenkaan viittaa tekstissä kirjoittajiin heidän omilla nimillään, koska yksilön identiteetti ei ole julkisen keskustelun analyysissä merkittävässä roolissa. Kirjoittajan identiteetti, jos kirjoitusta ei ole julkaistu nimettömästi tai nimimerkillä, on kuitenkin löydettävissä aineistolistauksesta (Liite 1.), jos se lukijaa kiinnostaa.

5 Tulokset

Diskurssianalyysin keinoin aineistosta on mahdollista havaita kolme eri vuoroasumisen diskurssia: lapsen etu, yhteiskunnallinen muutos ja isän asema. Nämä diskurssit kuvaavat vuoroasumisesta käytävää julkista keskustelua. Tulen tässä luvussa analysoimaan näitä havaitsemiani diskursseja sekä pohtimaan näiden ideologisia vaikutuksia ja seurauksia. Viitataan tekstissä sanomalehtiaineiston mielipidekirjoituksiin kirjaimella A ja mielipidekirjoitusta vastaavalla numerolla, joka vastaa aineisolistauksessa (Liite 1.) listattua mielipidekirjoitusta.

5.1 Lapsen etu -diskurssi

Lapsen etu -diskurssissa vuoroasuminen rakentuu lapsen edun kautta. Vuoroasumisesta rakennetaan kuvaa joko lapsen edun vastaisena, lapsen edun mukaisena tietyin ehdoin sekä ainoana lapsen edun toteutumisen muotona erotilanteissa. Tässä diskurssissa vastakkainasettelu puheenvuorojen mielipiteiden välillä on vahvaa verrattuna kahteen muuhun aineistosta esiin nostamaani diskurssiin.

Lapsen etu -diskurssi esiintyy aineiston kohdissa, joissa vuoroasuminen kuvataan parhaana asumismuotona lapselle vanhempien eron jälkeen. Vuoroasumista lapsen etuna perustellaan etenkin lapsen oikeutena molempiin vanhempiin. Tämän oikeuden ei nähdä toteutuvan, jos lapsi asuu eron jälkeen pääasiassa vain toisen vanhempansa luona tai vanhemmuus muuttuu yksinhuoltajuudeksi. Koska vuoroasuminen nähdään lapsen edun toteutumisenä, sen toteutumista tulisi aineiston mukaan myös tukea kaikin keinoin, niin lainsäädännön kuin palveluidenkin kautta.

Suomessa kaikista lapsiperheistä yli 20 prosenttia on yhden vanhemman perheitä. Näistä yli 80 prosenttia on äidin ja lasten perheitä. Osa erolapsista kuitenkin asuu vanhemmillaan vuoroviikoin. Tämä asumismalli mahdollistaa lapselle oikeuden molempiin vanhempiin sekä tasa-arvoisen vanhemmuuden. Vuoroviikkovanhemmuutta tulisikin tukea eroperheiden ratkaisuna... Yksinhuoltajuus on harvoin oma valinta. Vanhempien parisuhde voi katketa, mutta vastuu vanhempana jatkuu läpi elämän. Lapsilla on oikeus molempiin vanhempiinsa, ja tätä oikeutta pitäisi tukea kaikin mahdollisin keinoin. (A42)

Siitä lähtien lapsemme on asunut kahdessa kodissa. Kahdessa hyvässä kodissa, joissa vanhemmat eivät ole riidelleet tai mököttäneet ja joissa tunnelma ei ole jäätävä. Kodeissa, joissa on saanut kiintyä uusiin perheenjäseniin. Kodeissa, joissa on ollut oma tila ja paikka olla. Sama päiväkotia, esikoulu ja koulu koko ajan. Samoja ystäviä syntymästä lähtien ja uusia kotien naapurustoista. Vanhempien väliset asiat pidettiin vanhempien välisinä eikä lapselle puhuttu pahaa toisesta vanhemmasta kummassakaan kodissa. Lapsen etu on asetettu etusijalle ja pyritty

järjestämään asiat parhaalla mahdollisella tavalla...Muutenkin vaikeassa tilanteessa olevien vanhempien syyllistäminen vuoroasumisen huonoista puolista ei ole reilua eikä hyödyllistä. Vanhempia tulisi tukea elämän ja olemisen järjestämisessä eron jälkeen. Kuinka olla aikuinen, kuinka antaa lapsen hyvällä mielellä puhua toisesta vanhemmasta ja rakastaa tätä. Neuvoa, miten lapselle varmistetaan turvallinen olo kodeissa. (A21)

Niin kuin yllä olevissa aineiston kohdissa, myös vuoroasumisen aikaisemmissakin tutkimuksissa korostuu vanhemman ja lapsen välisen suhteen tärkeys erosta huolimatta. Lapset kokevat vuoroasumisessa positiiviseksi juuri suhteen säilymiseen molempiin vanhempiin sekä sen, että molemmat vanhemmat haluavat suhteen heidän kanssaan (Binbaum & Saini 2015). Mahdollisuus ylläpitää suhdetta lapseen motivoi myös vanhempia vuoroasumiseen (Linnavuori & Stenvall 2020) ja voi edistää etenkin isien eronjälkeistä hyvinvointia (Steinbach 2019).

Lapsen etu -diskurssi tulee esiin myös aineiston kohdissa, joissa vuoroasumista pidetään niin vahvasti lapsen etuna, että nykyistä lainsäädäntöä pidetään lapsen edun vastaisena, koska se ei tee vuoroasumisesta ensisijaista vaihtoehtoa lapsen eronjälkeiseen asumiseen. Tämä osa lapsen edun diskurssia on osittain päällekkäinen isän asema sekä yhteiskunnallinen muutos -diskurssin kanssa, joissa lakiin halutaan säädös vuoroasumisen ensisijaisuudesta lasten eronjälkeisenä asumisjärjestelyinä. Tämän ensisijaisuuden nähdään takaavan isän oikeuksien toteutumisen suhteessa äitiin.

Hallitus on tehnyt esityksen uudesta lapsenhuoltolaista. Yhdistyksemme on ollut asiantuntijakuultavana. Olemme yrittäneet oikaista virheellisiä tietoja sekä tuoneet tasaveroista vanhemmuutta käsittelevän parhaan kansainvälisen tutkimustiedon päättäjien saataville. Vuoroasuminen edistää lapsen hyvinvointia ja ehkäisee -ennalta psykososiaalisia ongelmia... Samaan johtopäätökseen päätyi Euroopan neuvosto vuonna 2015 kuultuaan asiantuntijoita. Se suositteli kaikille jäsenmailleen vuoroasumisen ottamista lähtökohdaksi vanhempien eron jälkeen. (A24)

Aineiston ainoa vuoroasumisen itse kokeneen, kahden nuoren, mielipidekirjoitus rakentaa kuvaa vuoroasumisesta onnistuneena kokemuksena, jossa on saatu pitää läheiset välit molempiin vanhempiin. Tämän merkitys nuoren kasvulle ja kehitykselle on ollut suuri. Vanhemmat näyttäytyvät laittaneen lasten tarpeet etusijalle ja silloin vuoroasuminen on onnistunut sekä lapsen edun mukainen kokemus. Nuorten kertoman perusteella vanhemmat ovat olleet myös matalakonfliktisia, jolloin heidän yhteistyönsä lasten asioissa on ollut toimivaa. Tämän on myös aikaisemmassa tutkimuksessa havaittu olevan tärkeä osa positiivista kokemusta vuoroasumisesta (kts. Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015).

Kahden kodin malli voi kuitenkin toimia ja rakentaa lapselle hyvän perustan. Meillä on ollut kaksi kotia jo 13 vuoden ajan. Vanhempiemme erotessa olimme neljä- ja

kuusivuotiaita. Olemme siitä lähtien asuneet vuoroviikoin isän ja äidin luona. Vanhemmillemme oli alusta asti selvää, että he yhdessä vastaavat hoidostamme ja kasvatuksestamme. He jakavat edelleen viikot puoleksi vuodeksi kerrallaan. Vanhempamme ovat oivaltaneet äidin ja isän roolin tärkeyden; ei se varmaan aina ole helppoa ollut. Jaettu vanhemmuus vaatii vanhemmiltamme joustavuutta sekä kykyä sopia asioista. Olemme tarvinneet molempia vanhempiamme. Isä on näyttänyt miehen mallia eli tapaa, miten mies näkee ja kokee asiat. Äiti on edustanut herkkyyttä ja tunteellisuutta. Molemmilta saamiemme arvojen avulla meistä on kasvanut sosiaalisia ja tasapainoisia nuoria. (A46)

Lapsen edun diskurssi tulee esille aineistona myös kritiikkinä vuoroasumista kohtaan. Vuoroasumisen ei nähdä olevan aina lapsen edun mukaista, vaan sen nähdään olevan todella kuormittavaa lapselle. Tämä ilmenee lapsen hyvinvoinnissa ja käytöksessä. Isona syynä lasten kuormittuneisuuteen nähdään olevan kahden kodin välillä tehtävät vaihdot. Aikaisemmassa tutkimuksessa on myös todettu, kuinka kokemus kodin vaihdosta ja tavaroiden kuljetuksesta kotien välillä voi olla lapselle kuormittavaa (kts. Autonen-Vaaraniemi & Forsberg 2015). Tähän kuitenkin ehdotetaan aineistossa ratkaisua. Vuoroasumisen nähdään olevan enemmän lapsen edun mukaista tilanteissa, joissa vanhemmat vuorottelevat yhdessä kodissa asumista, jolloin lapsen koti pysyy samana. Lapsen edun toteutumisen vuoroasumisessa nähdään olevan siis ehdollista sille, miten vuoroasuminen on käytännössä järjestelty.

Olen surullisena ja ahdistuneena seurannut keskustelua yhteishuoltajuudesta ja lasten asemasta. Kuinka kukaan voi edes esittää, että lapsen tulee vuosikaudet asua kahdessa paikassa ja elää matkalaukkuelämää, yrittää ylläpitää mm. kaveruussuhteita, kun koko ajan pitää pysyä selvillä, onko äiti- vai isäviikko tai -kuukausi. Koettakaa aikuiset miettiä, miltä tuntuu "elää kassi kädessä". Siksi ehdotankin vaihtoehtoiseksi ratkaisuksi tähän lapsen pompottamiseen: lapsella tai lapsilla on yksi koti (se alkuperäinen), jossa yhteishuoltajavanhemmat vuoroviikoin tai -kuukausin käyvät hoitamassa ja elämässä lastensa kanssa seuraavat mahdolliset 5-10 vuotta. Eihän tähänkään tarvita kuin kaksi kotia, joissa vanhemmat asuvat vuorotellen ja vanhemmille omat matkalaukut. (A45)

Onpa hyvä ehdotus. Lapset asuisivat koko ajan entisessä kodissaan jatkuvasti ja vanhemmat vuorottelisivat lastensa ja uuden kumppaninsa kanssa. Eli tämän uuden kanssa asutaan toisessa asunnossa vuoroviikoin, -kuukausin tai miten sovitaan... Näin ei kummankaan perheen lapset joudu pakosta "hyväksymään" vierasta aikuista tai toisen perheen lapsia... Tämä olisi sitä lasten etua, josta kaikki puhuvat. Lapsiasiainvaltuutettu vain asiaa ajamaan. (A5)

Ehdottaisin radikaalia järjestelyä. Lapset jäisivät toisen vanhemman kanssa entiseen kotiin. Vanhemmat vuokraisivat tai ostaisivat asunnon, jossa vuoroviikoin asuisivat. Vuorotellen he menisivät vanhaan kotiin hoitamaan lapsia. Lapsille muutos olisi vähäinen ja elämä jatkuisi tutuissa ympyröissä turvallisena. Lapset ovat syyttömiä tilanteeseen, heidän ei kuulu kärsiä. Miettikää! (A6)

Jos lapset toimivat vuoroasumisessa kodin vaihtajina, kuvataan vuoroasuminen siis diskurssissa ongelmallisena ja lasta kuormittava eli lapsen edun vastaisena. Kodin vaihtaminen, siihen kuuluva pakkaaminen ja purkaminen, nähdään vuoroasumisen tutkimuksissa diskurssin lailla lasta kuormittavana ja ärsyttävänä (kts. Autonen-Vaaraniemi & Forsberg 2015). Lapsen edun mukaisena ratkaisuna pidetään sitä, että vanhemmat olisivat ne, jotka vaihtavat kotia lasten sijasta. Tämä on yksi tapa toteuttaa vuoroasumista (kts. Tolonen & Linnanmäki 2020). Vuoroasumisen ei siis itsessään nähdä olevan ongelmallista, vaan ongelmallista on se, miten vuoroasuminen käytännössä järjestely. Vuoroasumisen tilastoissa kuitenkin tämä järjestely näyttäytyy harvinaisena (Miettinen ym. 2020). Ei myöskään ole tutkimuksia, jotka vertailisivat lasten kodin vaihtamista ja vanhempien kodin vaihtamista lasten edun näkökulmasta. Tiedetään kuitenkin se, ettei vuoroasumisen pysyvyyteen asumismuotona vaikuta se, kuka vaihtaa kotia, lapsi vai vanhemmat (kts. Miettinen ym. 2020). Jos lapsen edun toteutumisen edellytykseksi vuoroasumisessa asetetaan vanhemmat kodinvaihtajiksi, vuoroasumisesta saattaisi tulla vielä voimakkaammin korkeaan sosioekonomiseen asemaan kuuluvien eronjälkeinen asumisjärjestely. Vuoroasuminen on jo nyt yleisintä korkeassa sosioekonomisessa asemassa olevien vanhempien lapsilla (Miettinen ym. 2023). Tällöin vanhempien pitäisi jakaa asumiskulut kahdessa kodissa tai, jos he eivät halua jakaa ”lapsivapaata” kotiaan, kustantaa yksin vielä toisen kodin asumiskustannukset. Tämä tuskin on monelle vanhemmalle taloudellisesti mahdollista.

Diskurssissa tuodaan esille siis näkökulma, että lapsen edun toteutuminen vuoroasumisessa on ehdollista. Lapsen edun toteutumisen ehdoiksi asetetaan etenkin vanhempien yhteistyö, mitä pidetään myös aiemmissa tutkimuksissa vuoroasumisen onnistumisen keskeisenä ehtona (kts. Rissanen ym. 2017; Autonen-Vaaraniemi & Forsberg 2015). Aineistossa tuodaan myös esille aiemman tutkimuksen havainto lapsen yksilöllisen tilanteen huomioimisen tärkeydestä, sillä jokainen lapsi on elämäntilanteeltaan ja persoonaltaan erilainen (kts. Rissanen ym. 2017).

Keskustelu vuoroasumisesta on kuitenkin usein varsin yksipuolista, jolloin keskitytään siihen, mitä etuja vuoroasumisesta konkreettisena ajan jakamismuotona on niin lapselle kuin vanhemmillekin. Tällöin vuoroasumisen hyötyjen nähdään syntyvän lapsen asumisen jakautumisen kautta, ja tutkimustiedon ollessa ristiriitaista on jopa pyritty mitätöimään vanhempien riitaisuuden vaikutusta lapsen hyvinvointiin. Toisaalta viimeaikaisessa keskustelussa on korostunut vuoroasumisen tasa-arvoisuus vanhempien kannalta, ja myös taloudelliseen tasa-arvoisuuteen liittyvät seikat, jolloin vuoroasumista katsotaan pitkälti aikuisten näkökulmasta. Vähemmälle huomiolle onkin usein jäänyt se, että arjen tasolla vuoroasuminen voi tarkoittaa hyvin erilaisia asioita eri lapsille. Vuoroasumisesta keskusteltaessa olisikin hyvä muistaa, ettei lapsen ajan jakaminen tasan

vanhempien kesken ole patenttiratkaisu, joka turvaa lapsen hyvinvoinnin. Paljon jää vielä vanhemmille tehtäväksi, mikä koskee toki kaikkia erillään asuvia vanhempia tapaamisratkaisusta riippumatta. Vuoroasumisen kautta lapsella voi olla eron jälkeen kaksi kotia. Kuitenkin vain kohtuullisestikin toimiva yhteistyövanhemmuus turvaa sen, että vaikka lapsella on kaksi kotia, hänellä on yksi kokonainen elämä, jossa tavaroiden lisäksi myös iloja ja suruja, kokemuksia ja kuulumisia voi kantaa kodista toiseen. (A22)

Jaettu vanhemmuus (shared care) ei tarkoita yksinomaan tasajakoa 50/50 (equal shared care), vaan eriasteista vuoroasumisen räätälöimistä kunkin eroperheen ja lapsen elämäntilanteeseen. Vanhemmat voivat esimerkiksi vuorotellen hoitaa lasta yhteisessä kodissa, aluksi ehkä muutamia päiviä, sitten vähitellen hoitovuoroa pidentäen. Lapsen iästä, temperamentista ja hyvinvoinnista riippuen lasta voi vähitellen tutustuttaa toiseen kotiin, aluksi ehkä päiväsaikaan, myöhemmin voi jo yöpyäkin. Mitkään asumismallit eivät suojaa lasta huonosti hoidetulta erolta. Keskustelussa tahtoo unohtua tärkein: miten turvaamme lapselle läheiset suhteet kumpaankin vanhempaan ilman että rauhallinen arki särkyä? (A28)

Lapsen etu -diskurssi tulee esiin aineistossa myös kohdissa, joissa käsitellään vuoroasumisen ilmiön tutkimusta. Kirjoittajat viittaavat ja kertovat siitä, kuinka vuoroasumisen tutkimustulokset rakentavat kuvaa vuoroasumisesta joko lapsen edun mukaisena tai vastaisena. Erityisesti keskustelu keskittyy siihen, minkä ikäiselle lapselle vuoroasuminen sopii. Vuoroasumisen tutkimuksissa on esitetty erilaisia näkemyksiä tästä, eikä täyttää yhteisymmärrystä ole saavutettu (kts. Steinbach 2019). Tämä voi selittää kirjoittajien erilaiset käsitykset siitä, minkä ikäiselle lapselle vuoroasuminen on hänen etunsa mukainen ratkaisu. Tässä keskustelussa ilmenee myös aineiston intertekstuaalisuus, sillä kirjoittajat kommentoivat toistensa puheenvuoroja kirjoittamalla niihin vastineita.

Pikkulasten kohdalla vuoroasuminen altistaa lapsen epäsuotuisalle kehitysuralle, sillä toistuvat erot lapsen hoitajaan - olipa hän sitten äiti tai isä - voi näkyä lapsessa ahdistuksena, aggressiivisuutena, masentuneisuutena tai ylivilkkautena. Kiintymyssuhteen katkonaisuuden lisäksi päivärutiinien epävakaus ja toistuvat asuinpaikan muutokset eivät liioin ole hyväksi pikkulapselle. Erovanhempien lasten kehityksen turvaamiseksi tarvitaan lisää keskustelua ja pitkäaikaisia tutkimuksia siitä, mikä asuinjärjestely on kussakin ikävaiheessa järkevää. (A31)

Vanhempia oikeutetusti huolestuttaa, miten turvata lasten ja nuorten suotuisa kehitys eron jälkeen. Professori Liisa Keltikangas-Järvisen (HS 23.8. ja 24.8.) mielestä lasten kuuluu asua yhdessä kodissa, koska "lapsi ei ensimmäisinä vuosina muista tai ymmärrä" tai koska "alle kolmivuotias kadottaa jo viikossa muistikuvan toisesta kodistaan ja vanhemmastaan". Kehityspsykologina rohkenen epäillä perusteluja. Lapsi muodostaa rinnakkaisia kiintymyssuhteita jo ensimmäisen ikävuoden aikana. Turvallisuudentunne syntyy kokemuksista, että äiti tai isä on saatavilla hädän hetkellä. Koska vauva muistaa ja ymmärtää, kuka häntä hoivaa ja lohduttaa, muutokset hoitosuhteissa järkyttävät lapsen turvallisuudentunnetta. Siksi on tärkeää järjestää kodin ulkopuolinen hoito tai hoivakäytännöt eron jälkeen niin,

että ne tukisivat lapsen suhdetta äitiin ja isään. Oli myös hämmentävää lukea mielipidekirjoitus (HS 26.8.) australialaistutkimuksesta (McIntosh ym. 2010). Terveystieteiden maisteri Sanna Mäkipään mukaan "jaettu asumisjärjestely vaikutti alle 4-vuotiailla lapsilla tuhoisasti moniin emotionaalisen ja käytöksen säätelyn alueisiin". Tällaista johtopäätöstä ei voi tehdä, sillä asumisjärjestely selitti ainoastaan 0-3 prosenttia vaihtelusta pienten lasten käyttäytymisessä ja hyvinvoinnissa. (A28)

Lapsen etu -diskurssi tulee esiin myös aineiston kohdissa, joissa kritisoidaan vanhempia oman etunsa ajamisesta ja helpompaan ratkaisuun päättämisestä lapsen edun kustannuksella. Vuoroasuminen esitetään aineiston kohdissa helppona vaihtoehtona vanhemmille, josta he haluavat pitää kiinni itsekkäistä syistä, kuten vapauden saavuttamiseksi. Aineistossa vuoroasumista ei tällöin nähdä lapsen edun mukaisena, vaan vanhempien omien etujen ajamisena lapsen kustannuksella. Vanhempien nähdään luistavan vastuistaan vanhempina. Vuoroasumisen aikaisemmassa tutkimuksessa onkin huomattu, että vuoroasumisessa voi ilmetä haasteita etenkin, jos lapset eivät koe vanhempiensa ottavan vastuuta järjestelyistä (kts. Autonen-Vaaranieniemi & Forsberg 2015).

Tässä järjestelyssä vanhemmat kuitenkin usein alkavat pitää omasta vapaaviikosta kynsin hampain kiinni etenkin, jos huoltoriidat kärjistyvät. Viikon vapaista tulee vanhempien oikeus, ja velvollisuus vanhemmuuteen on toissijaista. (A17)

Sivusta seuraavana olen hämmästynyt siitä arjen helppoudesta, jonka järjestely vanhemmalle tarjoaa. Kepeyden maksumiehinä toimivat kuitenkin lapset – he eivät onneksi sitä itse tajua, kun eivät paremmasta tiedä. Jaettu vastuu on usein siirretty vastuu: asioita hoidetaan viime tingassa, pakon edessä ja mielellään seuraavaan viikkoon – eli toiselle vanhemmalle – siirtäen. Eroperheen lapsen elämässä pysyvintä on vaatekassi, jota ei viitsitä purkaa. Vanhemman vapaaviikolla voi harrastaa, matkustella ja käydä ravintoloissa ja kulttuuririennoissa. Lapsiviikolla hoidetaan kotia ja elellään nuukemmin tavallista arkea. Vaikka kahden kodin väliä kulkiessaan lapsi saa näköaloja erilaisiin tapoihin elää, asua ja syödä, mikä voi olla hyvinkin rikastuttavaa, jää hän helposti paitsi perhe-elämän erityiskokemuksista, jos vanhempi ei ymmärrä niitä tarjota...Lapsen elämässä pysyvintä on vaatekassi, jota ei koskaan viitsitä purkaa kummassakaan kodissa. Vuoroviikkoasuminen ei vapauta myöskään niin sanotusta metatyöstä...Pahimmillaan niistä laistavat molemmat vanhemmat ja kaaos kaatuu lapsen kannettavaksi. (A19)

Diskurssi esiintyy aineistossa myös kohdissa, joissa vuoroasumisen ei nähdä lähes milloinkaan toteuttavan lapsen etua. Perusteluna käytetään sitä, ettei lapselle voi muodostua käsitystä kodista, jos hän vaihtaa jatkuvasti kotiaan. Lasta nähdään myös kuormittavan kahden eri kodin tavaroiden erottelu sekä kotien erilaiset käytännöt. Parempana ja lapsen edun mukaisena vaihtoehtona pidetään yhden vanhemman kodissa asumista. Tähän mielipidekirjoitukseen esitetään myös vastaväitteitä vastineen muodossa, jossa kirjoittaja pyrkii kumoamaan väitteet

ja kuvaamaan vuoroasumisen olevan lapsen edun mukaista. Vuoroasumisen koetaan kirjoituksessa olevan perheen sisäinen päätös, johon ei ulkopuolisten ole sopivaa puuttua.

Aikuisen on oikeus saada olla vanhempi lapselleen, ja lapsella on oikeus saada huolenpitoa molemmilta vanhemmiltaan. Usein on kuitenkin niin, etteivät vanhemmat pysty eron jälkeen ajattelemaan lastensa parasta. Sovitaan asumisjärjestelyt ja kulut, mutta lapsen tunnepuolesta huolehtiminen unohtuu. Vai mitä pitäisi ajatella näistä kuulemistani lasten kommentteista: ”En mä tota takkia saa nyt laittaa. Se on äitiviikon takki.” ”Mulla ei oo kumppareita. Isän luona on toiset ja äidin luona on toiset, mutta ei mulla oo omia.” ”Mä en oo kuullu, missä oon jouluna. En oo varma, mihin pukki tulee.” ”Me vaihdetaan joululomalla iskälle. Pukki on luvannut tulla sinnekin. Iskällä on yleensä enemmän lahjoja. On tosi kiva saada paljon lahjoja.” Mielestäni lapselle on useimmissa tapauksissa parempi asua lähihuoltajansa kanssa, jolloin lapselle muodostuu konkreettinen käsitys kodista. Viikko ja viikko -systeemissä vanhemmilla pitäisi olla hyvät välit. Jos välit ovat hyvät, ei eroakaan ehkä tarvittaisi. Lapsiasiavaltuutettu ja asiantuntijat puhuvat vuoroasumisen puolesta. Minä en. (A23)

Nimimerkki Päiväkodin työntekijä (HS Mielipide 12.12) kertoi oman näkemyksensä lasten vuoroasumisesta työssä tekemiensä havaintojen perusteella...Lapsi voi hyvin, kun hän tietää, että häntä rakastetaan kummassakin kodissa ja että hän on tervetullut niihin aina ja milloin tahansa...Harvoin kuulee lasten omia ajatuksia vuoroasumisesta. Lähes aina päivittelijät ovat ulkopuolisia aikuisia, jotka kuvittelevat tietävänsä lasten ajatukset ja tekevät sitten johtopäätöksiä jopa täysin tuntemattomien perheiden elämästä omasta näkökulmastaan. Lapsen elämää loukkaavaa tuomita hänen kokemansa elämä jollakin tapaa vääräksi ja raskaaksi. Toivon, etteivät ulkopuoliset aikuiset töräyttäisi omia ennakkoluulojaan ikinä lasten kuulleen. Monet asiat kun ovat vaikeita yksinomaan aikuisille, eivät lapsille. (A39)

Lapsen etu -diskurssissa on siis vastakkainasettelua siitä, onko vuoroasuminen lapsen edun mukaista vain ei. Vuoroasuminen nähdään diskurssissa lapsen edun mukaisena, koska silloin lapsella pysyy läheinen suhde molempiin vanhempiinsa. Näin molemmat vanhemmat voivat tukea lasta hänen kasvussaan ja kehityksessään. Kuvatessa vuoroasumista lapsen etuna keskitytään myös vanhempien välisen yhteistyön toimivuuteen ja lasten tarpeiden etusijalle asettamiseen. Ilmiön tutkimukset tukevat diskurssia siinä, että on lapsen edun mukaista säilyttää läheiset suhteet molempiin vanhempiin. Tutkimus korostaa diskurssin lailla myös vanhempien yhteistyön keskeisyyttä vuoroasumisen toimimisessa. (kts. Rissanen ym. 2017; Autonen-Vaaraniemi & Forsberg 2015.) Vaikka lasten edun toteutuminen nähdään osittain ehdollisena diskurssissa, valtaosa aineistosta kuitenkin kuvaa vuoroasumista lapsen edun mukaisena ratkaisuna.

Diskurssin rakentamassa vuoroasumisen kuvassa on tapahtunut ajallista muutosta. Diskurssiin kuuluvia aineistonkohtia voidaan havaita koko tarkastelujaksolta vuosina 2004–2024.

Tarkastelujakson alussa keskustelu painottuu rakentamaan kuvaa vuoroasumisesta lapsen edun vastaisena (esim. A44 & A45). Kuitenkin 2010-luvun vaihteessa julkiseen keskusteluun alkaa ilmestyä kirjoituksia, jotka kuvaavat vuoroasumisen toteuttavan lapsen etua (esim. A46 & A28). Aineiston tuorein kirjoitus, joka on julkaistu vuoden 2024 lokakuussa (A19), kuvaa vuoroasumista kriittisesti, muttei suoraan kiellä, etteikö lapsen etu voisi toteutua vuoroasumisessa vanhempien kantaessa vastuunsa järjestelyssä.

Mielipidekirjoituksissa käyty julkinen keskustelu vuoroasumisesta on siis käsitellyt vuoroasumista lapsen edun näkökulmasta viimeiset kaksikymmentä vuotta. Ensin kirjoitukset käsittelivät vuoroasumista vain lapsen edun vastaisena, mutta viimeisen viidentoista vuoden aikana keskusteluun on tullut mukaan kirjoituksia, jotka näkevät vuoroasumisen lapsen etuna. Tämä voi johtua siitä, että vanhemmuuden roolit eivät ole enää niin sukupuolittuneita kuin 2000-luvun alussa. Tällöin molempien vanhempien voidaan nähdä turvaavan lapselle hyvä ja turvallinen kasvuympäristö eikä lapsen etu ole niin vahvasti yhdistettynä äidin hoivaan (kts. Miettinen, Saarikallio-Torp & Hakovirta 2023). Ideologinen muutos voi myös olla seurausta vuoroasumisen tutkimuksen lisääntymisestä. Näin vuoroasumisen tiedetään toteuttavan lapsen etua vanhempien yhteistyön ollessa hyvää ja riittävästi vähäistä (esim. Steinbach 2019). Diskurssin sisäisessä keskustelussa ei ole kuitenkaan saavutettu yksimielisyyttä vuoroasumisesta lapsen etuna.

5.2 Yhteiskunnallinen muutos -diskurssi

Sanomalehtien mielipidekirjoituksissa havaittavissa oleva yhteiskunnallinen muutos -diskurssi rakentaa kuvaa vuoroasumisesta ilmiönä, joka on syntynyt yhteiskunnallisen muutoksen myötä. Diskurssi esiintyy myös aineiston kohdissa, joissa vuoroasumisen nähdään vaativan yhteiskuntaa muuttamaan. Yhteiskunnan tekemien muutosten ei nähdä myöskään olevan riittäviä tukemaan vuoroasumista ja vaaditaan lisää toimia. Toisaalta diskurssi esiintyy myös aineistonkohdissa, joissa vuoroasumisen kuvataan aiheuttaneen yhteiskunnallista muutosta, joka nähdään riittävänä. Vuoroasumisen kuvataan siis olevan seurausta yhteiskunnallisesta muutoksesta sekä muutosta ajava voima.

Yhteiskunnallinen muutos -diskurssi tulee esiin aineistossa kohdissa, joissa kuvataan sitä, että lapsella voi olla vain yksi virallinen asuinpaikka Suomessa, vaikka hän vuoroasuisikin kahdessa kodissa (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983). Yksi asuinpaikka tarkoittaa myös sitä, että eron jälkeen vanhemmat jaetaan lähi- ja etävanhempiin. Näitä seikkoja pidetään vuoroasumisen näkökulmasta ongelmallisena ja tilanteeseen toivotaankin muutosta.

Yhteiskunta on päättänyt vuonna 1940, että lapsella voi olla vain yksi koti. Minun mielestäni yhden kodin periaate on jalo, mutta ei realismia. (A56)

Lapsen osalta vedotaan usein siihen, että lapsella voi olla vain yksi osoite. Sinällään merkittävää, koska aikuisella voi olla kaksi osoitetta. Minullakin on ollut kaksi osoitetta. Toinen on pääosoite ja toinen sivuosoite, miksei myös lapsella voisi olla näin. (A53)

Tapaamisoikeus on johtanut siihen, että on alettu puhua lähivanhemmista ja etävanhemmista, ja sanat ovat nyt vakiintuneet kieleemme. Lain kirjain on tahattomasti synnyttänyt asennemaailman, joka ei tue tasavertaista vanhemmuutta eikä vanhempien yhdenvertaista kohtelua...Jos huoltoriitoja halutaan välttää, työ on aloitettava eriarvoistavasta termistöstä. (A33)

Diskurssi esiintyy myös aineiston kohdassa, jonka mukaan vuoroasuvien lasten määrästä ole saatavilla tarpeeksi tietoa. Tällöin ei voida suunnitella palveluita vastamaan vuoroasuvien lapsiperheiden tarpeisiin. Tarvitaankin lisää ajantasaista tilastoa, jotta voidaan tehdä vuoroasumista tukevia muutoksia. Kirjoitus on kuitenkin julkaistu vuonna 2017 ennen kuin vuoroasuminen oli huomioitu laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Nykyään väestötietojärjestelmään voidaan tehdä merkintä lapsen vuoroasumisesta, jolloin on mahdollista saada tilastoja vuoroasuvien lasten määrästä. Tämän tilaston ulkopuolelle jäävät kuitenkin perheet, jotka eivät vahvista asumisesta tehtyä sopimusta.

Kahden osoitteen tilastointi olisi tärkeää, jotta saataisiin ajantasaista tietoa lapsiperheiden elämästä...Vuoroasujien jo melko ison joukon tunnistaminen ja tunnistaminen oli järkevää, jotta lapsiperheiden palveluita uudistettaisiin ja kehitettäisiin perheiden tarpeista lähtien. Tällöin apua ja tukea tarjottaisiin oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa. (A32)

Yhteiskunnallinen muutos -diskurssi tulee esiin myös aineiston kohdissa, joissa puhutaan vuoden 2019 lapsen huolto ja tapaamisoikeus lain uudistuksesta. Lakiin tehtyä uudistusta, joka virallistaa vuoroasumisen aseman, kommentoidaan aineiston mielipidekirjoituksissa. Vuoroasumisen nähdään olleen käytössä eronneissa perheissä jo pitkään. Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat siis vaatineet lakimuutoksia. Vuoroasumisen virallistaminen nähdään aineiston kohdissa positiivisena asiana niin lapsille kuin vanhemmillekin. Kirjoittajina näissä aineistokohdissa on usein lakimuutoksen takana olevat päättäjät eli kansanedustajat. Kirjoitusten taustalla voidaankin ajatella olevan halu tietoisuuden lisäämiseen lakimuutoksesta sekä tuoda julkiseen keskusteluun positiivista kuvaa sen aikaansaamasta yhteiskunnallisesta muutoksesta.

Vuoroasuminen kirjattiin vihdoinkin lakiin ja nyt uusi hallitusohjelma vahvistaa kahden kodin tasavertaisuutta ministeriön työryhmän suosituksen mukaisesti.

Uudistus parantaa lasten asemaa ja heidän oikeuksiensa toteutumista erotilanteissa merkittävästi. (A14)

Lasten säännöllinen vuoroasuminen on kuitenkin tätä päivää ja nyt lain uudistamisella kiritään käytäntöä kiinni. (A50)

Etävanhemman asema vahvistuu siten, että lakiin on kirjattu nimenomaiset säännökset, joiden mukaan vanhemmat voivat sopia tai tuomioistuin voi päättää, lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhempansa luona...Lakimuutos korjaa sen epäoikeudenmukaisuuden, että toinen vanhemmista on vain ”tapaava vanhempi”, vaikka lapsi asuu lähes yhtä paljon kummankin vanhempansa luona. (A58)

Vuoroasumisen virallistamisen lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta vuonna 2019 nähdään aineistossa tuovan muutosta yhteiskuntaan sekä samalla vaativan lisää yhteiskunnallista muutosta. Nyt kun vuoroasumisesta on tehty lain silmissä virallinen vaihtoehto, myös muun lainsäädännön tulisi muuttua tukemaan mahdollisuuksia vuoroasumiseen. Muutoksia nähdään tarvittavan niin elatuksen määräytymisen kuin tukien ja palveluiden myöntämiseen.

Nykyiset elatusapuohjeet eivät siis sellaisenaan sovellu vuoroasumiseen, sillä usein myös toinen vanhempi joutuu usein vastaamaan muistakin kuin välttämättömistä elinkustannuksista. Vuoroasuminen voi vaikuttaa vanhempien talouteen muutenkin kuin elatusapujen kautta. Lapsen elatustarvetta laskettaessa otetaan huomioon osuus lähivanhemman asumiskustannuksista ja vuoroasumisesta tätä voi pitää toisen vanhemman kannalta yksipuolisena. Molemmat vanhemmat tarvitsevat asunnon, jossa lapsi voi asua osana perhettä. Tätä ei kuitenkaan oteta huomioon esimerkiksi laskettaessa toisen vanhemman asumistukea, koska lapsi voi olla kirjoilla vain yhdessä kotitaloudessa...Vuoroasumisen kirjaaminen lakiin edellyttää monien sosiaalietuksien ja oikeuksien määräytymisperusteiden uudelleenarviointia ja pohdintaa siitä, miten sosiaaliturvapolitiikan avulla voidaan tukea jaettava vanhemmuutta myös silloin, kun vanhemmat elävät eri kotitalouksissa. Esimerkiksi sosiaalietuksia tulisi voida jakaa vanhempien kesken tilanteessa, kun vanhemmat asuvat eri osoitteissa. (A1, A13, A49, A51, A54 & A57)

Palvelu- ja etuusjärjestelmän nähdään aineistossa kohtelevan etä- ja lähivanhempia epäreilusti. Tutkielman luvussa 2.2 tuli esille, kuinka etuuksien jakoon lähi- ja etävanhemman välillä ollaan yleisesti tyytymättömiä, mutta tilanteeseen ei ole vielä tullut lainsäädännöllistä ratkaisua. Diskurssissa esiintyy etenkin puhetta asumistuen muutoksen tarpeesta, sillä etävanhemman asumistuessa ei huomioida lapsia. Tämän vuoksi etävanhemmat voivat joutua asumaan tarpeitaan pienemmässä kodissa tai eivät saa etuutta samansuuruisena kuin lähivanhemmat. Myös sitä, että vain lähivanhempi voi saada lapsilisää pidetään epäreiluna ja järjestelyyn toivotaan muutoksia.

Vaikka lapset asuvat luonani yhtä paljon, lapsiani ei huomioida millään tavalla yhteiskunnan jakamien etuuksien piirissä. Minä en saa asumistukea, minä en saa isompaa asuntoa, koska maistraatinkirjoissa olen yksinelävä (etävänhempi), en saa lapsilisää, enkä pienituloisena elatusapua tai muutakaan etuutta koskien lapsiperhettä. (A56)

Esimerkiksi lapsilisää ei voida jakaa viranomaisen toimesta huoltajien kesken ja lapsi huomioidaan vain yhden huoltajan asumistuessa, vaikka vanhemmilla olisi yhteishuoltajuus ja sopimus vuoroasumisesta. Lapsi tarvitsee riittävästi tilaa, eikä vuoroviikkoasumista voi siksi toteuttaa pienessä yksiössä. Kaikilla vanhemmilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia toteuttaa vuoroasumista, vaikka halua olisi. (A38, A55)

Lähivanhemman tilille tulevat kuukausittain lapsilisät. Lisäksi lähivanhempi saa joka kuukausi yksinhuoltajalisää noin 50 euroa lapselta, vaikka lapset ovat minun luonani puolet ajasta. Minulla ja ex-puolisollani on suunnilleen samanlaiset tulot ja asumismenot. Siitä huolimatta lähivanhempi saa Kelan asumistukea monta sataa euroa kuukaudessa, koska hänellä on lapset huollettavana. Minun hakemukseni Kela hylkäsi, koska olen etävänhempi. Järjestelmä ei ota huomioon, että yhtä lailla minun pitää ostaa lapsille ruokaa, huonekaluja, elektroniikkaa ja leluja. (A41)

Muutosta toivotaan myös siihen, miten vain lähivanhemman on mahdollista saada tiettyjä palveluita, kuten koulukyytejä. Tämä koetaan epäreiluna etävänhemmälle ja vaikeuttavan vuoroasumisen käytännön toteutumista, vaikka vuoroasumiselle olisi muuten edellytyksiä. Vuoroasuvien lasten koulukyytejä on myös selvitetty valtion toimesta, mutta tämä ei ole johtanut lakimuutoksiin. Osassa kuntia koulukyytejä on kuitenkin mahdollista saada myös etävänhemman kodista, mikä on taas luonut alueellista epätasa-arvoa. (Aihinen ym. 2024.)

On kuitenkin ollut järkyttävää huomata, miten eriarvoisessa asemassa minä, pois muuttanut äiti, olen verrattuna isään. Koska lapsi on automaattisesti kirjoilla vanhassa kodissaan ...Kun lapsi aloittaa ensi syksynä koulun vain 6,5-vuotiaana, hänellä on isänsä kotoa lyhyt ja turvallinen kävelymatka kouluun. Minun kotoani matka on kuljettava bussilla tai jopa kahdella...Matkalla on myös ylitettävä vaarallinen iso tie, joten lapsi ei voi tehdä tätä matkaa yksin. Koulukyytiä ei silti kuulemma voi saada, koska on laki ja säännöt. Miten tässä tapauksessa on tarkoitus turvata lapsen koulumatka ja äidin mahdollisuus käydä kokopäivätyössä lapsiviikoilla? Olen aivan jaksamiseni ääri rajoilla, sukulaiset asuvat kaukana eikä uutta kumppania ole. Miksi mahdottomasta avioliitosta lähtijä joutuu maksamaan näin kovan hinnan siitä, ettei pystynyt enää kestämään lapsen isän kanssa asumista? (A26)

Vuoroasumisen kannalta tämä on haasteellista, sillä kaikilla vanhemmilla ei ole mahdollisuutta kuljettaa itse kustantaa lapsen koulukuljetusta kouluun. Kunnilla on kuitenkin oikeus tarjota koulukuljetus useammasta osoitteesta, mutta velvoitetta ei ole. Tähän tarvitaan muutos. (A38, A55)

Yhteiskunnallinen muutos -diskurssi näkyy aineistossa myös kohdissa, joiden mukaan huoltolain muutoksen valmistelussa pitäisi huomioida vuoroasuminen ensisijaisena

vaihtoehtona eron jälkeiseen asumisjärjestelyyn. Kritisoidaan lisäksi sitä, ettei vuoroasumisesta tehty ensisijaista asumisjärjestelyä erotilanteissa. Nähdään, että muutos vuoroasumisen virallistamisesta on hyvä, muttei riittävä. Aineiston kohdissa perusteluna käytetään usein tutkimustietoa, jonka väitetään yksimielisesti tukevan vuoroasumista. Vuoroasumista tarkastelevat tutkijat ovat kuitenkin kritisoineet vuoroasumisen ja hyvinvoinnin yhteyden tutkimusta puutteellisena, minkä vuoksi lopullisia päätelmiä vuoroasumisen vaikutuksista hyvinvoinnille ei voida tehdä (kts. Steinbach 2019). Tämä kohta diskurssin puheesta on osittain päällekkäinen isän asema -diskurssin puheen kanssa, missä vuoroasuminen nähdään ratkaisuna isien kokemukseen vanhemmuuden epätasa-arvosta. Sen on myös päällekkäinen lapsen edun diskurssin puheen kanssa, jossa vuoroasuminen nähdään niin vahvasti lapsen etuna, että sen pitäisi olla ensisijainen järjestely eron jälkeen.

Lastenhuoltolain lähtökohtana on turvata lapsen oikeus molempiin vanhempiinsa eron jälkeen. Uutta lastenhuoltolakia valmistellaan parhaillaan. Lakiin tarvitaan muutoksia. Siihen tulee lisätä se, että vuoroasuminen on sallittava automaattisesti lapsen edun mukaiseksi käytännöksi silloin, kun se on mahdollista. Jos tämä on kirjoitettu lakiin, kalliita oikeusprosesseja ei tarvita sekä lasten ja vanhempien väliset vuosien välirikot vältetään. (A34)

Lapsenhuoltolakia uudistettiin, mutta ei riittävästi, jotta lapsen täysimääräinen oikeus molempiin vanhempiin toteutuisi. Kuultaviksi valikoitiin asiantuntijoita, joiden tietämys vuoroasumisesta oli riittämätöntä...Tutkimukset ovat lähes yksimielisiä siitä, että tasapuolinen asuminen molempien vanhempien luona lisää lapsen hyvinvointia sekä vähentää psykosomaattisia oireita. (A8)

Suomella oli mahdollisuus korjata lainsäädäntöä paremmin huomioimaan lapsen oikeudet ja lapsen etu kolme vuotta kestävässä lainvalmistelutyössä, josta tuloksena 1.12.2019 voimaan astuva uusi laki lapsenhuollosta ja tapaamisoikeudesta. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan erittäin tärkeät muutokset jäivät tekemättä, kuten vuoroasumisen muuttaminen eron jälkeiseksi lähtökohdaksi, vanhempien hyvän käytöksen palkitseminen, eriarvoistavista lähi- / etävanhempi termeistä luopuminen sekä vanhempien kohtelu taloudellisesti oikeudenmukaisemmalla tavalla. Lainsäätäjien olisi tullut huomioida paremmin laaja tutkimustieto vuoroasumisesta ja sen vaikutuksista lapsen hyvinvointiin sekä noudattaa Euroopan neuvoston suositusta vuoroasumisesta. (A52)

Diskurssi ilmenee myös tyytymättömyytenä lapsiperheiden etuuksiin kohdistuviin leikkauksiin. Orpon hallitus on tehnyt etuusjärjestelmään leikkauksia, jotka vaikuttavat lapsiperheiden etuuksien suuruuteen (KELA 2023). Aineistolainauksessa tulee esille kokemus, ettei vuoroasuvia vanhempia ole otettu huomioon muutosta tehdessä ja muutokset entisestään lisäävät lähi- ja etävanhemman välistä epätasa-arvoa.

Vaihtelevia tuntimääriä tekeviä osa-aikatyöntekijöitä helpottaneet 300 euron suoja-osa sekä ainoa meitä etävanhempia hyödyttänyt perheille suunnattu tuki lapsikorotus jättävät ison loven lompakkoon, vaikka asumistuki onkin ollut julkisuudessa eniten esillä. Etävanhempi on tähänkin asti ollut asumistukijärjestelmän suurin ”kärsijä”, kun koti pitää mitoitaa tosiasiallisesti useammalle henkilölle kuin mitä tukijärjestelmä näkee tarpeelliseksi. On harkittava muuttoa yksioön teini-ikäisen lapseni kanssa. (A43)

Diskurssi esiintyy myös aineiston puheenvuoroissa, joissa kaivataan muutosta siihen, miten vuoroasuvan lapsen lähivanhempi voi käyttää saamiaan elatustukia ja etuuksia haluamallaan tavalla. Kritiikki kohdistuu siihen, että etävanhempi joutuu käyttämään omia varojaan lapsen kustannuksiin, kun taas lähivanhempi voi hyödyntää lapselle suunnattuja etuuksia mihin tahansa, esimerkiksi ulkomaanmatkoihin. Vuoroasumisen taloudellista ulottuvuutta ei siis huomioida yhteiskunnan säätelyssä ja etuuksissa. Tähän halutaan muutosta.

Lapsellamme havaittiin lievä sairaus. Kela maksaa vammaistukea, joka on tarkoitettu vanhemmille koituvasta ylimääräisestä rasituksesta. Tuki menee lähivanhemman tilille, ja hän voi tehdä rahoilla mitä huvittaa. Meidän tapauksessamme tuki maksettiin takautuvasti puolelta vuodelta. Tällä rahalla lähivanhempi lomaili lasten kanssa Kaukoidässä. Minun mielipidettäni asiaan ei edes kysytty. (A41)

Kun erosta oli kulunut puolitoista vuotta, kävi ilmi, että entinen puolisoni ei maksanutkaan vakuutus- eikä kerhomaksuja omista rahoistaan, vaan otti ne suoraan lapsilisistä. Kyse ei ollut toimeentulon tiukkuudesta, vaan siitä, että hän koki, että lapsilisät ja yksinhuoltajan tuki on tarkoitettu tähän. Näin lopputulos oli se, että etävanhempi maksaa lasten ylläpidon, reissut, harrastukset ja varusteet omasta palkastaan saamatta penniäkään tukea mistään.... Lastenvalvojalla kävi ilmi, että laki onkin täysin lähivanhemman puolella. Lapsilisien käyttöä ei tarvitse avata toiselle osapuolelle. Lähivanhempi saa yksinhuoltajan tukea, vaikka oikeasti ei ole yksinhuoltaja. Yhteishuoltajuus ei siis tarkoita yhteishuoltajuutta. Etävanhempi saa maksaa kulut, vaikka lapset ovat puoliksi kummallakin osapuolella. Lisäksi etävanhemmalla on elatusvelvollisuus, jos lähivanhemman toimeentulo vaarantuu.... Tukien väärinkäyttö täytyisi pystyä estämään. Maksan ilomielin lasten menoja niin paljon kuin pystyn, mutta turhauttaa, kun rahaa ei ole tarpeeksi. Lähivanhempi ei minun tapauksessani suostu avaamaan tukien käyttöä. Hän matkustelee ilman lapsia, samaan aikaan minä yritän parhaani mukaan selvitä arjesta ja lasten hankinnoista. (A47)

Toisaalta aineistossa esiintyy myös vastakkainen näkemys: lapsen liittyvistä taloudellisista asioista sopiminen kuuluu vanhemmille, eikä lisäsäätelylle ole tarvetta. Näissä aineiston kohdissa korostuu vanhempien välisen kommunikaation ja päätöksenteon sujuvuus. Tällöin vuoroasumiseen liittyvän elatuksen nähdään järjestyvän ilman, että yhteiskunnan rakenteita pitäisi muokata. Vuoroasumiseen liittyvä elatus kuvautuu siis järjestyvän hyvin eikä ole tarvetta muutokselle.

Kun lapset olivat kasvaneet, siirryimme vuoroviikkoihin muutama vuosi sitten. Vanhemmilla on vapaus järjestää lastensa elatus parhaaksi katsomallaan tavalla. Elatusmaksu on vain yksi vaihtoehto...Toisin kuin julkisesta keskustelusta voisi päätellä, osa vanhemmista pystyy järjestämään lastensa asiat sovussa ja yhteisymmärryksessä. (A48)

Puhe siitä, että vuoroasuvat vanhemmat onnistuvat sopimaan vuoroasumisen taloudellisesta ulottuvuudesta riidatta on linjassa aikaisemman suomalaisen tutkimuksen kanssa. Rissanen ym. (2017) kuvaavat vuoroasuvien lasten vanhempien sopivan taloudellisesta asioista hyvin keskenään ja välttelevän rahasta riitelyä. Aineistossa näkyvä riitaisuus taloudellisiin asioihin voi liittyä taas yhteiskunnan rakenteiden monimutkaisuuteen. Elatus- ja tukijärjestelmä voi sisältää useita vanhemmille vieraita termejä, jotka aiheuttavat hämmennystä. Iso osa termeistä on myös ajalta, jolloin vuoroasuminen ei ole ollut yleinen järjestely. Tällainen hämmennys on myös huomattu aineistossa.

Elatuslain mukaan molemmat vanhemmat ovat vastuussa lapsensa elatuksesta kykynsä mukaan. Vuoroasuminen ei poista vanhemmilta elatusvelvollisuutta. Kirjoittaja kyseenalaisti myös äidin oikeutta lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen. Lapsilisä ja yksinhuoltajakorotus on tarkoitettu lapsen elatukseen. Yksinhuoltajakorotus terminä on harhaanjohtava. Tätä tukea maksetaan aina vanhemmalle, joka asuu yksin lapsen kanssa, vaikka vanhemmilla olisi yhteishuoltajuus. (A25)

Yhteiskunnallinen muutos -diskurssi näkyy myös aineiston kohdissa, joissa kritisoidaan viranomaisten ja tuomioistuinten toimimattomuutta. Viranomaisten ja tuomioistuinten nähdään olevan kädettömiä tilanteissa, joissa toinen vanhempi omalla toiminnalla vaikeuttaa vuoroasumisen toteutumista. Koetaan, ettei yhteiskunnalla ei ole keinoja auttaa tällaisissa tilanteissa. Tähän ongelmaan vaaditaan muutosta. Tämä kohta on osittain päällekkäinen isän asema -diskurssin kanssa, jossa yhteiskunnan keinottomuuden nähdään olevan puolueellinen äitien eduksi. Diskurssissa vaaditaan siis muutosta siihen, miten viranomaiset puuttuvat tilanteisiin ja lisää käytännön keinoja tilanteisiin puuttumiseen. Vuoroasuminen rakentuu ilmiöksi, joka on nostanut tämän ongelman esille sekä ratkaisuna toisen vanhemman yrityksiin yrittää estää lasta tapaamasta toista vanhempaansa.

Äiti on ilmoittanut, että isä saa lapset luokseen parina päivänä koko kolmen viikon aikana. Kun tilanne meni tämän kaltaiseksi, isä vei asian käräjäoikeuteen. Ennen kuin päästään käräjäoikeuteen ja saadaan siellä mitään päätöksiä, kuluu monta kuukautta. Tänä aikana lapset eivät näe isäänsä riittävästi ja tietenkin isänkin ikävi rakkaita lapsiaan kohtaan on raastavaa. (A12)

Kun tapaamiset eivät onnistu, apua pyydetään viranomaisilta. Viranomaiset kuitenkin vain neuvovat ottamaan yhteyttä lakimieheen. Tämä ei ole oikea tie

lapsen edun toteutumisen kannalta: lapsi vieraantuu toisesta vanhemmastaan. Miksi Suomi loukkaa lapsen oikeuden toteutumista eikä viranomaisilla ole siihen keinoa puuttua? Tilanne on kestävä. Oikeuslaitos ei voi toimia sirkuksena, jossa sen päätöksille nauretaan. (A34)

Yllä olevat aineiston kohdat kuvaavat vieraannuttamista toisesta vanhemmasta. Suomen lainsäädäntö ei määrittele vieraannuttamista rangaistavaksi rikokseksi. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta kuitenkin korostaa vanhempien yhteistyön tärkeyttä erotilanteissa. Laki myös rinnastaa vuoroasumisen tapaamisoikeuteen, jolloin vuoroasumisen toteutumisen estävä vanhempi voidaan määrätä palauttamaan lapsi toiselle vanhemmalle sakon uhalla. (Tolonen & Linnanmäki 2020; Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983.)

Yhteiskunnallinen muutos -diskurssissa vuoroasuminen rakentuu vahvasti yhteiskunnallisen muutoksen ympärille. Vuoroasuminen nähdään ilmiönä, joka vaatii yhteiskunnalta reagoitua. Muutos vuoroasumisen yleistymiseen on nostattanut julkiseen keskusteluun puutteita etuus- ja palvelujärjestelmässä, viranomaisten toiminnassa, termistön käytössä sekä lainsäädännössä. Lakiin liittyvä keskustelu painottuu vuoden 2019 huoltolain uudistukseen. Toisaalta diskurssin keskusteluissa vuoroasumisen nähdään aikaansaaneen muutosta, mutta lisäsääteleyhteiskunnan rakenteisiin nähdään turhana. Sen sijaan painotetaan vanhempien omaa vastuuta asioiden selvittämiseen ja järjestämiseen.

Yhteiskunnallinen muutos -diskurssi ilmenee aineistossa sekä vaatimuksina muutokselle että laajemmin tarpeena kehittää vanhemmuuden tasa-arvoa. Diskurssissa keskeisinä aiheina ovat lähi- ja etävanhempien erilaiset oikeudet liittyen elatukseen, yhteiskunnan tukiin ja palveluihin. Tämä liittyy laajempaan keskusteluun nykyisen lainsäädännön sekä palvelu- ja etuusjärjestelmän puutteista huomioida vuoroasuminen, joka on taas johtanut epätasa-arvoiseen tilanteeseen (kts. alaluku 2.2). Diskurssissa näkyvä puhe vahvistaa vain sitä, että vuoroasuvat perheet kaipaavat päättäjiltä lisää päätöksentekoa ja muutoksia. Tällainen julkinen keskustelu voi asettaa paineita päättäjille. Nykyisessä hallitusohjelmassa ei kuitenkaan ole suunnitteilla laajoja muutoksia, jotka toisivat julkisessa keskustelussa toivottuja muutoksia. Hallitusohjelmassa mainitaan kuitenkin halu edistää vuoroasuvien lasten tasa-arvoista asemaa turvaamalla välttämättömät palvelut. Esimerkkinä tästä mainitaan koulukyytien saatavuuden selvittäminen molemmille vanhemmille. (Valtioneuvosto 2023, 66.) Aiheesta laadittiinkin selvitys (kts. Aihinen ym. 2024), mutta selvitys ei ole vielä johtanut konkreettisiin muutoksiin. Diskurssi ei siis ehkä ole julkisessa keskustelussa niin voimakas, että se voisi muokata yhteiskunnan rakenteita ja päätöksentekoa.

Ajallisesti diskurssi on havaittavissa vuosina 2015–2023 julkaistuissa kirjoituksissa. Se, ettei diskurssia voida havaita aikaisemmista vuoroasumista käsittelevistä kirjoituksista, voi johtua vuoroasumisen hitaasta yleistymisestä. Voi olla, että vasta 2010-luvulla ilmiöstä tuli tarpeeksi merkittävä saadakseen aikaan yhteiskunnan rakenteisiin kohdistuvaa julkista keskustelua. Yhteishuollon ihanteen synty 1990-luvun lopun vaihteessa mahdollisti vuoroasumisen yhdeksi vaihtoehdoksi (kts. Autonen-Vaaraniemi & Forsberg 2015), mutta vuoroasumisen yleistymisen on kuitenkin ollut hidasta (kts. Miettinen, Saarikallio-Torp & Hakovirta 2023). Voi olla, että vasta kun vuoroasuvien perheiden määrä on kasvanut, vuoroasumisen vaikutukset tulevat paremmin esille. Tällöin on myös havahduttu yhteiskunnan puutteisiin vastata vuoroasuvien perheiden tilanteisiin ja tarpeisiin. Diskurssissa ei ole tapahtunut suurta ideologista muutosta vuosien aikana, mutta vuosien 2017–2019 kirjoituksissa painottuu kuitenkin uudistus lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.

5.3 Isän asema -diskurssi

Sanomalehtien mielipidekirjoituksista havaittavissa oleva isän asema -diskurssi sisältää keskustelua isyydestä ja vanhemmuuden epätasa-arvosta. Diskurssiin sisältyy keskustelua viranomaisten puolueellisuudesta äitejä kohtaan ja isien oikeuksista. Diskurssissa isien ja lasten oikeuksien nähdään kietoutuvan yhteen ja vain vuoroasumisen nähdään voivan toteuttaa näitä oikeuksia erotilanteissa.

Isän asema -diskurssissa puhutaan vanhemmuuden sukupuolittuneesta epätasa-arvosta. Diskurssi esiintyy aineiston kirjoituksissa, jotka kuvaavat isien olevan käytännössä yhä aktiivisimpia ja vastuuta kantavimpia vanhempia. Tämä ei ole kuitenkaan korreloinut muutokseen virallisissa päätöksissä tai saatavilla olevaan vanhemmuuden tukeen. Se, ettei vuoroasuminen ole huoltolaissa automaattinen ratkaisu lapsen eron jälkeiseen asumiseen, nähdään aineistossa isien ja miesten oikeuksien vastaisena. Vuoroasuminen esitetään siis ratkaisuna vanhemmuuden epätasa-arvoon erotilanteissa. Näissä aineiston kohdissa kritisoidaan yhteiskunnan palveluiden ja lakien muutosten puutteellisuutta sekä nykyisen lainsäädännön on tasa-arvon vastaisuutta.

Isien nähdään äidin kanssa tasavertaisena vanhempana esimerkiksi kuntien lapsipoliittisissa ohjelmissa ja viranomaisasiakirjoissa. Isällä on teoriassa samat oikeudet lapsiinsa oli hän eronnut tai ei. Tästä huolimatta erotilanteissa ja huolto- ja tapaamisoikeuksia sovittaessa isän vanhemmuus on usein toissijainen äidin oikeuksiin verrattuna. (A17)

Hallituksen tasa-arvo ohjelmassa 2020–2023 kerrotaan, että Suomi olisi tasa-arvossa lähellä maailman kärkeä. Väite on paikkansapitämätön, jos tasa-arvon mittaamiseen otetaan myös miehet ja pojat mukaan... Ohjelmassa toteamus, että vuoroasumisesta olisi niukasti tietoa, on totaalisen väärä... Vuoroasuminen on ylivoimaisesti paras vaihtoehto lapsen hyvinvoinnille... Miksi uusi lapsenhuoltolaki, joka astui voimaan 1.12.2019 sivuutti täysin Euroopan Neuvoston suosituksen vuoroasumisesta eron jälkeisenä lähtökohtana? Euroopan Neuvosto kuulu laajasti asiantuntijoita ja suosittelu kaikille jäsenmaille tekemään vuoroasumisesta ensisijaisen asumismuodon erolapsille. Jos Suomi todella haluaisi olla tasa-arvon kärkimaa, tulisi ohjelmassa keskittyä tasapuolisesti sekä miesten että naisten ongelmiin. (A10)

Isän asema -diskurssi on havaittavissa myös aineiston kirjoituksista, joissa vuoroasumiseen ei ole päädytty, vaikka isä olisi näin halunnut. Järjestely on voitu myös lopettaa isän vastustuksesta huolimatta. Viranomaiset ovat olleet näin äidin puolella isää vastaan. Tämä osa diskurssia on osittain päällekkäinen yhteiskunnallinen muutos -diskurssin kanssa. Aineistossa nähdään, että äiti toisena vanhempana on saanut tahtonsa läpi isän kustannuksella, eikä isän asemaa vanhempana ole tilanteessa tuettu. Näissä aineistonkohdissa näkyy vahvasti isän ja äidin välinen vastakkainasettelu sekä yhteistyön puute vanhempien välillä. Yksi vuoroasumisen keskeisimmistä edellytyksistä puuttuu eli vanhempien kyky tehdä yhteistyötä lasten asioissa (kts. Steinbach 2019). Aiemmissä tutkimuksissa on kuitenkin havaittu isien olevan tyytyväisiä vuoroasumisen järjestelyyn, vaikka suhde toiseen vanhempaan olisikin riitainen (kts Steinbach 2019). Tämä voi selittää sitä, että aineistossa isät toivovat vuoroasumista, vaikka suhde lasten äitiin olisi ongelmallinen.

Isällä on ollut koko ajan ajatus siitä, että lapset olisivat vuoroviikoin vanhemmillaan. Tähän äiti ei ole ollut suostuvainen isän vuorotyön vuoksi. Vanhemmat kävivät jossain perheasianpaikassa juttelemassa lasten luonapidoista. Tuloksetta. He kävivät lastenvalvojan luonakin. Tuloksetta. ... Äiti on ilmoittanut, että isä saa lapset luokseen parina päivänä kolmen viikon aikana. Kun tilanne meni tämän kaltaiseksi, isä vei asian käräjäoikeuteen. (A12)

Poikamme avioero astui voimaan yli vuosi sitten. Lastenhoito sovittiin vuoroviikoin ja raha- ja asuinkuviot hoidettiin. Mutta sitten se alkoi... Exä käyttää lapsia aseena isää vastaan mm. tekemällä aiheettomia lastensuojelu- ja sopimuksenrikkomisilmoituksia, vaikka itse rikkoo sopimuksia... Sosiaali- ja muut viranomaiset voisivat jo huomata, että hän on tehnyt kaikki tekaistut ilmoitukset ja kantelut vain kisatakseen lasten isää ja kostaakseen jotain – mitä, sen kun tietäisi. (A18)

Mahtoivatko äiti ja lastenvalvoja toimia niin sanotusti lapsen parhaaksi tässä 11-vuotiaan työt tapauksessa? ...Lapsi sai vuoroviikoin olla isän ja äidin luona. Isän uusioperheessä oli kaksi lähes samanikäistä tyttöä, joiden kanssa oli kiva tehdä yhdessä läksyt ja muutenkin touhuta. Lapsi oli onnellinen tästä ratkaisusta, mutta äitipä päättikin kesken lukukauden muuttaa Etelä-Suomeen lapsen kanssa. Isän

mielipidettä ei kysytty...Isä jäi kauas, eikä lapsi edes tiedä, milloin pääsee käymään isän luona. (A59)

Kuten edellä olevasta lainauksesta ilmenee, isän asema -diskurssi näkyy aineistossa myös puheena sosiaaliviranomaisista. Tämä on ymmärrettävää, koska eron jälkeen vanhemmat kohtaavat usein juuri lastenvalvojia tai sosiaalityöntekijöitä. Diskurssin kuvauksissa viranomaisten toiminta on isien aseman vastaista sekä heidän nähdään asettuvan äidin puolelle eroissa ja vuoroasumisen keskusteluissa. Kuvataan viranomaisten näkevän äidin vanhemmuuden ja hoivan parempana. He myös suhtautuvat nihkeästi vuoroasumiseen, jossa isällä olisi tasa-arvoisempi vanhemmuus äidin kanssa. Usein tässä keskustelussa viitataan myös oikeuksiin. Isän oikeudet kiinnittyvät vahvasti lapsen oikeuksiin. Isällä on oikeus olla isä lapselleen ja lapsella on oikeus isään. Näin vuoroasuminen on myös lapsen oikeus, ei vain isän. Oikeudet eivät diskurssin rakentamassa kuvassa toteudu eivätkä viranomaiset näytä siitä välittävän. Oikeudet toteutuisivat, jos vuoroasumisen käytäntö toteutuisi. Viranomaisista kritisoidaan etenkin lastenvalvojia sekä lastensuojelua oikeuksia syrjivinä.

Eron jälkeinen lasten etujen huomioiminen oli silloin ja ehkä vieläkin pääasiassa lähivanhemman eli äidin huomioimista. Asennoituminen on sosiaalitoimessa toivottavasti hiljalleen muuttunut...Isät haluavat ja ovat kykeneväisiä huolehtimaan hyvinkin nuorista lapsista. Käytännöt ovat kuitenkin pitkään olleet äitien puolella. Isää on kohdeltu pahimmillaan kuin rikollista. (A53)

Lukiessa kirjoitusta varten haastateltujen lastensuojelutyöntekijöiden näkemyksiä voi pikemminkin epäillä, että lastensuojelutyöntekijöiden työ on vahvistamassa perheeseen liittyviä ongelmia yhteiskunnassa...Haastatellut henkilöt levittävät perätöntä tietoa siitä, lapsille olisi jotenkin haitallista asua kahdessa kodissa. Tämä näkemys on tietysti yleisesti hyväksytty erityisesti niissä piireissä, joissa muutenkin ylläpidetään äitimyyttä ja äidin itsestään selvää omistusoikeutta lapsiin...Vuoroasumisen ei pitäisi olla lastensuojelulle ja kuntien sosiaalityölle vastaantaisteltava mörkö vaan yleinen normi, josta voitaisiin poiketa vain erityistapauksissa...Entistä useammin tunnustetaan myös se tutkittukin tosiasia, että naiset ovat jollakin mittareilla miehiä väkivaltaisempia perhetilanteissa. Tämä on kova paikka monelle lastensuojelun naistyöntekijälle. Joten muutosvastarinta on sikäli ymmärrettävää. (A16)

Nyt käydään paljon keskustelua naisten oikeuksista ja syrjinnästä. Entämä sitten miesten ja varsinkin isien sekä lasten oikeuden, miten on niiden laita? ...Kuitenkin meillä on ollut vuoroasuminen, joka onkin tähän asti toiminut...Pojan äiti meni tekemään 7. maaliskuuta mielestäni valheellisen lastensuojeluilmoituksen, eikä päästänyt poikaa luokseni 9. maaliskuuta, jolloin olisi pitänyt alkaa minun aikani. Lastensuojelusta sain puhelun 10. maaliskuuta, jossa kerrottiin, että poikani määrättiin menemään äitinsä luokse. Minulta ei lastensuojelu kysynyt mitään koko kyseisellä viikolla. Nyt on tilanne sellainen, että kahteen kuukauteen en ole saanut tavata poikaani, vaikka asumme samassa kerrostalon portaassa...Yksikään

viranomainen ei toimi, vaikka tämä tilanne olisi hyvin kiireinen. Lasten ja isien ihmisoikeudet eivät nykypäivän Suomessa toteudu. (A9 & A15)

Viranomaisten kritisointi näkyy myös keskusteltaessa vuoroasumisen taloudellisesta puolesta, muun muassa elatuksesta. Vasta vuonna 2023 julkaistiin uusi ohje elatustuen laskemiseen, joka myös huomioi vuoroasumisen (kts. OM 2023). Ohjeen puute ja erilaiset järjestelyt elatukseen liittyen näkyvätkin aineiston kirjoituksissa. Isän aseman -diskurssissa nämä näkyvät etenkin siinä, että elatusjärjestelmän ja siinä toimivien viranomaisten toiminnan nähdään suosivan äitejä.

Ja olen päässyt kuulemaan, miten mielivaltaisesti lastenvalvojat ”ohjetta” soveltavat. Lastenvalvoja ottaa pääosin äitiä tukevan kannan, isää vastaan. Istunto lastenvalvojan luona on isän kyykytystä ja äidin tukemista. Miksi ihmeessä?... Miksi lastenvalvoja on automaattisesti äidin puolella ja vielä näin aggressiivisesti oikeuteen kehottaen?... Eivät kaikki isät halua laistaa velvoitteistaan, eivätkä kaikki äidit halua olla ahneita. Sosiaaliviranomaisen tulisi tukea sopuisuutta ja hakea reilua sekä käyttää avoimia, kaikille selviä taulukoita, joista antaisi mukaan selkeät laskelmat, joihin elatusapuehdotus perustuu. (A4)

Aineistosta otetuista esimerkeistä voidaan huomata, että isän asema -diskurssissa äideistä ja naisista rakennetaan negatiivisävyistä kuvaa. Äidit yrittävät viedä isältä lapsen ja näin puuttuvat isän oikeuteen toimia vanhempana sekä lapsen oikeuteen isään käyttäen puolueellista systeemiä hyväkseen. Äitejä tässä tukee viranomaiset, jotka pyrkivät ylläpitämään menneisyyden käsitystä äidin hoivan ensisijaisuudesta. Äidit ja viranomaiset kuvautuvat siis vuoroasumis- ja muutosvastaisia seisoen edistyksen tiellä. Äitejä ja viranomaisia puolustavia tai neutraaleja puheenvuoroja kuitenkin löytyy aineistosta, mutta ei samassa määrin kuin isien oikeuksia korostavia.

Aina eivät viranomaisten asenteet syrjäytä isää. Isä on saattanut omalla toiminnallaan itse syrjäyttää itsensä perheessä jo vuosia ennen eroa. Tämäpäähän voi olla jopa eron syy. (A44)

Usein tuodaan esiin, että miehiä syrjitään huoltokiistoissa. Esimerkiksi Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimus kuitenkin osoittaa, että isät ovat yhtä vahvoilla oikeudessa huoltokiistoissa kuin äiditkin muiden kuin ihan pienten lasten osalta...Viime vuosina tiivis yhteydenpito ja vuoroasuminen ovat yleistyneet. Sosiaalitoimella on tärkeä rooli siinä, että he tuovat esiin tapoja, miten vanhemmuutta voidaan eron jälkeen jakaa.... Aktiivinen etävanhemmuus on suhteellisen uusi ilmiö, ja tarvitaan asennemuutosta sen suhteen, minkälainen on eron jälkeinen hyvä vanhemmuus. Vanhempien tulee muistaa, että vastuu lapsista säilyy riippumatta siitä, missä lapsi on kirjoilla. Yhteiskunnan tehtävä on kannustaa vanhempia vastuulliseen ja osallistuvaan vanhemmuuteen - myös eron jälkeen. (A30)

Vahvemmin vuoroasuminen rakentuu diskurssissa ratkaisuksi isien kokemukseen vanhemmuuden epätasa-arvosta sekä lapsen oikeuksien toteutumiseksi. Äidit ja viranomaiset sekä lainsäätäjät näyttäytyvät diskurssissa hahmoina, jotka vastustavat vuoroasumista ja siirtymää tasa-arvoisempaan vanhemmuuteen. Tämä diskurssin rakentama kuva tukee Sundin (2007) ja Lehtosen (2007) väitteitä sosiaalipalveluiden ja tuomioistuinten puolueellisuudesta äitejä kohtaan sekä äitien kertomusten ehdotonta uskomista ja isien kertomusten sivuuttamista. Isät pyrkivät diskurssissa ajamaan omaa etuaan ja oikeuksiaan tuomalla kokemansa epäkohdat julkiseen keskusteluun. Tutkitusti isät kokevatkin oman vanhemmuutensa kyseenalaistamista eron jälkeen (Terävä 2024, 91). Voidaan siis väittää, ettei Suomessa olla eron jälkeisissä vanhemmuuden asenteissa olla niin pitkällä, kuin tasa-arvoiseksi pyrkivässä maassa pitäisi olla. Tämä tulee ilmi niin aiheen tutkimuksesta (kts. Terävä 2024) kuin diskurssin rakentamasta kuvasta. Sosiaalityöntekijöiden olisi hyvä tiedostaa tämä ja pyrkiä ohjaamaan sekä neuvomaan vanhempia sukupuolesta riippumatta hyvään ja turvalliseen erovanhemmuuteen.

Isän asema -diskurssi rakentaa siis kuvaa vuoroasumisesta parhaana vaihtoehtona lasten eronjälkeiseen asumiseen, koska tällöin niin isien kuin lastenkin oikeudet toteutuvat. Diskurssi on havaittavissa aineiston kirjoituksista lähes koko tarkastelujakson ajan, vuosina 2004–2021. Kuitenkin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä julkaistut kirjoitukset ovat diskurssin poikkeukset (A44 & A30), niiden ollessa äitejä puolustavia tai neutraaleja. Mahdollisesti tuolloin Suomen keskustelukulttuuri oli kuten Lehtonen (2007) kuvaili, äidin hoivaa vahvistava. Tuolloin ei ehkä ollut sopivaa tuoda julkiseen keskusteluun äitejä kritisovia näkökulmia mielipidekirjoitusten muodossa.

Isillä ja äideillä on sukupuolesta riippumatta mahdollisuus ja kyky olla hyvä vanhempi myös eron jälkeen Vuoroasuminen antaa vanhemmille tasa-arvoisen mahdollisuuden eron jälkeiseen vanhemmuuteen. Sukupuolten tasa-arvokeskustelu onkin tärkeä käydä, jotta epäkohtien tunnistaminen on mahdollista. Vanhempien välisessä sukupuolten tasa-arvokeskustelussa unohtuu kuitenkin usein lapsen yksilöllinen etu. Vuoroasumista koskevissa päätöksissä tulisi aina ensisijaisesti huomioida lapsen yksilöllinen etu (kts. Tolonen & Linnanmäki 2020; Rissanen ym. 2017). Tämän pitäisi mennä vanhempien sukupuolittuneen tasa-arvo taistelun edelle. Osa asiantuntijoista myös ajattelee isän aseman saaneen liikaa huomiota äitien ja lasten turvallisuuden kustannuksella (Kuronen 2003). Parhaassa tilanteessa vuoroasuminen on lapselle sopiva vaihtoehto, jolloin myös vanhemmat kokevat voivansa toteuttaa vanhemmuuttaan tasa-arvoisesti.

6 Tulosten yhteenveto ja johtopäätökset

Diskurssit lapsen etu, yhteiskunnallinen muutos sekä isän asema kuvaavat sanomalehtien mielipidekirjoituksissa käytävää julkista keskustelua vuoroasumisesta. Lapsen etu -diskurssissa vuoroasumisesta rakennetaan kuvaa joko lapsen etuna tai lapsen edun vastaisena. Lisäksi asetetaan ehtoja, joiden toteutuessa vuoroasuminen on lapsen edun mukaista. Näitä ovat vanhemmat kodinvaihtajina, vanhempien vastuunotto sekä vanhempien sujuva yhteistyö. Yhteiskunnallinen muutos -diskurssissa vuoroasuminen kuvautuu yhteiskunnallisen muutoksen tuloksena sekä ilmiönä, jotka edellyttävät yhteiskunnan lakien ja järjestelmien kehittämistä. Etenkin elatus-, palvelu- ja tukijärjestelmään vaaditaan muutosta, koska nykyinen järjestelmä asettaa lähi- ja etävanhemman epätasa-arvoiseen asemaan. Isän asema -diskurssissa vuoroasuminen kuvautuu ratkaisuna isien kokemaan sukupuolittuneen epätasa-arvoon erovanhemmuudessa. Lainsäätäjät, viranomaiset ja äidit nähdään diskurssissa haittaavan vuoroasumisen toteutumista. Nämä tahot kuvataan diskurssissa muutoksen vastustajina ja esteinä tasa-arvoisemmalle yhteiskunnalle sekä isien ja lasten oikeuksien toteutumiselle.

Aineistosta on myös kirjoituksia, joissa on havaittavissa useaa diskurssia samanaikaisesti. Esimerkiksi mielipidekirjoituksessa A24 on havaittavissa kaikki kolme diskurssia. Kirjoitus kuvaa, kuinka tasa-arvoinen vanhemmuus ei toteudu eron jälkeen, jolloin vanhemman sukupuoli on yhä määräävä tekijä vanhemmuuden arvioinnissa. Tämä rakentaa isän asema -diskurssin mukaista kuvaa erovanhemmuuden epätasa-arvosta. Kirjoitus kritisoi myös lapsenhuoltolain uudistuksia puutteellisina, koska ne eivät aseta vuoroasumista ensisijaiseksi eronjälkeiseksi asumisjärjestelyksi. Tässä näkyy yhteiskunnallinen muutos -diskurssi. Lisäksi kirjoitus korostaa vuoroasumisen myönteisiä vaikutuksia lapsen hyvinvointiin rakentaen kuvaa vuoroasumisesta lapsen etuna. Kaikki kolme diskurssia ovat siis kirjoituksessa edustettuina.

Edellisessä luvussa tarkasteltiin diskurssien sisäisiä vastakkainasetteluja, mutta niitä esiintyy myös diskurssien välillä. Lapsen etu -diskurssissa vuoroasumisen ei aina nähdä olevan lapsen edun mukaista ja sille asetetaan ehtoja. Isän asema -diskurssissa taas vuoroasumisen nähdään olevan lapsen oikeus erotilanteessa. Isän ja lapsen oikeudet kietoutuvat yhteen, eikä lapsen oikeudet voi toteutua isän oikeuksien jäädessä toteutumatta. Lapsen etu -diskurssi näkyy myös aineiston kohdissa, joissa nostetaan esiin huoli vuoroasumisen keskustelun painottumisesta liikaa vanhempien sukupuolittuneeseen tasa-arvoon eikä lapsen etuun. Tällöin lapsen oikeuksien nähdäänkin kiinnittyvän lapsen yksilöllisen edun toteutumiseen eikä vanhempien tasa-arvon toteutumiseen. Näin ollen lapsen etu -diskurssi on ristiriidassa isän asema -

diskurssin kanssa, sillä lapsen oikeuksien katsotaan voivan toteutua myös muilla asumisjärjestelyillä kuin vuoroasumisella.

Kiinnostava huomio aineistosta on myös se, miten siinä keskustellaan vuoroasumisesta ja tasa-arvosta. Kun vuoroasumisesta puhutaan tasa-arvon näkökulmasta, keskitytään vanhempien väliseen tasa-arvoon, joko etä- ja lähivanhempien tai sukupuolien näkökulmasta. Vuoroasumisesta tehdyt selvitykset (kts. STM 2021, 33; Miettinen ym. 2020), tutkimukset (kts. Miettinen ym. 2023) ja hallitusohjelma (kts. Valtioneuvosto 2023) puhuvat taas lasten välisen tasa-arvon toteutumisesta käsitellessään vuoroasumisen rakenteellisia epäkohtia. Selvitykset, tutkimukset ja hallitusohjelma kuvaavat lasten välillä olevan epätasa-arvoa, koska mahdollisuudet toteuttaa vuoroasumista vaihtelevat muun muassa alueellisesti (kts. STM 2021) tai sosioekonomisen aseman takia (kts. Miettinen ym. 2020). Koska aineiston mielipidekirjoitukset ovat pääasiassa vanhempien kirjoittamia, he voivat kirjoittaa omasta näkökulmastaan ja kokemastaan epätasa-arvosta eivätkä aseta yhteiskunnan rakenteiden luomaa epätasa-arvoa lastensa kokemuksiin.

Toinen huomionarvoinen havainto aineistossa on vuoroasumisen taloudellisen ulottuvuuden korostuminen. Rissanen ym. (2017) tutkimuksessa kuitenkin taloudellisten asioiden ei nähty olevan keskeisessä roolissa vuoroasumisessa sopiessa. Sekä isän asema että yhteiskunnallinen muutos -diskurssiin kuuluu aineiston kohtia, joissa tulee esille vuoroasumisen vaikutus perheen talouteen. Isän asema -diskurssi esiintyy aineiston kohdissa, joissa lastenvalvojien koetaan soveltavan ohjetta elatuksen suuruudesta äideille edullisesti. Yhteiskunnallinen muutos -diskurssi esiintyy kohdissa, joissa kritisoidaan elatus- ja tukijärjestelmän olevan lähivanhemmaa suosiva, jolloin etävanhemman mahdollisuudet toteuttaa vuoroasumista ovat heikkommat. Elatuksen suuruuden laskemisessa huomioitiin vasta vuonna 2023 vuoroasumisen mahdollisuus uuden oheistuksen myötä (kts. OM 2023). Tämä voi osaltaan selittää tyytymättömyyttä siihen, miten lasten elatus on eron jälkeen laskettu. On tehty selvityksiä siitä, miten etuusjärjestelmää voitaisiin kehittää paremmin vuoroasumista tukevaksi (kts. (STM 2021, 33; Miettinen ym. 2020). Vuoroasuvien perheiden etua ajavat järjestöt ovat myös muutosta vaatineet (kts. Monimuotoiset perheet -verkosto 2024). Sosiaalityön onkin tärkeää tunnistaa vuoroasumisen taloudellisen ulottuvuuden haasteet, jotta perheitä voidaan tukea ja ohjeistaa elatuksessa sekä etuusjärjestelmään liittyvissä kysymyksissä.

Vaikka vuoroasumista ei ole suomalaisessa kontekstissa aikaisemmin tarkasteltu diskursiivisesti, vuoroasumisen tutkimuksen esiin nostamia ilmiötä voidaan havaita tämän

tutkielman diskursseista. Havainnot lapsen etu sekä isän asema -diskursseissa siitä, että vanhempien suhteen säilyminen lapsiin on keskeinen vuoroasumisen etu ja motivaatio, on linjassa vuoroasumisen aikaisemman tutkimuksen kanssa (esim. Linnavuori & Stenvall 2020). Lapsen etu -diskurssissa puhutaan vuoroasumisen vaikutuksesta lapsen hyvinvointiin, sen käytännön järjestelyn mahdollisesta kuormittavuudesta, vanhempien yhteistyön tärkeydestä sekä lapsen yksilöllisen tilanteen huomioimisen keskeisyydestä. Näitä myös vuoroasumisen aikaisempi tutkimus korostaa (kts. Luku 3). Mielipidekirjoituksissa käytävä julkinen keskustelu nostaa siis esiin samoja teemoja kuin aikaisempi tutkimus. Tätä voidaan selittää sillä, että aineisto sisältää aiheen tutkijoiden, esimerkiksi Elina Stenvallin ja Hannariikka Linnavuoren (A36), mielipidekirjoituksia.

Tutkimusluvussa esitellyissä eri diskursseissa tulee myös esille huolto- ja asumisriidat. Yhteiskunnallinen muutos -diskurssi esiintyy aineiston kohdissa, jossa puhutaan viranomaisten sekä oikeuslaitoksen kyvyttömyydestä puuttua toisen vanhemman yhteistyökyvyttömyyteen. Diskurssi näkyy aineiston kohdissa myös puheena vanhempien vaikeuksista sopia lapsen elatuksesta. Isän asema -diskurssin puheessa esiintyy myös puhetta vanhempien välien riitaisuudesta. Tällöin äidit ovat voineet omalla toiminnallaan estää isiä tapaamasta lapsiaan ja näin keskeyttää vuoroasumisen. Tämä on aiheena hyvin ajankohtainen. Sosiaali- ja terveysministeriö (2025) onkin hiljattain julkaissut selvityksensä vaativista erotilanteista ja palvelujärjestelmästä osana kansallista lapsistrategiaa. Selvitys nostaa esiin monia samoja piirteitä kuin mitä aineiston puheesta ilmenee. Näitä ovat esimerkiksi tarve elatus- ja tukijärjestelmän uudistukselle sekä uusien keinojen kehittäminen sopimuksen vastaisten tai sopimuksettomien tilanteiden ratkaisuun tilanteissa, kun toinen vanhempi vieraannuttaa tai yrittää estää lasta tapaamasta toista vanhempaansa (STM 2025).

Aineiston diskurssit yhdessä muodostavat kuvan vuoroasumisesta hyvin moniulotteisena ilmiönä. Vuoroasuminen ilmiönä näyttää vaativan niin yhteiskunnan rakenteita muuttumaan ja haastavan hyvän erovanhemmuuden käsityksiä. Sen myös nähdään takaavan lapsen edun toteutuminen erotilanteissa kuin tuovan sen toteutumiselle haasteita. Vuoroasuminen myös edistää samalla kuin herättää kysymyksiä vanhemmuuden tasa-arvosta. Mielipidekirjoituksissa käytävä julkinen keskustelu on siis hyvin laajaa ja nostaa esille paljon samoja epäkohtia kuin aiheesta tehdyt selvitykset ja tutkimukset. Muutamia ristiriitoja aineiston ja aikaisemman tutkimuksen vertailussa voidaan kuitenkin havaita.

7 Pohdinta

Suomalaisia tutkimuksia, jotka tarkastelisivat vuoroasumista diskursiivisesta näkökulmasta en tämän tutkielman teon aikana löytänyt. Ei siis ole esimerkiksi tutkimusta siitä, minkälaisia diskursseja sosiaalityöntekijät rakentavat vuoroasumisesta asiakastyössään, johon tämän tutkielman tuloksia voisi verrata. Suomessa on kuitenkin tarkasteltu eronjälkeistä vanhemmuutta diskursiivisesta lähestymistavasta, mikä on ilmiönä lähellä vuoroasumista. Tiivan (2022) pro gradu -tutkielma tarkastelee lapsen huolto- ja tapaamisoikeuslain valmistelun diskursseja. Tiiva (2022) havaitsi tarkastellessaan eduskuntakeskusteluita kolme erovanhemmuuden diskurssia: suojeleva, toksinen ja tasa-arvoinen. Tiivan (2022) löytämät diskurssit ovat asenteiltaan samankaltaisia verrattaessa sanomalehtien mielipidekirjoituksissa havaitsemiini vuoroasumisen diskursseihin. Tarkastellessaan pro gradussaan etäisyyttä ja sosiaalityön kohtaamista internetin keskustelupalastalla Lanne (2014) havaitsi epätasa-arvon diskurssin, jossa isät kokivat viranomaisten toiminnan olevan puolueellista äitien eduksi sekä isien oikeuksien kietoutuvan lasten oikeuksiin. Lannen (2014) havaitsema epätasa-arvon diskurssi rakentaa siis samankaltaista kuvaa kuin tämän tutkielman isän asema -diskurssi. Näiden vertailujen perusteella voidaan tehdä päätelmä, että julkinen keskustelu eronjälkeisestä vanhemmuudesta, johon vuoroasuminen kuuluu, on Suomessa liikkunut samankaltaisten teemojen ympärillä julkisen keskustelun eri areenoilla.

Tulevana viranomaisena etenkin isän asema -diskurssin analyysi herätti itsessäni paljon ajatuksia. Osassa diskurssiin kuuluvissa puheenvuoroissa puhe etenkin naisviranomaisista oli kärjistynyttä, mikä nostatti minussa puolustuskannalle asettautumista. Heräsi tarve todistaa diskurssin puheen olevan epätodenmukaista. Tämä ei kuitenkaan ole diskurssianalyysin tarkoitus tai tavoite. En usko sosiaaliviranomaisilla olevan systemaattinen ja tarkoituksenmukainen aikomus estää isän oikeuksien ja näin tasa-arvon toteutuminen erotilanteissa kuten diskurssin rakentama kuva väittää. Näen viranomaisten toiminnan taustalla olevan patriarkaalisen yhteiskunnan jäänteet, jossa vaikuttavat perinteiset sukupuoliroolit ja näin äidin korostunut asema lapsen hoitajana. Viranomaiset eivät tätä ajatusmaailmaa ole luoneet, mutta he ovat voineet toiminnallaan huomaamattaan ylläpitää sen asenteita.

Sosiaalityölle toivon tutkielman antavan lisää ymmärrystä siitä, miten vuoroasumisesta puhutaan julkisessa keskustelussa ja millaista kuvaa siitä rakennetaan. Vuoroasumisen yleistyessä perheiden ja lasten kanssa työskentelevät sosiaalityöntekijät kohtaavat yhä useammin vuoroasuvia perheitä. Kohtaamisissa heidän on tärkeää olla tietoisia ilmiön eri

ulottuvuuksista. Sosiaalityö näkyy valitettavasti diskursseissa epäonnistuneena huomioimaan vuoroasuvien perheiden ja etenkin isien tarpeet. Sosiaalityön rooli aineistossa voi selittyä sillä, että juuri sosiaaliviranomaiset kohtaavat eroperheitä haastavissa tilanteissa. Tällöin he ottavat osaa monimutkaisiin ja tunnelatautuneisiin tilanteisiin, joissa vanhempien välillä voi olla suuriakin ristiriitoja. Sosiaaliviranomaiset voivat joutua tekemään päätöksiä tai suosituksia, mihin vanhemmat eivät ole täysin tyytyväisiä.

Sosiaalityön on myös hyvä olla tietoinen siitä, mitä puutteita vuoroasumisen sääntelystä nostetaan esille julkisessa keskustelussa. Eräs sosiaalityöntekijöiden tehtävistä onkin rakenteellisen sosiaalityön tekeminen, jolla he puuttuvat yhteiskunnallisiin epäkohtiin (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 7 §). Julkista keskustelua tarkastelemalla sosiaalityöntekijät voivat saada uusia näkökulmia ja vahvistuksia asiakastyössään kohtaamille vuoroasumisen ilmiöille sekä ottaa itse osaa vuoroasumisen keskusteluun. Aineistossa onkin sosiaalityöntekijöiden kirjoittamia kirjoituksia. Vuoroasumisen julkista keskustelua olisikin mielenkiintoista tarkastella sosiaalityöntekijöiden kirjoitusten perusteella.

Tein tutkielman aikana myös tutkimuskysymykseni ulkopuolisen havainnon. Aineiston käyttämä kieli vanhemmuudesta on täysin heteronormatiivista. Vuoroasumisen suomalaisessa tutkimuksessa ei myöskään tule esille eronneet sateenkaariperheet. Suomalaisten sateenkaarivanhempien eronjälkeisestä vanhemmuudesta en onnistunut löytämään tutkielman teon aikana vertaisarvioituja tutkimuksia. Onnistuin löytämään vain yhden pro gradu - tutkielman, joka käsittelee eronjälkeistä sateenkaarivanhemmuutta (kts. Jauhiainen 2017). Vuoroasumisen tutkimuksessa ja aineistossa vanhemmista puhutaan äitinä ja isänä eikä tuoda esille vaihtoehtoa, että vanhempana voisi olla kaksi isää tai äitiä. Samaa sukupuolta olevat vanhemmat saavat myös lapsia ja eroavat. Onko tutkimus ja julkinen keskustelu sivuuttanut heidän olemassaolonsa? Tiedetään kuitenkin, että melkein 40 % naisparien perheistä on lapsiperheitä (Tilastokeskus 2019). Vuoroasumisen tulevaisuuden tutkimuksen näkökulmasta olisikin kiinnostavaa tietää, kuinka yleistä vuoroasuminen sateenkaariperheissä on ja onko sillä erityispiirteitä sateenkaariperheiden vanhempien erotessa.

Lähteet

- Aihinen, Taru., Koivula, Nella., Koski, Noora., Mayer, Minna. & Wennberg, Mikko (2024) Vuoroasumista koskeva selvitys. Opetus ja kulttuuriministeriö. Helsinki. Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto.
- Augustijn, Lara (2023) Physical custody arrangements and fathers' post-separation well-being, *Journal of Family Studies* 29:5, 2008-2024
- Autonen-Vaaraniemi, Leena & Forsberg, Hannele (2015) Vuoroasuminen lapsuuden paikkakokemuksina kolmen tyyppitarinan valossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 80:5, 447–456.
- Birnbaum, Rachel & Saini, Michael (2015) A qualitative synthesis of children's experiences of shared care post divorce. *The International Journal of Children s Rights* 23:1, 109–132
- Burr, Vivien (2015) *Social Constructionism (Third edition.)*. Routledge.
- Fairclough, Norman (1992). *Discourse and social change*. Polity.
- Fairclough, Norman (2015). *Language and power (Third edition.)*. Routledge
- Fast, Mia Katariina (2021) *Sosiaalityön asiantuntijuuden ydintä etsimässä*.
Sosiaalityöntekijöiden tekemät mielipidekirjoitukset Helsingin Sanomissa sosiaalityön asiantuntijuuden näkökulmasta. Pro-gradu tutkielma.
- Haapanen, Mari., Chanda, Trisha., Miettinen, Anneli., Riser, Quentin H., Bartfeld, Judith & Hakovirta, Mia (2024) Shared Care And Mothers' Post-seperation economic wellbeing in Finland and Wisconsin, Us: Does child support and sharing child's cost matter? *Journal of family and economic issues* 45:998, 1-14
- Hakovirta, Mia & Broberg, Mari (2014) *Isyys eron jälkeen*. Teoksessa *Isän kokemus*. (toim.) Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna. Gaudeamus, 114–126
- Hansson-Anttonen, Pia., Kaivosoja, Matti., Kemppainen, Outi., Malja, Marjo., Nieminen, Kari., October, Martta., Pakkanen, Tom., Tammela., Sari., Tervo, Jaana., Vaitomaa, Johanna., Viholainen, Niina & Vilkkö, Kari (2024) *Opas lapsenhuoltolain mukaisen hyvinvointialueen selvityksen laatimiseksi*. Asiantuntijaryhmän suositus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 7/2024.
- Helsingin Sanomat 24.11.2019 Sote-palvelut pitää jatkossa sovittaa monipaikkaiseen asumiseen. Mielipide.
- Helsingin Sanomat 24.12.2017 Tulevien vanhempien olisi hyvä käydä avioliiton ajokoulu. Mielipide.

- Hemminki, Arja (2010) Kertomuksia avioerosta ja parisuhteen päättymisestä. Suomalainen eropuhe pohjalaisten kirjoituksissa ja naistenlehdissä. Jyväskylän yliopisto.
Psychology and Social research 399
- Hokkanen, Tiina (2002) ”Sitä eletään sitä eronneen perheen elämää”. Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. (toim.) Rönkä, Anna. & Kinnunen, Ulla. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jauhiainen, Iida Maria (2017) Sateenkaariperheiden äitien kokemukset parisuhteen päättymisestä. Pro gradu -tutkielma. Helsinki. Helsingin yliopisto.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2016a) Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. (toim.) Jokinen, Arja., Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2016b) Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. (toim.) Jokinen, Arja., Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja (2016) Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. (toim.) Jokinen, Arja., Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja., Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016a) Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. (toim.) Jokinen, Arja., Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja., Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016c) Diskurssianalyysin aakkoset. Johdanto. Teoksessa Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. (toim.) Jokinen, Arja., Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. Tampere: Vastapaino
- Jokinen, Arja., Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. (2016b). Loppusanat Diskurssianalyysin aakkosiin. Teoksessa Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. (toim.) Jokinen, Arja., Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. Tampere: Vastapaino
- Juhila, Kirsi (2021) Teemoittelu. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. (toim.) Vuori, Jaana. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/> (viitattu 11.10.2024)
- Juuti, Pauli & Puusa, Anu (2020) Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. (toim.) Juuti, Pauli. & Puusa, Anu. Helsinki. Gaudeamus.

Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research.

Karhuvaara, Marjatta., Kaitue, Sanna & Ruuhilahti, Susanna (2013). Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. Tampere. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

KELA (2023) Muutoksia Kelan etuuksiin vuonna 2024.

<https://www.kela.fi/ajankohtaista/%2Fajankohtaista-muutoksia-kelan-etuuksiin-vuonna-2024> (viitattu 11.2.2025)

Kurki-Suonio, Kirsti (1999). Äidin hoivasta yhteishuoltoon: Lapsen edun muuttuvat oikeudelliset tulkinnat: Oikeusvertaileva tutkimus. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.

Kuronen, Mari (2003) Eronnut perhe? Teoksessa Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä (toim.) Forsberg, Hannele., Nätkin, Ritva & Anttonen, Anneli. Helsinki: Gaudeamus.

Laki lapsen elatuksesta 704/1975. Finlex

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750704#L2P4> (viitattu 11.11.2024)

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. Finlex

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190> (viitattu 12.11.2024.)

Lanne, Viivi (2014) Muuttuva isyys, erovanhemmuus ja sukupuoli. Diskurssianalyttinen tutkimus etä-isyiden ja sosiaalityön kohtaamisesta internetin keskustelupalstalla. Pro gradu -tutkielma. Turku. Turun yliopisto.

Lehtonen, Miika (2007) Voiko isä olla lapsen hyvä huoltaja? Teoksessa Mies vailla tasa-arvoa. (toim.) Kotro, Arno & Sepponen, Hannu.T. Jyväskylä: Tammi, 52–61.

Linnavuori, Hannariikka & Stenvall, Elina (2020) Lasten ja nuorten aikuisten kokemuksia vuoroasumiseen liittyvästä päätöksenteosta. Jyväskylä. Janus, 28(1), 3–19.

Linnavuori, Hannariikka (2007) Lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Väitöskirja.

Linnavuori, Hannariikka., Murtorinne-Lahtinen, Minna & Heikinheimo, Kirsi (2021). Kaksi kotia: selviytymisopas vuoroasumiseen. Tampere: Vastapaino.

Mero, Maija (2020) Lapsiperheiden sosiaalityö sanomalehtikirjoituksissa. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Sosiaalityö.

Meyer, Daniel R., Cancian, Maria & Cook, Steven. T. (2017). The growth in shared custody in the United States: Patterns and implications. Family Court Review, 55(4), 500–512.

Miettinen, Anneli., Hakovirta, Mia., Saarikollio-Torp, Miia., Haapanen, Mari., Kurki, Paula., Kalliomaa-Puha, Laura., Heinonen, Hanna-Mari & Kivistö, Netta (2020) Lasten vuoroasuminen ja sosiaaliturva: Vuoroasumisen nykytila ja merkitys etuus- ja

- palvelujärjestelmän kannalta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:51.
- Miettinen, Anneli., Saarikallio-Torp, Miia & Hakovirta, Mia (2023) Lapsen vuoroasuminen vanhempien eron jälkeen ja asumisjärjestelyjen sosioekonomisen taustatekijät. Yhteiskuntapolitiikka. 88 (2023):3, 274–285
- Monimuotoiset perheet -verkosto. Lapsen vuoroasuminen.
<https://www.monimuotoisetperheet.fi/perhepolitiikka/lapsen-vuoroasuminen/> (viitattu 8.10.2024)
- Nielsen, Linda (2014) Shared physical custody: Summary on 40 studies on outcomes for children. *Journal of Divorce & Remarriage* 55:8, 614–636.
- Nilsen, Sondre Aasen., Askeland, Kristin., Gärtner, Bøe., Tormond., Sivertsen, Børge., Heradstveit, Ove & Hysing, Mari. (2022). Joint Physical Custody and Academic Achievement Among Youth: A Population-Based Study With Registry Linkage. *Journal of Family Psychology*, 36(8), 1351–1362.
- OM (2023) Elatusapu vuoroasumistilanteessa. Selvityksiä ja ohjeita. Oikeusministeriön julkaisuja. 2023: 24. Helsinki.
- Panttila, Raija (2005) Kahden kodin lapsuus. Katsaus lapsen vuorottelevan asumisen kirjallisuuteen ja käytännön toteutukseen. SOCCA:n ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja 1/2005. Helsinki
- Pulliainen, Tarja (2017) Vuoroasuminen. Vanhempien ajatuksia vuoroasumisen valinnasta ja sen sujumisesta. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos.
- Pynnönen, Anu (2013) Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. (viitattu 21.1.2025) <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5471-0>
- Rissanen, Antti (2016) Perhemuodon yhteys nuorten hyvin vointiin ja riskikäyttäytymiseen. Erityistarkastelussa vuoroasuminen. *Yhteiskuntapolitiikka* 3: 247–258.
- Rissanen, Antti., Kääriäinen, Aino., Rantala, Kati., Sarasoja, Laura & Aikio, Marjut (2017) Vuoroasumisen periaatteet ja sopiminen vanhempien ja viranomaisten käsityksinä. *Janus* 25:1, 38–56.
- Rämö, Jonna (2020) Sosiaalialan ammattilaisten mielipidekirjoituksia lastensuojelusta Helsingin Sanomissa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Sosiaalityö.

- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2009) Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisen menetelmien verkko-oppikirja
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>
- Sakki, Inari., Mäkinie, Janna-Piia., Hakoköngäs, Eemeli & Pirttilä-Backman, Anna-Maija (2014) Miten tutkia sosiaalisia representaatioita? Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2014: 51, 317–328
- Sinkkonen, Jari (2017a) Lasten asumisjärjestelyt eron jälkeen. Teoksessa Heli Pruuki & Jari Sinkkonen (toim.) Lapsi ja ero. Helsinki: Kirjapaja, 105–118
- Sinkkonen, Jari (2017b) Toisesta vanhemmasta vieraannuttaminen. Teoksessa Heli Pruuki & Jari Sinkkonen (toim.) Lapsi ja ero. Helsinki: Kirjapaja, 49–66
- Sodermans, An. Katrien., Matthijs, Koen & Swicegood, Gray (2013). Characteristics of joint physical custody families in Flanders. *Demographic Research*, 28, 821–848.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 7 §. Finlex.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L2P7>
- Steinbach, Anja (2019) Children’s and Parents’ Well-Being in Joint Physical Custody: A Literature Review. *Family Process*, 58(2), 353–369.
- STM (2021) Toimenpidesuunnitelma lainsäädännön ja toimintatapojen uudistamiseksi vuoroasuvien lasten tilanteissa. Raportteja ja muistioita 2021:34. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto
- STM (2025) Selvitys vaativista erotilanteista ja palvelujärjestelmästä. Kansallisen lapsistrategian toimenpide 12. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:12. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto
- Sukma, Bayu Permana., Tuckyta, Eva & Sujatna, Sari. (2014) Interpersonal metadiscourse markers in opinion articles. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature* 3.2, 16-21.
- Sund, Ralf. (2007) Ero, isä ja huoltajuustaistelu. Teoksessa Kotro, Arno & Sepponen, Hannu T. (toim.) Mies vailla tasa-arvoa. Jyväskylä: Tammi. 62–70
- TAS (2021) Tasa-arvoaltuutettu. Vanhempien epätasa-arvo vuoroasumistilanteissa. Annettu 15.3.2021. <https://tasa-arvo.fi/-/vanhempien-epatasa-arvo-vuoroasumistilanteissa-tas-40-2021-annettu-15.3.2021->
- TENK (2023) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen laukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki.
- Terävä, Johanna (2024) Isyys eron jälkeen: Puhetta hoivasta, kasvatuksesta ja huolesta. *Sosiologia* 2/2024

- THL (2023) Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/perheoikeudelliset-palvelut/lapsen-huolto-tapaaminen-ja-asuminen> (viitattu 29.10.2024)
- THL (2024) Keskeisiä käsitteitä. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointi-ja-terveyserot/keskeisia-kasitteita> (viitattu 19.11.2024)
- Tiiva, Eija (2022) Erovanhemmuus ja lapsen etu poliittisessa puheessa. Diskursiivinen tarkastelu lapsenhuoltolain valmistelusta. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Tilastokeskus (2019) Lakimuutokset näkyvät sateenkaariväen tilastoinnissa – samaa sukupuolta olevan kanssa avioliitossa 4000 suomalaista (toim.) Pietiläinen, Marjut & Pohjanpää, Kirsti. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/lakimuutokset-nakyvat-sateenkaarivaen-tilastoinnissa-samaa-sukupuolta-olevan-kanssa-avioliitossa-4000-suomalaista> (viitattu 17.2.2025)
- Toikka, Enna (2023) Lasten ja nuorten elämäntyytyväisyys koetun köyhyyden ja materiaalisen puutteen kontekstissa. Turku: Turun yliopiston väitöskirjoja.
- Tolonen, Hannele & Linnanmäki, Kirsikka (2020) Uudistunut lapsenhuoltolaki. Helsinki: Alma Talent.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Turun yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos
- Turunen, Jani., & Hagquist, Curt (2023) Child-perceived parental support and knowledge in shared physical custody and other living arrangements for children. *Journal of Family Research*, 35, 145–161
- Valtioneuvosto (2023) Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja 2023: 58.
- Vuori, Jaana (2001). Äidit, isät ja ammattilaiset: sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Väitöskirja. Tampere University Press.
- Vuori, Jaana (2021) Mediatekstit. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. (toim.) Vuori, Jaana. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/mediatekstit/> (viitattu 11.10.2024)

Liitteet

Liite 1. Aineistolistaus

Nro	Julkaisupäivämäärä	Otsikko	Kirjoittaja/t	Sanomalehti
1	15.11.2017	Vuoroasumisesta muutospaineita lapsen elatukseen ja sosiaaliturvaan	Mia Hakovirta ja Esa Iivonen	Turun Sanomat
2	10.11.2012	Isien tiedettävä oikeutensa	Lari Kunnas	Turun Sanomat
3	23.3.2014	Lappu kaulassa	Eevi Raunio	Turun Sanomat
4	25.9.2013	Sosiaaliviranomaisten pyrittävä reiluuteen erotilanteissa	Sopuisa eroäiti	Turun Sanomat
5	13.9.2011	Erolapsille pysyvä koti	Oma lapsenlapsi-isoäiti	Turun Sanomat
6	11.9.2011	Lapsille pysyvä koti erosta huolimatta	Lasten etu	Turun Sanomat
7	30.10.2019	Erolapset voivat huonosti	Petri Kolmonen, Lasten oikeudet ry:n puheenjohtaja	Aamulehti
8	25.7.2019	Vuoroasuminen lisää lapsen hyvinvointia	Petri Kolmonen, Lasten oikeudet ry:n puheenjohtaja	Aamulehti
9	11.5.2017	Isien ja lasten ihmisoikeudet?	Julle Tuuliainen	Aamulehti
10	6.7.2020	Miesten tasa-arvo-ongelmat jäävät vähemmälle huomiolle	Petri Kolmonen, Lasten oikeudet ry:n puheenjohtaja	Aamulehti
11	30.6.2018	Uusittu lapsenhuoltolaki toimisi lapsen etu edellä	Sofia Vikman, kansanedustaja	Aamulehti
12	13.5.2017	Lapset ovat pitkät ajat näkemättä isäänsä oikeusprosessin vuoksi	Lapsen puolesta	Aamulehti
13	14.11.2017	Jos vuoroasuminen kirjataan lakiin, täytyy etuuskien perusteita arvioida uudelleen	Mia Hakovirta ja Esa Iivonen	Etelä-Suomen Sanomat
14	15.6.2019	Lapsen ääni pitää saada kuuluviin	Mirka Soinikoski	Etelä-Suomen Sanomat
15	11.5.2017	Lasten ja isien ihmisoikeudet eivät Suomessa todettu	Nimetön	Etelä-Suomen Sanomat

16	27.9.2012	Kahden kodin lapsi nykyaikaa	Petri Honkanen	Etelä-Suomen Sanomat
17	22.4.2017	Vanhempien asialliset välit tukevat lasta erossa	Tiitu Saastamoinen, sosiaalityöntekijä	Etelä-Suomen Sanomat
18	23.3.2020	Erosta alkoi sukupolvien piina	Huolestuneet isovanhemmat	Etelä-Suomen Sanomat
19	26.10.2024	Ero on väärä ratkaisu vanhemman väsymykseen	Ei nomadielämälle	Helsingin Sanomat
20	27.7.2024	Eron jälkeen vanhemmat voisivat muuttaa vuorotellen lasten kotiin	Javier Salazar, luokanopettaja	Helsingin Sanomat
21	27.7.2024	Erotilanteessa tärkeintä lapsen turvallisuus	Pia Koivisto	Helsingin sanomat
22	15.12.2020	Vuoroasuminen ei ole patenttiratkaisu, joka takaa lapsen hyvinvoinnin	Katri Hyytiä, lastenvalvoja	Helsingin Sanomat
23	12.12.2020	Vuoroasuminen ei ole lapsen etu – useimmissa tapauksissa hänen olisi parempi asua lähihuoltajansa kanssa	Päiväkodin työntekijä	Helsingin Sanomat
24	11.11.2018	Isä on lapselle yhtä tärkeä kuin äiti – Suomessa tulee edistää tasaveroista vanhemmuutta	Petri Kolmonen, puheenjohtaja Isät lasten asiallary	Helsingin Sanomat
25	15.12.2016	Eroon liittyvät termit ymmärretään usein väärin	Salla Frisk ja Linda Niininen suunnittelijoita Ensi- ja turvakotien liiton Neuvokeskus	Helsingin Sanomat
26	3.2.2015	Uupunut äiti HS:n mielipidepalstalla: Lapseni vuoroasuminen on ajanut minut jaksamiseni äärirajoille	Uupunut äiti	Helsingin Sanomat
27	11.1.2012	Perheen kriiseissä lapsen etu on aina turvattava	Maija Pietiläinen, lasten edunvalvoja	Helsingin Sanomat
28	6.9.2010	Vuoroasuminen voi sopia myös alle nelivuotiaalle lapsille	Silvén Maarit, kehityksen ja kasvatuksen alan erityispsykologi	Helsingin Sanomat
29	26.8.2010	Australialaistutkimusten mukaan vuoroasuminen ei sovi alle 4-vuotiaalle	Sanna Mäkipää, terveystieteiden maisteri, terveydenhoitaja	Helsingin Sanomat

30	8.11.2009	Isät yhtä vahvoilla oikeudessa kuin äiditkin	Bodil Rosengren	Helsingin Sanomat
31	26.2.2009	Pikkulapselle yksi koti on enemmän kuin kaksi	Hanna Härkkönen, sosiaalityöntekijä	Helsingin Sanomat
32	11.2.2017	Palveluja kahden kodin lapsille	Satu Pajuriutta	Helsingin Sanomat
33	30.11.2017	Lapsenhuoltolaki ei tue tasavertaista vanhemmuutta	Harri Salonen, hallituksen puheenjohtaja Isät lasten asiallary	Helsingin Sanomat
34	12.12.2017	Erolapsen etu ei toteudu satavuotiaassa Suomessa	Harri Pullola	Helsingin Sanomat
35	18.12.2017	Lapsen etu painottuu lainuudistuksessa	Antti Häkkinen ja Annika Saarikko	Helsingin Sanomat
36	4.6.2018	Vuoroasuminen on lapsen kannalta usein paras ratkaisu	Elina Stenvall ja Hannariikka Linnavuori	Helsingin Sanomat
37	7.6.2018	Lapsen etu ratkaisee vuoroasumisen	Matti Mikkola	Helsingin Sanomat
38	16.8.2018	Olisi aika tunnustaa, että lapsella voi olla kaksi kotia	Anette Karlsson	Helsingin Sanomat
39	14.12.2020	Lasten asumisjärjestelyt eivät kuulu ulkopuolisille	Jokapäiväinen äitimme	Helsingin Sanomat
40	5.1.2021	Vuoroasumisessa pitää ajatella aina lapsen etua	Suvianna Hakalehto	Helsingin Sanomat
41	12.5.2018	Kaikki lapsilisät ja tuet menevät lähivanhemman tilille – Etävanhemmuuden karu totuus paljastui minulle liian myöhään	Etävanhempi	Helsingin Sanomat
42	4.6.2022	Yksinhuoltajaperheen ahdinkoa ei usein tunnusteta	Petriina Punna, Elina Wallin ja Petri Öhman	Helsingin Sanomat
43	30.12.2023	Hallituksen leikkaukset iskevät rajusti etävanhempiin	Etävanhempi	Helsingin Sanomat
44	31.10.2004	Ei tasa-arvoa lapsen kustannuksella	Emmi Järvinen	Helsingin Sanomat
45	21.2.2005	Lasten ei kuulu elää kassi kädessä	Tarja Elonen	Helsingin Sanomat
46	11.10.2009	Meistä tuli tasapainoisia erosta huolimatta	Atte ja Elo Otronen	Helsingin Sanomat
47	10.12.2016	Ex-puolisoni ei käytä lapsilisiä siihen mihin sovittiin – etävanhempana	Nimetön	Helsingin Sanomat

		maksan lasten ylläpidon, reissut ja harrastukset		
48	20.5.2018	Lasten asiat voidaan järjestää sovussa	Lähivanhempi	Helsingin Sanomat
49	23.11.2017	Vuoroasumisesta muutospaineita lapsen elatukseen ja sosiaaliturvaan	Mia Hakovirta ja Esa Iivonen	Hämeen Sanomat
50	13.2.2017	Kahden kodin lapset	Anna-Mari Henriksson	Hämeen Sanomat
51	18.11.2017	Vuoroasumisesta muutospaineita	Mia Hakovirta ja Esa Iivonen	Kaleva
52	18.11.2019	Lapsen oikeuksien sopimusta ollut vaikeuksia noudattaa	Petri Kolmonen, puheenjohtaja Lasten oikeudet ry	Kaleva
53	10.9.2021	Koulumatka isän kukkarosta -onko lapsen etu?	Risto Pikkupeura	Kaleva
54	26.11.2017	Vuoroasumisesta muutospaineita lapsen elatukseen ja sosiaaliturvaan	Mia Hakovirta ja Esa Iivonen	Keski-Uusimaa
55	16.8.2018	Vuoroasumisen tulee olla aito vaihtoehto	Anette Karlsson	Keski-Uusimaa
56	15.8.2018	Avioeron myötä ymmärsin, että vanhemmuus ei ole tasa-arvoista	Kahden lapsen isä Keravalta	Keski-Uusimaa
57	17.11.2017	Vuoroasumisesta muutospaineita lapsen elatukseen ja sosiaaliturvaan	Mia Hakovirta ja Esa Iivonen	Satakunnan Kansa
58	3.3.2019	Isovanhempien ja isien asema vahvistuu lasten huollossa	Jouni Lehtimäki	Satakunnan Kansa
59	8.11.2018	Hätähuuto lapsen puolesta	Lapsen puolesta	Savon Sanomat